

uskon ja ajattelun avuksi

PERUS A

1/2009

Suomalainen saarna kriisissä?

Øivind Andersen:
Julistuksen päämäärät ja
vaikutuskeinot

**Simo Kiviranta: Luterilainen
herätysjulistus**

**”Minulla ei ole tavallisesta
jumalanpalveluksesta mitään saatavaa”**

Keskustelua:

- kärsimyksen ongelmasta
- uskosta, tieteestä ja evoluutiosta
- Uuras Saarnivaarasta

”On Kristus kirkon Herra”

Kun apostoli Pietari tunnusti Jeesuksen Herraksi, Messiaaksi, elävän Jumalan Pojaksi, Jeesus sanoi: ”Tälle kalliolle minä rakennan kirkkoni. Sitä eivät tuonelan portit voita.” (Matt. 16:18.) Apostoli Paavali sanoo: ”Perustus on jo laskettu, ja se on Jeesus Kristus. Muuta perustusta ei kukaan voi laskea.” (1. Kor. 3.11.)

Pelastuksellaan Jumala loi kirkon, häneen uskovien yhteisön, joka kuuluu hänen sanaansa ja käyttää Jeesuksen itse asettamia pyhiä sakramentteja, kastetta ja ehtoollista. Tässä kirkossa hän ruokkii meitä sanallaan ja ylläpitää meidät ja varjelee meitä uskossa samalla sanalla. Ihminen elää jokaisesta sanasta, joka lähtee Jumalan suusta, Jeesus sanoi (Matt. 4:4).

Niinpä Jeesus Kristus on kirkon Herra sanallaan ja Hengellään. Sillä sanalla, jonka hän on ilmoittanut, hän on läsnä, hallitsee, opastaa, lohduttaa ja rohkaisee uskoviain pitäytymään tiukasti häneen. Hän todellakin ylläpitää seurakuntansa. Hän antaa meille päivittäin syntimme anteeksi ja pyhittää meitä päivä päivältä hyvällä Hengellään Sanan ja sakramenttien välityksellä, kunnes hän tulee takaisin taivaan pilvissä.

Tästä kirkosta ja seurakunnasta Jeesus ja apostolit ovat puhuneet ratkaisevia asioita. Jeesus sanoi, että hän rakentaisi kirkonsa sen tunnustuksen varaan, jossa hänet tunnustetaan Herraksi ja Messiaaksi ja Vapahtajaksi. Apostoli Paavali sanoi, että tämän kirkon perustana on profeettojen ja apostolien sana (Ef. 2:20).

Ellei profeettojen eikä apostolien sanaa enää ajassamme opeteta eikä julisteta puhtaasti eikä selvästi, Jumalan seurakunta, kirkko, on mitä suurimmassa vaarassa. Siksi Jeesus ja apostolit varoittavat meitä hyvin voimakkaasti vääristä opettajista. He vääristävät taivaallisen totuuden. He johtavat harhaan ja ovat Paholaisen välineitä. ”Voi maailmaa viettelysten tähden!” Jeesus sanoi (Matt. 18:7).

Tässä meillä, jotka olemme Kristuksen ruumiin jäseniä ja joiden Herrana on Jeesus, ei ole vastuu vain itsestämme vaan myös lapsistamme, ystävistämme ja kaikista muista seurakunnassa. Meidät on asetettu pyhien yhteisöön noudattamaan Jumalan sanaa, varjelemaan sitä vääristymiltä ja huolehtimaan siitä, että tätä sanaa julistetaan puhtaasti ja selvästi ajassamme ja lapsemme meidän jälkeemme saavat kuulla tätä sanaa ja elää siitä. Sillä taivoin teemme todelliseksi sen, että Jeesus on kirkon Herra.

Kirkon Herra on Jeesus Kristus, eivät ihmiset, eivät piispat, ei maallinen valtiovalta, eivät harhaoppiset professorit eivätkä papit. Jeesus Kristus on Herra sanansa voimalla, kun se kaikuu selvänä ja me uskovana seurakuntana ahkeruimme hänen seuraamisessaan.

Aksel Valen-Sendstad: Guds ord står fast: aktuelle trosspørsmål. Stavanger 2004.

PERUSTALLA 2

PÄÄKIRJOITUS 3

ARTIKKELIT

Juhani Forsberg: Suomalainen saarna kriisissä? 4

Övind Andersen: Julistuksen päämäärät ja vaikutuskeinot..... 9

Simo Kiviranta: Luterilainen herätysjulistus? 15

KESKUSTELUA

Mietteitä Leif Andersenin kirjasta 19

Leif Andersenin vastaus 21

Puolimatka - Jyväskyläläinen myytinmurtaja 22

Yhden tieteen puolustus 24

Vastine Jouko Taloselle 28

Jouko Talosen vastaus 31

MEILTÄ JA MUUALTA

”Minulla ei ole tavallisesta jumalanpalveluksesta mitään saatavaa” 34

Viisaan eläimen uskontopuhe ... 36

Uusateismin haaste 36

Suomi on muuttunut 37

TÄSSÄ JA NYT

Mitä Suomeen kuuluu? 39

Nollasta lähtevä lähetystyö

”kaksikasvoisessa” Brasiliassa ... 42

Sielunhoito ja terapia 45

SANAN SELITYSTÄ

2. sunnuntaista ennen paastonaikaa 5. paastonajan sunnuntaihin 47

POHJALLA 58

Ne seitsemän tuhatta

”Uskon, että nykyinen sukupolvi on pääosiltaan ’naturalismille menetetty’. Meidän on aloitettava myyttien murtaminen nuorin ja opiskelijoiden keskuudesta; on kasvatettava uusi, naturalismin myyteistä vapautettu sukupolvi.”

Näin kirjoittaa jyvaskyläläinen lääkäri ja tunnustava kristitty **Mikko Tuuliranta** keskustelupuheen-vuorossaan (s. 22). Huomio ja ennustekin ovat valitettavasti varmaan realistiset. Luultavasti useimmat kristityt yhtyvät tähän niukkaankin analyysiin murheellisin mielin, ehkä toivoaankin menettäneinä. Luultavasti elämme käännteentekeviä murrosajoja myös päivänkohtaisten rajujen tapahtumien alla ja erityisesti siellä. Siksi Tuulirannan toimenpidesuosituskin osuu varmaan oikeaan. Nuorisoa on yritettävä opastaa ajattelemaan ja kokemaan ja toimimaan radikaalisesti uudella tavalla – mikäli mahdollista.

En ole kuitenkaan vakuuttunut siitä, että Tuulirannan huoli ja vetoomus kattavat kaiken, mitä voimme ja mitä meidän tulee ajatella ja miten asennoitua. En vähättele aikamme ateistisen tai uusateistisen ja sen vahvistamana lähes täydellisen itsekeskeisen yleisen asenteen tuhoisaa merkitystä. Näemmehän naapurimaistamme idästä, etelästä ja lännestä, mitä satoa teoreettisen ja käytännöllisen ateismin kylvö on tuottanut. Sen pitäisi kavahtuttaa niitäkin, jotka eivät ajattele keskeisesti kristillisesti mutta ymmärtävät kristillisen perinnön yleistä merkitystä.

Kuitenkin kristillisen uskon ja kristillisen seurakunnan ja yksittäisten kristittyjen tilanne syvältä katsoen on aina ollut samanlainen. Raamatun yksi lahja meille on sen lahjomattoman totuudellisessa kuvauksessa Jumalan ihmisten suunnattomasta hädestä, jollaisen kokijoita on ollut kaikkina aikoina ainakin joitakuita. Voimme tunnistaa siitä itsemme. Vaikka heidän hätänsä on ollut toisinaan äärimäinen, he ovat kuitenkin saaneet apua sekä ulkopuolelleen että sisimpäänsä henkilökohtaisesti.

Riipaisevimpia ja lohdullisimpia esimerkkejä lienee profeetta Elia. Jossain mielessä hän on kuin kuva nykyihmisen, erityisesti kristityn loppuun palamisesta, joka aiheutui Jumalan puolesta kiivailemisestä eli mustasukkaisuudesta Jumalan puolesta. Hän on sekä Vanhan että Uuden testamentin keskeisimpiä hahmoja Jeesuksen kirkastumisen vuorelta Johanneksen ilmestyksen asti. Paavalikin lainaa häntä perusteellisesti pohtiessaan Jumalan käsitämätöntä toimintaa (Room. 11:1–5): ”Ei kai Jumala ole hylännyt omaa kansaansa? Ei toki! Olenhan minäkin israelilainen, Abrahamin jälkeläinen, Benjaminin heimoa. – – Tiedättehän te, mitä kirjoitukset kertovat Eliasta. Hän esittää Jumalalle Israelia vastaan tämän syytöksen: ’Herra, he ovat tappaneet sinun profeettasi ja hajottaneet sinun alttarisi. Minä yksin olen enää jäljellä, ja he tavoittelevat minunkin henkeäni.’ Mutta minkä vastauksen hän saa Jumalalta? ’Minä olen jättänyt itselleni seitsemäntuhatta miestä, jotka eivät ole polvistuneet Baalin edessä.’ Samoin on nykyisenäkin aikana olemassa jäännös, jonka Jumala on armossaan valinnut.”

Jumala oli vastannut Elialle mahtavilla merkeillä ja ihmeillä, mutta ne eivät lopulta auttaneet häntä itseään, vaan hänen oli lähdettävä pakoon kuninkaan ja kuningattaren vihaa. Hän ei voinut tukeutua ainutlaatuiseen menestykseensä Baalin profeettojen tuhoamisessa Jumalan käskyn mukaisesti. Hänellä ei ollut yhteisöä tukena. Hänen voimavaransa olivat lopussa. Hänen perimmäinen apunsa oli vain itse Jumalan kohtaaminen, joka tapahtui sitten hiljaisessa tuulen huminassa. Se lohdutti häntä ja vakuutti häntä siitä, että tilanne oli Jumalan kädessä. (1 Kun 19.)

Toivonamme hengellistä loppuun palamista vastaan on juuri tämä Jumalan salaisuus. Jumalan valtakunta ei ole näkyvä, syvimmäältä olemukseltaan ei Jumalan seurakuntaakaan, joka on eri asia. Näiden jäsenet ja rajat eivät näy meille. Emme myöskään tiedä, kuinka pahoin paatuneet voivatkin ottaa vastaan evankeliumin kuten Saul Tarsolainen. Siksi hän myöhemmin rohkeasti todisti myös maaherra Festukselle ja kuningas Agripalle. Ehkä hän tiesi, etteivät he kääntyisi, mutta hänen toivontäyteinen todistuksensa kaikuu yhä meille: ”Suokoon Jumala, että niin sinusta kuin teistä kaikista muistakin, jotka minua tänään kuulette, tulisi sellaisia kuin minä olen – näitä kahleita lukuun ottamatta.” (Apt 26:24–30.) Tästä mekin saamme ammentaa toivoa toivottomassa ajassa.

Suomalainen saarna kriisissä?

Tieni saarnaamisen opiskelussa ja opettamisessa

Monien muiden ikäisteni pappiskollegojen tavoin oma syntyhistoriani saarnaajana on varmaan ollut tyyppillinen. Kouluajana johdin kristillistä teinikerhoa ja osallistuin seurakunnan nuorisotyöhön. Sitä tietä vähitellen harjoittelin pitämään lyhyitä hartauspuheita. Viimeisten kouluvuosieni kesäkuukausina toimin kanttoriurkurin kesälomittajana. Siinä tehtävässä sain kuunnella saarnojen lisäksi runsaasti eri kasuaalipuheita. Tullessani opiskelemaan teologiaa minulla oli jo aika selkeä tuntuma siihen, millaista julistustointaa seurakuntatyössä harjoitetaan.

Tietääkseni tämä lähtökohta ei ole enää vuosiin ollut teologian opiskelijoiden kohdalla itsestään selvää. Sillä voi olla oma merkityksensä niiden ongelmien kannalta, joita seuraavassa käsitelen. On ilmeistä – vaikkei minulla siitä olekaan käytettävissä-

ni ajankohtaista tutkimustietoa – että pappisvirkaan valmistuvat joutuvat laatimaan saarnoja ja pienempiä puheita ensimmäistä kertaa vasta teologisen tiedekunnan käytännöllisissä harjoituksissa, joiden määrä on entisestään kutistunut ja muuttunut valinnanvaraiseksi.

Oman opiskeluaikani homileettisia ja liturgisia harjoituksia johti teol. lis. **Yrjö Knuutila**, jonka antamaa ohjausta pyrin ottamaan opikseni rakentaessani saarnoja ja kasuaali- ja situaatiopuheita ensin käytännöllisissä harjoituksissa ja sitten valmistuttuani seurakuntavirassa. Tultuani hyvin pian takaisin yliopistoon assistentiksi sain parin vuoden päästä häneltä kutsun johtaa yhtä homileettisten ja liturgisten harjoitusten ryhmää. Hoidin tätä tehtävää yhtäjaksoisesti liki 20 vuoden ajan.

Harjoitustehtävät ja -menetelmät pysyivät sellaisina kuin olin ne Knuutilalta oppinut, vaikka pyrin niitä myös kehittämään, erityisesti ns. kirjallisen saarnan osalta.

Opiskelijat valmistivat kaikki puheet, *ex tempore* -puhetta lukuun ottamatta, kirjoittamalla ne sanasta sanaan ohjaajalle ja opponentille. Oppikirjoina käytettiin suomalaisten saarnaopillisten teosten lisäksi ruotsalaisia ja saksalaisia muttei anglosaksisia eikä amerikkalaisia homiletiikkoja.

Saarnojen perusmallit olivat tekstuaalinen ja temaattinen saarna. Tekstuaalinen saarna seurasi enemmän tai vähemmän kiinteästi saarnatekstin jakeita, kun taas temaattinen saarna muotoutui tekstin ”skopuksen” pohjalta nousseen teeman jakamiseen muutamaan (useimmiten kolmeen) alakohtaan.

Tällä koulutuksella saatiin viime vuosisadan jälkipuoliskolla kirkkoomme varsin kohtuullisia saarnaajia, jos he vain jaksivat työssään painiskella Raamatun parissa ja valmistautua saarnoihinsa ja kasuaalipuheisiinsa kunnolla.

Viime vuosisadan loppuvuosikymmeninä edellä kuvattua homileettisen perinteen rinnalle alkoivat nousta ns. narratiivinen homiletiikka ja sille sukua oleva bibliodraama. Käsitykseni mukaan tämä ei paljoakaan vaikuttanut teologisten tiedekuntien opetuksen peruslinjaan, vaikka muutamat opettajat saattoivatkin pitää niitä esillä.

Se mitä seuraavassa kerron omista havainnoistani ja kokemuksistani suomalaisesta saarnasta tämän vuosituhanen vaihteen aikana, on varmaankin hyvin subjektiivista. Kun suhteutan näitä havaintoja omaan yliopistoaikaani, en väitä, että ne koskisivat samalla tavalla tiedekuntien nykyistä homileettista opetusta ja koulutusta. En tunne nykytilannetta yliopistollisessa homiletiikassa kovinkaan perusteellisesti. Siihen voi tutustua vaikkapa asianomaisten opettajien kotisivuilla internetissä. Miten tämänhetkinen homilettinen opetus ja koulutus ovat mahdollisesti vaikuttaneet kirkkoimme saarnan uudistamiseen, ei ainakaan vielä ole selvästi havaittavissa. Sen sijaan aivan viime vuosina olen osallistunut Kirkon koulutuskeskuksen homilettikan opetukseen, jonka tunnen nykyisin paljon paremmin.

Mieltä askarruttavia havaintoja

Yliopistotyöni jälkeen toimin loppuosan työelämästäni Suomen Lähetysseuran lähetysteologina (1990–1994) ja Kirkon ulkoasiain osaston teologisten asiain sihteerinä (1994–2002). Jouduin työni takia matkustamaan eri puolilla maailmaa ja sillä tavalla tutustumaan luterilaisten sisarkirkkojen ja muidenkin kirkkojen jumalanpalveluselämään ja saarnoihin. Saarnat olivat niissäkin erilaisia ja eritasoisia, mutta yksi havaintojeni pohjalta noussut kysymys jäi pysyväksi ja alkoi kiusata minua entistä enemmän: Miksi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon saarnat ovat kaikkein paperinmaksimpia koko maailmassa?

Ryhdyin arvioimaan uudestaan itse saamaani ja antamaani saarnaopetusta sekä saarnoja, joita kuulin kirkkoimme jumalanpalveluksissa. Päätelmäni oli, että paperinmaksuisuuden täytyi ainakin suureksi osaksi johtua homileettisesta perinteestämme, jossa huolellisen valmistautumisen perusedellytyksenä pidettiin sitä, että saarnat on mietitty ja kirjoitettu paperille sanasta sanaan valmiiksi. Tämän sinänsä hyvän asian kääntöpuoleksi nimittäin osoittautui, että itse saarnatapahtumasta tuli sisälukua eikä puhetta.

Olen tullut vähitellen entistä enemmän vakuuttuneeksi myös siitä, että ongelma ei ole vain sillä tavalla tekninen, että kyseessä olisi vain liian huono oman tekstin opettelu ennen saarnaa. Ongelmassa on kysymys koko saarnanvalmistusprosessista, joka johtaa väistämättä siihen, että saarnasta tulee aine tai essee, joka syntyy kynästä tai nykyisin tietokoneesta paperille. Kun tekstiin on pantu viimeinen piste, kuvitellaan, että saarna on sillä valmis eikä sen toteuttaminen tarvitse muuta kuin selkeää ääntä ja hyviä äänentoistolaitteita.

Toinen mieltäni yhä enemmän askarruttava ilmiö on evankeliumin jääminen vain eräänlaiseksi sivu- tai loppuviitteeksi. Tämä tulee erityisen selvästi ilmi varsinkin radion aamu- ja iltahartauksissa, joita on eläkkeellä ollessa mahdollisuus entistä useammin kuunnella. Aikaisemmin radiohartaudet noudattivat perinteisen situaatiopu-

heen mallia, kuitenkin useimmiten siten, että niissä ei lähdetty liikkeelle jostakin kontekstuaalisesta seikasta vaan Jumalan sanasta. Nykyisin hartaudet ovat hyvin usein johonkin moraaliseen opetukseen tai muuhun hyödylliseen itsetuntemukseen liittyviä tarinoita tai pakinoita. Jos niissä viitataan johonkin raamatunkohtaan, se tapahtuu yleensä induktiivisesti hartauden lopussa. Sinänsä tämä voi olla ihan onnistunut tapa. Kovin usein niissä kuitenkin pyritään jonkin henkilökohtaisen sattumuksen ympärillä, joka vain harvoin kykenee herättämään kuulijassa riittävää mielenkiintoa.

Narratiivisen homiletiikan keinoin toteutettu hartauspuhe voi olla erinomainen, mutta se on tosi vaikea julistamisen laji. Vain harvat osaavat kertoa tai oppivat kertomaan niin, että kertomus sekä vie mukaansa että paljastaa jotakin evankeliumin ytimeistä.

Saarnan ja kaiken kristillisen julistuksen kielelliset perusmuodot ovat imperatiivi ja indikatiivi, eivät konditionaali ja potentiaali. Usein saarnassa kuulee ilmaisuja ”meidän tulisi” tai ”kirkon pitäisi”. Potentiaalinen käyttö ilmaisee useimmiten saarnaajan epävarmuuden tai hänen pyrkimyksensä korvata evankeliumin lupauksen indikatiivi ”yhtäältä on näin ja toisaalta noin”-puheella.

Nämä asenteet paljastavat sen eron, joka saksalaisen homiletiikan **Martin Nicolin** mukaan on kahden puhettavan välillä: saarnaajan ei pidä puhua *jostakin* (*reden über*), vaan hänen tulee puhua *jossa* (*reden in*). Saarnaaja ei puhu joistakin ulkopuolella olevista asioista, vaan hän itse on sen asian sisällä, josta tai pikemminkin *jossa* hän puhuu.

Saarnaherätys

Viime vuosikymmeninä kirkossamme toteutettu jumalanpalvelusuudistus on ollut sinänsä pitkä askel hyvään suuntaan. Raamattua voidaan jumalanpalveluksessa lukea monipuolisemmin, kun psalmi ja Vanhan testamentin lukuteksti otetaan liturgiiaan mukaan. Moni muukin kohta on nykyisessä jumalanpalvelusjärjestyksessä pa-

rempi kuin entisessä. Jumalanpalveluksesta voi muodostua kokonaisuus, jossa Sana ja sakramentti tukevat toisiaan ja ruokkivat seurakuntalaisia.

Jumalanpalvelusuudistuksen tarkoituksena ei ollut vähentää saarnan merkitystä liturgian ja sakramentin rinnalla. Pelkään kuitenkin pahoin, että jostakin minulle arvoituksellisesta syystä kuitenkin niin on päässyt tapahtumaan. Saarnat ovat täysin perusteettomasti lyhentyneet joskus jopa alle kymmeneen minuuttiin. Vaikka saarnan pituus ei olisikaan sen sisällön mitta, se saattaa eräiden muiden seikkojen rinnalla paljastaa, ettei saarnaaja ole painiskellut tekstin äärellä.

Asiaa tuskin voidaan auttaa pelkästään teknisin tai puhetaidollisin keinoin, vaan sen korjaamiseksi tarvitaan laajapohjaista havahtumista siihen, että jotakin on vialla. Tarvitaan saarnaerätystä. Jotakin sellaista tunsin kokeneeni, kun painiskelin edellä esittämiäni havaintojen kanssa. Tämä kiipuilu ei koskenut ainoastaan toisten saarnaajien vaan myös omaa saarnatointiani, vaikka se onkin ollut määrällisesti suhteellisen vähäistä.

Uusi homiletiikka

Saarnan varsinaisen merkityksen siinä salatussa tapahtumassa, jonka Pyhä Henki vaikuttaa saarnaajassa ja kuulijoissa. Samalla saarnaaminen on myös inhimillistä toimintaa ja raakaa työntekoa. Se on aidossa mielessä ihmisen ja Jumalan kooperaatiota. Saarnaamista pitää opiskella ja harjoitella jatkuvasti. Saarnaaminen on yhtä herkkää kuin viulunsoitto. Ei voi olla hyvä viulisti, ellei harjoittele lakkaamatta. Myös saarnaajan on oltava kriittinen omaa saarnatointiaan kohtaan, pyrittävä parempaan ja etsittävä hyviä apuneuvoja työlleen.

Pohdiskellessani saarnan ongelmia törmäsin muutamiin amerikkalaisia ”uutta homiletiikkaa” (*new homiletics*) edustaviin oppikirjoihin. Se on varsin monimuotoinen ilmiö. Yksi noista homiletiikoista oli amerikkalaisen luterilaisen pastorin ja professorin **Alvin C. Rueterin** kirja *Making Good Preaching Better: A Step-by-Step*

Guide to Scripture-Based, People-Centered Preaching (The Liturgical Press, Collegeville, Minnesota 1991). Kirjan päätaivoitteita on vapauttaa saarna kielestä, joka on kirjoitettu silmälle ja jonka saarnaaja lukee paperista seurakunnalle.

Toinen uusia oivalluksia tarjonnen kirjan kirjoittaja on edellä mainittu Nürnbergin yliopiston käytännöllisen teologian professori Martin Nicol. Hän on alun perin Lutherin-tutkija, jonka väitöskirja (*Meditation bei Luther*) on merkittävä tutkimus Lutherin spiritualiteetista. Nicol opiskeli ja opetti sittemmin Amerikassa, jossa hän tutustui uuteen homiletiikkaan ja julkaisi siitä ohjelmakirjoituksensa *Einander ins Bild setzen: Dramaturgische Homiletik* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht 2002, 2. p. 2005). Kirja on ilmestynyt suomentamanaan nimellä *Saarnan taito: dramaturginen homiletiikka* (Helsinki: Kirjapaja 2006).

Nicolin kirja ei ole varsinaisesti homiletiikan oppikirja vaan ohjelmakirjoitus. Hän on myöhemmin julkaissut myös käytännön oppikirjoja saarnan valmistamista varten. Kirjan alaotsikko saattaa herättää epäilevän kysymyksen, yritetäänkö nyt ruveta saarnoja parantamaan tekemällä saarnasta teatteria ja saarnatuolista näyttämö. Siitä ei kuitenkaan ole kysymys vaan siitä, miten evankeliumi suullisena puheena tavoittaa kuulijan korvat ja mielen.

Nicolin perusoivallus on, että saarnan tulee puhua kuulijan korville siten, että puhe synnyttää hänessä mielikuvia, jotka seuraavat toisiaan kuin kohtaukset hyvässä näytelmässä. Saarnan pitää luopua aineen tai artikkelin kirjoittamisen tavasta, johon kuuluu johdanto, aiheen käsittely muutamassa (tavallisimmin kolmessa) alakohdassa ja päätös. ”Saarnan paradigma ei enää ole akateeminen luento teeseineen ja perusteluineen vaan filmi liikkuvine kuvineen.”

Tästä lähtökohdasta Nicol kritisoi perinteistä deduktiivista saarnaa, joka rakentuu jonkin uskontotuuden selittämisestä. Sen sijaan hän puolustaa erilaisiin muotoihin pukeutuvaa induktiivista saarnaa, jossa kuulija otetaan mukaan saarnatapahtumaan ja sen sisäiseen liikkeeseen. Nicol ei väheksy, aliarvioi eikä kiistä dogman olen-

naista merkitystä, mutta saarnan ei tule olla deduktiivista dogmatiikkaa vaan draaman muotoon puettua ”kertovaa” tai ”kuvallista” dogmaa.

Tässä ei ole mahdollista selostaa yksityiskohtaisemmin Nicolin ohjelmaa. Siihen sisältyy monia hedelmällisiä yksityiskoh-
tia. Siinä on ehkä myös aineksia, jotka eivät sellaisinaan istu suomalaisen kontekstiin. Se antoi kuitenkin minulle ratkaisevan säsäyksen etsiä ratkaisua sisältä luettujen, paperinmakuisten saarnojen ongelmaan.

Olennaista Nicolin ohjelmassa itse saarnan valmistamisen kannalta on, ettei se tarkoita vain esimerkiksi entiseen tapaan laadittujen saarnojen opettelemista ulkoa ja sillä tavalla paperista irrottautumista, vaan se merkitsee syvälle käyvää muutosta itse saarnan valmistusprosessiin. Saarnatekstin kanssa painiskeltaessa siitä alkaa hahmotua jännitteitä; sekin on Nicolin avainkäsite. Ne muodostavat teemojen tai kuvien sarjan, jotka muodostavat yhteisen kokonaisuuden. Jo saarnaa valmistettaessa kuvien joukosta karsitaan ne, jotka eivät näytä kuuluvan joukkoon. Saarnaa tällä tavoin hahmoteltaessa kuvat myös jäävät itsestään saarnaajan mieleen sillä tavoin, ettei paperista riippumaton saarna enää tarvitse työstä ulkoa opettelemista.

Tutustuttuani Nicolin ohjelmaan olen pannut sen harjoitukseen omassa saarna-toimessani ja käyttänyt sitä hyväksi Kirkon koulutuskeskuksen saarnaopetuksessa. Omassa työskentelyssäni se on merkinnyt monessa suhteessa aloittamista alusta ja uuden opettelemista. Kirkon koulutuskeskuksen pitkällä saarnakurssilla 2006–2008 joukko jo pitkään seurakuntatyössä toimineita pappeja etsi uusia virikkeitä saarnan valmistamiseen ja sen toteuttamiseen Nicolin ohjelman avulla. Tulokset olivat erittäin rohkaisevia. Myös lyhyemmällä jumalanpalveluselämän pastoraalikirursseilla ohjelma on ollut esillä.

Saarna ja saarnaaja kriisissä

Olen joskus heikkouden hetkinä tuumailut, onko oma huoleni suomalaisen saarnan tilasta sillä tavoin liian subjektiivista,

että se heijastaisi pikemminkin vanhenevan papin luonnollista vieraantumista nykyisen maailman menosta. Joku muuhan voisi sanoa, että on menty parempaan suuntaan. Uuvuttavan pitkät saarnat ovat lyhentyneet, saarnanuotti on muuttunut tavalliseksi puheeksi, kuulijat otetaan entistä paremmin huomioon. Tämäntapaisista parannuksista huolimatta saarnoista puuttuu kovin usein tahto sanoa yksi asia niin, että seurakuntalaiselle jäisi siitä pureskeltavaa ja hengelistä ravintoa.

Kirkon koulutuskeskuksen kurssien aluksi olen kysellyt osanottajilta, onko heidän mielestään suomalainen saarna kriisissä. Kysymys hahmottuu pian kaksiosaiseksi: 1) Onko suomalainen saarna kriisissä? 2) Koenko itse olevani saarnojeni tähden kriisissä?

Ensimmäiseen kysymykseen ei ehkä aina tule yksiselitteistä vastausta, mutta toiseen

useimmat vastaavat myöntävästi. Keskustelun jatkuessa osanottajat päätyivät tulokseen, joka paljastaa myös kriisikokemuksen myönteisen puolen. Jollakin tavalla jokainen saarna panee saarnaajan kriisiin, jos hän ottaa tehtävänsä vakavasti. Silloin kriisin kokemus voi olla myönteinen voimavara, joka johtaa välttämättömään painiskeluun Jumalan sanan kanssa. Se voi johtaa myös jatkuvaan opiskeluun ja itsetutkisteluun oman saarnatoimen kehittämiseksi. Tuhoisaksi kriisi muuttuu, jos siitä tulee saarnaajan pysyvä painajainen, niin että se jättää hänet osattomaksi evankeliumin tuomasta vapaudesta ja ilosta, joita hänen kutsumuksensa on julistaa maailmalle.

Kirjoittaja on teologian tohtori ja eläkkeellä oleva Kirkon ulkoasiain osaston teologisten asiain sihteeri ja asuu Helsingissä.

SELUNHOIDON OPINTOPÄIVÄT KAUNIAISSA 6.-8.3.2009

Opintopäivillä pohditaan rajankäyntiä teologian ja psykologian, sielunhoidon ja terapian välillä. Kysellään myös, millaista oli sielunhoito kirkon alkuaikoina, samoin Martti Lutherin ja herätysliikkeitten opetuksia aiheesta. Paneudumme myös hyvän sielunhoitajan edellytyksiin, sekä kuinka sielunhoitokeskustelua ohjataan raittiille urille.

Kurssi on tarkoitettu sekä työnsä puolesta sielunhoitoa tekeville että kaikille kristillisen auttamistyön perusteista ja juurista kiinnostuneille.

Ilmoittautuminen 27.2. mennessä.

Suomen Raamattuopisto,
Helsingintie 10, 02700 Kauniainen,
puh. (09) 512 3910, info@sro.fi, www.sro.fi

Julistuksen päämäärät ja vaikutuskeinot

Jumala on antanut sanansa ihmisten pelastumiseksi

Julistuksen päämäärän on antanut Jumala, eivät ihmiset. Raamattu yksin ilmoittaa tämän päämäärän meille. Se on ihmisten pelastuminen.

Tähän sisältyy kaikki. Julistuksen tulee johtaa ihminen kääntymään, luoda usko sydämiin, rakentaa Jumalan seurakuntaa maan päällä, levittää Jumalan valtakuntaa ja valmistaa Herran paluuta.

Jumalan seurakunta rakentuu julistukseen apostolien ja profeettojen perustukselle kulmakivenään Jeesus Kristus itse (Ef. 2:20). Se kasvaa julistuksen välityksellä (Ef. 4; 1. Kor. 12–14).

Julistuksen merkityksen ja perustavan aseman näemme varsinkin siitä analogiasista, joka on Jeesuksen pelastusteon ja apostolien lähettämisen välillä. Ylipapillisessa rukouksessaan Jeesus sanoo Isälleen: ”Niin kuin sinä lähetit minut maailmaan, niin olen minäkin lähettänyt heidät” (Joh. 17:18). Opetuslapsilleen Jeesus sanoi: ”Niin kuin Isä on lähettänyt minut, lähetän minäkin teidät” (Joh. 20:21).

Profeettojen ja apostolien välityksellä Jumala on antanut sanansa ihmiskunnalle. Kaikki Jumalan toiminta liittyy tähän sanaan. Kaikki julistus tähtää tämän sanan välittämiseen.

Kristillisen julistuksen on antanut siis Jumala. Hän yksin on antanut sen päämäärän ja vaikutuskeinot. Sellainen julistus, jolla ei ole Jumalan asettamaa päämäärää ja joka esimerkiksi itse asettaa itselleen tilapäisiä tavoitteita erilaisten parannuksien aikaan saamiseksi tässä maailmassa, ei ole kristillistä. Oma asiansa on, voiko sellaisella julistuksella olla oikeutuksensa ja voiko se hyödyttää ihmisten elämää. Kristillisen julistuksen ja kristillisen sanoman kanssa sillä ei kuitenkaan ole mitään tekemistä.

Seuraavassa tarkastelemme Jumalan julistukselle asettamaa päämäärää ja sitä, millä tavoin hän tahtoo toteuttaa sen meidän välityksellämme.

Julistus on todistamista

Kun puhumme julistuksesta, ajatuksemme suuntautuvat luonnostaan tiettyihin ihmisiin, joita nimitämme julistajiksi. Jumala-

han on jo alusta alkaen käyttänyt ihmisiä puhuakseen ihmisille heidän välityksellään. Jäljempänä puhumme siitä, miten suuri merkitys heillä on ja kuinka perustavaa heidän työnsä on Jumalan valtakunnalle ja ihmisten pelastumiselle.

Se tosiasia, että Jumala käyttää julistajia ja he ovat niin keskeisessä asemassa Jumalan toiminnassa täällä maan päällä, älköön kuitenkaan saako meitä unohtamaan, että varsinaisesti on yksi julistaja: kolmiyhäinen Jumala itse. Hän on kaiken kristillisen julistuksen lähteenä, hän on sen välittäjä, ja se johtaa ihmiset hänen luokseen. Jumala itse on Julistaja! Hän on Profeetta!

Raamattu ilmaisee tämän asian monin tavoin. Tässä ei kuitenkaan voida lähellekään paneutua kaikkeen siihen, mitä siitä asiasta voidaan sanoa. Tässä otetaan esiin vain pari päänäkökohtaa Jumalan sanasta.

Jumala on yhtä kuin hänen sanansa. Hän sanoo itseään esimerkiksi ”Aamenen Jumalaksi” (heprealaisen alkutekstin mukaan). Kohtaamme tämän ilmauksen profeetta Jesajalla kohdassa 65:16. Se on suomennettu ”oikeaksi Jumalaksi”.

Ihmiskielellä ei ole mahdollista määrittellä, mitä *Aamen* tarkoittaa. Se kuvaa kuitenkin Jumalaa vastakohtana meille ihmisille. ”Jokainen ihminen on valehtelija”, sanoo Jumalan sana (Ps. 116:11). ”Vain valhetta ovat ihmisten lapset” (Ps. 62:10, KR 1938; ”Ihmisiin ei ole luottamista” KR 1992). Jumala on tämän vastakohta. Hän on yhtä sanansa kanssa. Siksi myös Jumalan Poika, Jeesus Kristus, esitellään näillä sanoilla Johanneksen ilmestyksen kohdassa 3:14: ”Näin sanoo Aamen, uskollinen ja luotettava todistaja, Jumalan luomakunnan alku.”

Jumalan sanan kuuleminen on Jumalan itsensä kuulemista. Jumalan sanan vastaanottaminen on Jumalan itsensä vastaanottamista. Jumalan sanan hylkääminen on Jumalan itsensä hylkäämistä.

Alusta alkaen Jumalan Poika on se Jumalan persoona, joka välittää Jumalan puheen ihmiskunnalle. Hän on Sana (Joh. 1:1). Häntä sanotaan myös ikuisiksi sanaksi, joka on ollut alusta, ikuisuudesta asti, koska hän on Jumala. Hänestä tulee ihminen, ja

hän asettuu asumaan meidän keskuuteemme. Hän on ilmoittanut Jumalan. ”Jumalaa ei kukaan ole koskaan nähnyt. Ainoa Poika, joka itse on Jumala ja joka aina on Isän vierellä, on opettanut meidät tuntemaan hänet.” (Joh. 1:18.)

Jeesus korostaa voimakkaasti, ettei kukaan muu ole nähnyt Isää kuin hän (Joh. 6:46). Samalla hän tekee selväksi, että se, joka on nähnyt hänet, on nähnyt Isän (Joh. 14:9).

Tästä ilmenee, miten Jumala on yhtä sanansa kanssa ja ilmoittaa itsensä sanansa välityksellä ja miten Jeesus Kristus täyttää tämän ilmoituksen.

Jeesus on ”uskollinen ja luotettava todistaja” (Ilm. 3:14). ”Minä puhun sen, minkä olen nähnyt Isäni luona”, Jeesus sanoo juutalaisille (Joh. 8:38). Hän puhuu sen, minkä hän on nähnyt ja kuullut (Joh. 3:32).

Kukaan muu ei tiedä mitään Jumalasta eikä mistään häneen liittyvästä kuin se, joka itse on Jumala ja on siksi nähnyt ja kuullut kaiken, mikä liittyy Jumalaan.

Jeesus on nähnyt ja kuullut. Siksi hän on todistaja. Kukaan ei voi olla todistaja, ellei hän ole nähnyt ja kuullut.

Jeesus on Todistaja! Hän ei ole siis yksi todistaja vaan varsinainen, ainoa Todistaja ja todistuksen lähde. Tähän sisältyy kaikki Jumalan sana. Koko Raamattu on Jumalan Pojan todistusta.

Samalla Jumalan sana sanoo, että Jeesus, Jumalan Poika, on myös todistuksen sisältö. Jumala on todistanut Pojastaan (1. Joh. 5:9–12). Isä todistaa kauttaaltaan Pojasta ja siitä pelastuksesta, jonka hän on suorittava (Matt. 3:15–17).

Jeesus todistaa itsestään. Hän sanoo sitä omaksi todistukseksi. Samalla hän tekee selväksi, että se, mitä hän sanoo itsestään, on juuri Isän todistus hänestä.

Pyhä Henki todistaa Jeesuksesta. Se on Hengen tehtävä, Jeesus sanoo. ”Hän, Totuuden Henki, lähtee Isän luota ja todistaa minusta (Joh. 15:26).

Tämä todistus on ensiarvoinen, Jumalan oma sana, jonka sisältönä ja välittäjänä on Jumalan Poika.

Tämän todistuksen Jumala on antanut ihmiskunnalle määrättyjen henkilöiden,

profeettojen ja apostolien, välityksellä. He ovat toissijaisia todistajia ja ovat erityisasemassa ihmiskunnassa. He ovat todistajia, koska he ovat nähneet ja kuulleet. Erityisellä tavalla Jumala itse on puhunut heille ja ilmoittanut heille sanansa. Tärkein 'profeetta' Vanhassa testamentissa merkitsevä sana tarkoittaa juuri näkijää. Esimerkiksi Mooseksesta Herra sanoo, että hän puhuu tämän kanssa suusta suuhun niin kuin mies miehelle (4. Moos. 12:8).

Opetuslapsilleen Jeesus sanoo: "Myös te olette minun todistajiani, olettehan olleet kanssani alusta asti" (Joh. 15:27). Opetuslapsia ei kuitenkaan tee todistajiksi vain se, että he ovat nähneet Jeesuksen ja kuulleet häntä. Se johtuu ennen kaikkea siitä, että Jeesus valaisi heidän ymmärryksensä, niin että he saattoivat ymmärtää Kirjoitukset. Tästä kertoo Luuk. 24:44–45: "Jeesus sanoi heille: 'Tätä minä tarkoitin, kun ollessani vielä teidän kanssanne puhuin teille. Kaiken sen tuli käydä toteen, mitä Mooseksen laissa, profeettojen kirjoissa ja psalmeissa on minusta kirjoitettu.' Nyt hän avasi heidän mieltänsä ymmärtämään kirjoitukset."

Opetuslapset saivat Pyhän Hengen ilmoituksen, jotta he olisivat ymmärtäneet kaiken, mitä Vanha testamentti julisti, niin että he saattoivat arvioida kaikkea Jeesukselta kuulemaansa ja Jeesuksesta näkemäänsä ja Jeesusta itseään Raamatun valossa. Siksi heistä tuli todistajia.

Sama koskee Paavalia. Galatalaiskirjeen luvuissa 1 ja 2 hän tekee selväksi, että hän on saanut suoraan Jeesukselta itseltään ilman inhimillistä välittäjää sekä kutsunsa apostoliksi että sanomansa.

Näin Raamattu on erityisasemassa. Se on Jumalan puhetta ihmiskunnalle. Siihen ei saa lisätä mitään eikä siitä poistaa mitään.

Jeesus tekee meille selväksi, että suhteemme häneen on sama kuin suhteemme opetuslasten julistukseen: "Joka kuulee teitä, kuulee minua, ja joka hylkää teidät, hylkää minut. Mutta joka hylkää minut, hylkää sen, joka on minut lähettänyt." (Luuk. 10:16.)

Tästä näemme, mitä kristillinen julistus on. Se on Jumalan oman todistuksen saat-

tamista edelleen ihmisille, sen todistuksen, jonka hän on antanut profeettojen ja apostolien välityksellä Raamatussa. Tätä ei voi tehdä kuka tahansa. Tässä julistajat astuvat kuvaan. He ovat kolmannen sijan todistajia.

Ketään ei tee julistajaksi pelkkä teologian opiskeleminen tai raamattukoulun tai saarnaajakurssin käyminen. Jotta ihmisestä tulisi julistaja, hänestä täytyy tulla nimenomaan todistaja: Jumalan Hengen täytyy saada ilmoittaa Jumalan sana hänen sydämelleen niin, että kun hän puhuu, hän pysyy tuomaan esiin sen, mitä hän on nähnyt ja kuullut Jumalan sanasta Jumalan Hengen välityksellä.

Tietyissä mielessä kaikki kristityt ovat kutsutut olemaan Jeesuksen todistajia. Kaikki Jumalasta syntyneet ovat nähneet ja kuulleet jotakin, minkä he voivat saattaa Jumalan sanasta eteenpäin muille.

Julistaja on kuitenkin erityisasemassa, koska hän erityisellä tavalla on saanut Jumalalta armolahjan hänen sanansa esiin tuomiseen. Hän on saanut Pyhän Hengen ilmoituksen tämän suorittamiseen (1. Kor. 12:7).

Julistajan tehtävänä ei ole tuoda esiin hyviä ajatuksia eikä inhimillisiä mielipiteitä, miten hyödyllisiä ne sitten itsessään voivat ollakin. Hänen tehtävänään on tuoda esiin sitä, mitä ei ole noussut kenenkään ihmisen sydämeen, mitä silmä ei ole nähnyt eikä korva kuullut, vaan minkä Herra on ilmoittanut meille Pyhällä Hengellään (1. Kor. 2:9).

Usein ilmoitetaan jossakin tilaisuudessa: "Nyt kuulemme todistuksen, emme saarnaakaan." Tämä osoittaa, miten vähän nykyään varsinaisesti ymmärretään siitä, mitä kristillinen julistus on. Sellainen saarna, joka ei ole todistusta eikä siis perustu siihen, ettei puhuva tuo esiin sitä, mitä Jumalan Henki on ilmoittanut hänen sydämelleen Jumalan sanan välityksellä, ei ole kristillistä julistusta.

Julistajien keskuudessa on paljon erilaisia armolahjoja. Jumala asetti seurakuntaan joitakuuta ensinnäkin apostoleiksi, toiseksi profeetoiksi, sitten opettajiksi. Sama Henki antaa viisauden sanoja ja tiedon sanoja,

evankelistoja, kehottamisen armolahjan ja paljon muuta (1. Kor. 12; Room. 12; Ef. 4). Kaikille armolahjoille ja kaikelle julistukselle on kuitenkin yhteistä, että Jumalan Henki ilmoittaa Jumalan sanan niille, joiden tulee julistaa, niin että he puhuvat sen, mitä ovat nähneet ja kuulleet. Kristilliselle julistukselle on ennen kaikkea luonteenomaista, että se on todistusta ja sen tuottaa todistuksen Henki.

Todistaminen ei siis ole omasta itsestä, tunteista ja kokemuksista puhumista, niin kuin asia usein ymmärretään. Sellaisellakin puheella voi olla merkityksensä kristillisyydessä. Sitä sanotaan Jumalan sanassa tunnustukseksi. Erityisen merkityksellistä on, että kristitty tunnustaa toisille, että hän uskoo Jeesukseen. Sydämen uskolla tullaan vanhurskaiksi ja suun tunnustuksella pelastutaan (Room. 10:10).

Todistaminen ei ole myöskään esitelmöimistä Jumalan sanassa olevista aiheista. Sellaiset esitelmät voivat olla hyödyllisiä niin pitkälle kuin ne ulottuvat. Kristillistä tietoa ei voi yliarvioida. Siitä ei kuitenkaan tule todistusta, ennen kuin Pyhä Henki saa tehdä meille saman, mitä Jeesus teki opeutuslapsilleen, eli valaista ymmärryksemme, niin että voimme ymmärtää Kirjoitukset. Todistuksen luo ja synnyttää meissä se, mitä apostoli sanoo ”sydämen valaistuilla silmillä katsomiseksi”. Silloin ihminen puhuu Jumalan sanasta saamastaan henkilökohtaisesta kokemuksesta käsin, ei vain teoreettisesta tietämyksestään käsin.

Oikea Jumalan sanan julistaja on Jumalan sanan väline. Hän ei ole julistuksen subjekti. Ei ole niin, että hänen tulee käyttää Jumalan sanaa, vaan Jumalan sanan tulee käyttää häntä. Raamattu on subjekti, julistaja on objekti. Erityisellä tavalla julistajasta tulee Jumalan työtoveri.

Julistaja on Jumalan työtoveri

Työtoverille (norj. *medarbeider*) on tärkeintä työskennellä yhdessä (*arbeide sammen med*) sen kanssa, joka on kutsunut meidät työhön. ”Me olemme Jumalan työtovereita, te olette Jumalan peltö, Jumalan rakennus” (1. Kor. 3:9).

Tämä sana koskee kaikkia kristittyjä, mutta erityisesti se suuntautuu julistajiin. Jumalahan rakentaa seurakuntaansa heidän välityksellään.

Jumalan työtoverille pitäisi siis olla itsestään selvää, että hän on suuntautunut ennen kaikkea tekemään työtä yhdessä Jumalan kanssa. Näin ei kuitenkaan valitettavasti ole käytännössä. Ajassamme on tullut ehkä suorastaan iskusanaksi, että eletään Jumalalle ja tehdään työtä Jeesukselle. Tämä osoittaa monien asennetta. Pidetään tärkeänä evankelioimista, aktivoimista, työhön paneutumista, aktioiden järjestämistä, kaikenlaisten toimintojen suunnittelemista Herralle. Tässä kaikessa meistä itsestämme tulee keskus, vaikka kaikki on tarkoitus tehdä Herralle ja hänen kunniakseen.

Jumalan sana varoittaa tästä asenteesta (1. Kor. 3:9–15). Tässä tehdään meille ennen kaikkea selväksi, ettei kukaan voi panna muuta perustusta kuin se, joka on jo pantu, nimittäin Jeesus Kristus. Se, mitä ei ole rakennettu tälle perustukselle, ei kuulu asiaan. Se ei ole kristillistä työtä. Jos kuitenkin rakennetaan tälle perustukselle ja se, mitä tehdään, kuuluu kristilliseen toimintaan, niin Jumalan sana kehottaa meitä panemaan merkkille, millä tavoin rakennamme tälle perustukselle.

On nimittäin mahdollista rakentaa kahdenlaisista materiaaleista: jalosta materiaalista, joka kestää Jumalan edessä, kun hän koettelee meidän työtämme, tai palavasta materiaalista, joka palaa poroksi sinä päivänä, kun Jumala koettelee työmme.

Ennen kaikkea julistajien tulee kiinnittää huomiota tähän kehoitukseen. Hehän ovat Jumalan työvälineitä erityisellä tavalla Jumalan seurakunnan rakentamisessa tällä maan päällä.

Mikä sitten on jaloa materiaalia, mikä palavaa materiaalia?

Palavaa materiaalia on kaikki, mitä me kristittyinä ajattelemme voivamme tehdä Herralle omista luonnollisista edellytyksistämme käsin. Jaloa materiaalia on kaikki, mitä Herra itse saa tehdä ja vaikuttaa meidän välityksellämme. Nämä ovat kaksi aivan eri asiaa.

Niinpä Raamatussa ei sanotakaan, että

kristityn tulee elää ja tehdä työtä Herralle, vaan elää ja tehdä työtä yhdessä Jeesuksen kanssa. ”Te teette niitä tekoja, joita minä teen”, Jeesus sanoi opetuslapsille (Joh. 14:12).

Psykologiset vaikutuskeinot eivät ole julistajan vaikutuskeinoja, jos hän todella haluaa olla Herran työtoveri. Psykologisia vaikutuskeinoja käytetään tosin nykyään suuressa määrin. Esimerkkinä voi mainita vetoavan julistuksen, joka perustuu pelkääntään inhimilliseen, vakuuttavaan vetoamiseen, liikuttaviin kertomuksiin, sentimentaaliseen musiikkiin, draamojen luentaesityksiin ja muuhun sellaiseen. Tätä käytetään siinä hyvässä uskossa, että maailmallisia ihmisiä voidaan voittaa Jumalalle. Jumala käyttääkin tätä kaikkea omalla tavallaan. Mikään tästä ei kuitenkaan suorita Jumalan tekoja ihmisten sydämessä. Näin kukaan ihminen ei synny uudesti uuteen elämään, eikä tällainen myöskään rakenna Jumalan seurakuntaa. Sen saa aikaan vain Pyhä Henki.

Pyhä Henki vakuuttaa

”Pyhä Henki saa maailman vakuuttumaan”, Jeesus sanoo Pyhästä Hengestä (Joh. 16:8–11 norjalaisen käännöksen mukaan). Mitä on vakuuttuminen/vakaumus (*overbevisning*)? Sanomme, että jollakulla on sellainen tai tällainen vakaumus, mutta totuus on, että vakaumus omistaa vakuuttaman sa ihmisen.

Vakuuttuminen/vakaumus on enemmän ja olennaisesti muuta kuin tieto. Se ilmaisee sydämen suhdetta, kun taas tieto ilmaisee joltain teoreettista, ajatuksellista, mielipiteitä ja katsomuksia. Kun ihminen vakuuttuu jostakin, hän joutuu kokonaan tämän vakuuttamisensa eli vakaumuksensa valtaan. Se tulee määräämään hänen ajatteluaan, tunteitaan, tahtoaan, toiveitaan ja omaatuntoaan. Vakaumus määrää lyhyesti sanoen koko ihmistä hänen sisimmästään käsin.

Monien mielestä kai tosiasiat määräävät meitä ihmisiä. Siinä kuitenkin erehdytään. Tosiasiat määräävät meitä vain siinä määrin ja niin pitkälle, kuin ne saavat vaikuttaa vakaumukseemme.

Kuviteltepa saman tosiasian edessä kahden ihmistä, joista toinen on porvari, toinen marxilais-leninisti. He päätyvät täysin vastakkaiseen käsitykseen kyseisestä tosiasiasta. Sitä, mitä toinen pitää hyvänä, toinen pitää pahana ja inhottavana.

Ihmisen asenne ei muutu, ellei hänen vakaumuksensa muutu. Jos Jumala haluaa voittaa ja pelastaa jonkun ihmisen, hänen täytyy saada tämä vakuuttumaan. Sen voi tehdä vain Pyhä Henki. Juuri tämän Pyhän Hengen suorittaman vakuuttumisen välineenä julistajan tulee olla. Jos Herra saa jonkun ihmisen vakuuttumaan, hän saa tämän valtaansa. Silloin ihminen pelastuu ja pääsee uskomaan Jeesukseen. Silloin hänestä tulee kristitty, joka elää yhdessä Jeesuksen kanssa, ja hänestä itsestään tulee Jeesuksen väline. Jeesus hallitsee hänen ajatteluaan, tahtoaan, tunteitaan ja omaatuntoaan ja määrää hänen elämänsä tavoitteet ja kaikkea muuta tähän kuuluvaa.

Pyhä Henki saa maailman vakuuttumaan synnistä, vanhurskaudesta ja tuomiosta. Siihen sisältyy kaikki, mitä ihmisen pelastamiseen tarvitaan.

Miten julistajasta tulee väline tähän tarkoitukseen? Se tapahtuu siten, että hän suostuu itse vakuuttumaan Jumalan sanasta ja sillä tavoin ottaa vastaan Jumalalta sen ilmoituksen, josta edellä on puhuttu.

Jokin sanoma menee ihmisessä samaan paikkaan, kuin mistä se julistajassa lähtee. Se mikä lähtee ymmärryksestä, menee vain ymmärrykseen. Se mikä on älyllistä, vaikuttaa vain älyllisesti. Se mikä tulee tunne-elämästä, vaikuttaa vain tunne-elämään. Se mikä tulee omastatunnosta, vaikuttaa vain omaantuntoon. Tämä viimeksi mainittu voi kylläkin saada aikaan hyvän eettisen ja moraalisen vaikutuksen, mutta omakohtaista pelastuksen kokemusta se ei luo. Kaikesta tästä voimme varmaankin käyttää Jeesuksen sanaa: ”Se, mikä lihasta on syntynyt, on lihaa” (Joh. 6:6).

Sen sijaan se, mikä tulee Jumalan Hengen vakuuttamasta sydämeistä, menee ihmisten sydämeen ja kykenee itsessään pelastamaan heidät. Se on syntynyt julistajassa Jumalan Hengestä ja voi siksi aikaansaada Hengen vakuuttumisen kuulijassa.

Pyhä Henki saa ihmisen vakuuttumaan Jumalan sanan välityksellä

Kun Henki saa ihmisen vakuuttumaan, se tähtää hänen pelastumiseensa. Se saa ihmisen kääntymään, luo uskon hänen sydämeensä ja uudestisyntyyttää hänet. Sen välityksellä Pyhä Henki asettuu asumaan ihmissydämeen, ja Kristus asuu silloin uskon kautta tässä sydämessä (Ef. 3:17). Sitten Pyhä Henki vaikuttaa pyhää elämää, jakaa armolahjoja ja kaikkea kristillisyyteen kuuluvaa. Kaikki tämä tapahtuu Jumalan sanan julistamisen välityksellä.

Jotta tämä voisi toteutua, Henki saa ihmisen vakuuttumaan kahdella tavalla: Henki kuolettaa ja tekee eläväksi. Kaikki kristillinen julistus on tunnistettavissa tästä Jumalan sanan kaksoisvaikutuksesta.

2. Kor. 3:6 ilmaisee tämän Jumalan sanan kaksoisvaikutuksen kootusti: ”Kirjain kuolettaa, mutta Henki tekee eläväksi.” ”Kirjain” ei tässä suinkaan tarkoita Jumalan sanan kirjaimellisesti ottamista. Se tarkoittaa Jumalan lakia, ja sitä käytettiin arkikielessä ilmaisemaan käskyjä ja kielloja, koska Toinen Mooseksen kirja kertoo, että Jumala kirjoitti lain kirjaimilla sormeaan käyttäen kahteen tauluun. Laki ilmaisee Jumalan pyhyyden. Se on saanut Jumalalta tehtäväkseen meidän kuolettamiemme ja tuomitsemisemme kadotukseen (2. Kor. 3:7, 9).

Evankeliumi on ilmoitus Jumalan pelastavasta rakkaudesta. Se on saanut Jumalalta tehtäväkseen meidän vanhurskauttamisemme ja eläväksi tekemisemme (2. Kor. 3).

Tämä Jumalan sanan kaksoisvaikutus tuntuu sydämessämme samanaikaisesti kaikilla hengellisen elämämme tasoilla alkavasta heräämisestä siihen asti, kun olemme päässeet päämääräämme ja pelastuneet tästä maailmasta.

Tosi julistus paljastaa meidät, asettaa meidät kasvotusten Jumalan pyhyyden kanssa. Se ilmoittaa, että Jumala vaatii py-

hässä laissaan täydellistä, synnitöntä ihmistä. Näin jään Jumalan kasvojen eteen avuttomana ja kadotuksen alaisena syntisenä kykenemättä puolustautumaan mitenkään.

Tullessaan Kristuksen luo ihminen ei koe tätä vain ensimmäisellä kerralla. Se toistuu halki koko elämän. Kun Jumala antaa meidän kokea tätä, hänen tarkoituksenaan on ilmoittaa Jeesus meille ja meissä. Kun tämä tapahtuu ensimmäisen kerran, sydämeen syntyy usko ja meistä tulee uusia ihmisiä. Sitten tämä Jumalan Pyhän Hengen kaksoisvaikutus, joka tapahtuu Jumalan sanan välityksellä, uudistaa hengellistä elämäämme.

Tämän todellistuminen on julistuksen päätarkoitus. Ellei tapahdu näin, kaikki kaatuu. Kuitenkin tästä käsin Jumalan Henki saa vaikuttaa kaiken kristityssä ja hänen välityksellään, ja julistus saa paljon monenlaisia tehtäviä. Niiden käsitteleminen ei kuulu kuitenkaan tähän artikkeliin. Tässä mainitaan vain lopuksi yksi asia, sillä se koskee kaikkea palvelua ja toimintaa Jumalan valtakunnassa. Se on apostolin todistus (Ap. t. 26:16): ”Olen ilmestynyt sinulle, koska olevan valinnut sinut palvelijakseni ja todistajakseni.” Tämä koskee kaikkia Herran palvelijoita kaikkina aikoina. Erityisesti se koskee niitä, joiden tehtävänä on olla Herran todistajia julistamalla Jumalan sanaa.

Kirjoittaja (1905–1994) oli teologian maisteri ja Norjan Luterilaisen Lähetysliiton (Norsk Luthersk Misjonssamband) Fjellhaugin raamattukoulun rehtori Oslossa sokeutumiseensa saakka ja sen jälkeen opettaja. Häneltä on suomennettu teokset *Uskosta uskoon 1–2* (Roomalaiskirjeen selitys) ja *Jeesuksen sielunhoidossa*. Tämä artikkeli on julkaistu alun perin nimellä *Forkynnelsens mål og virkemidler* teoksessa *På Ordets grunn: Festskrift til professor dr. theol. Carl Fr. Wisløff*. Oslo: Luther Forlag 1978. Andersen ja Wisløff (1908–2004) olivat ikä- ja opiskelutovereita, hengellisiä ja teologisia hengenheimoalaisia ja ystävyksiä halki elämänsä.

Luterilainen herätysjulistus?

1. Mitä herätys tarkoittaa

a) Uskonopissa

Käytän käsitettä *herätys* laajassa merkityksessä 'uskoon tuleminen'. Mainitsen erikseen, kun käytän sitä suppeammassa merkityksessä, jolloin se tarkoittaa luterilaisen pelastusjärjestysopin tiettyä osatapahtumaa tai -näkökulmaa ja liittyy tällöin kutsumisen ja valaisun "vaiheisiin". Tämä laaja dogmaattinen merkitys vastaa myös käsitteen kirkkohistoriallis-sosiologista käyttöä (esim. 'suuret herätykset' tai 'herätysliikkeet'). On ollut valitettavaa, että herätyksen historiallinen, psykologisoiva tai sosiologisoiva tutkiminen on irtautunut käsitteen teologisesta tutkimisesta.

b) Raamatun kielessä

Edellä mainittu *herätys*-käsitteen laaja merkitys vastaa myös parhaiten käsitteen uustestamentillista pohjaa. Uudessa testamentissa tulee kysymykseen lähinnä kaksi termiä: *egeiroo* 'herättää' ja *dzoo'opoiéoo*

'tehdä eläväksi' (Joh. 5:28; 5:21; 6:39; Room. 4:17; 8:11; Ef. 2:1–6; Room. 6:4–11; Kol. 2:12; Ef. 5:14; Room. 13:11; Ilm. 3:2; 1. Kor. 15:35 ja koko luku). Uudessa testamentissa *hereilläolo* ja *valvominen* tarkoittavat 'elämistä', *nukkuminen* 'kuolleena olemista' (hengellisesti). Herätyksessä 'kuolleesta' tulee 'elävä'. Odotamme herätystä, koska uskomme Pyhään Henkeen, Herraan ja Eläväksitekijään, kuten Nikaian uskontunnustus sanoo (aikaisempi muoto *Virvoittaja* 'eloon virvoittaja'). Koska herätys on olennaisesti ja viime kädessä jo kuolleen henkilön herättämistä, se voi olla myös hengellisesti uneliaan, valvomattoman tai vieraantuvan palauttamista ja elvyttämistä (jatkuva herätys).

2. Herätyksen väline

Niin kuin Jumala luo sanallaan, niin hän myös herättää sanallaan. Näin hän on asettanut herätyksen välineeksi julistuksen ja sakramentit ja herätyksen kehdoksi kristillisen seurakunnan. Pyhä Henki toimii armonvälineissä eli aina, kun niitä oikein

käytetään. Pyhä Henki toimii ensisijaisesti Sanassa (ja sakramenteissa), ei saarnaajassa (tai sakramenttien toimittajassa). Saarnaaja ei sytytä Sanaa, vaan Sana sytyttää saarnaajan ja hänen julistuksensa välityksellä kuulijat. Vastaavasti Raamattu on ”itsevalaiseva” kirja, ts. se luo itse valoa sisältönsä ja sanomaansa.

Kuitenkin myös julistajan tulee olla Pyhän Hengen käytössä. Vaikka epäuskoinen ja vailla Pyhää Henkeä oleva saarnaaja voi lausua sanan ja toimittaa sakramentin, joiden välityksellä Pyhä Henki voi toimia, tulee saarnaajan, selittääkseen oikein Jumalan sanaa ja jakaakseen sitä puhtaasti lakina ja evankeliumina, olla uskossa Pyhän Hengen valaisema.

Tätä **Luther** tarkoitti puhuessaan erikseen Raamatun sisäisestä ja ulkonaisesta selvydestä ja Pyhän Hengen Raamatun sanoille antamasta uudesta merkityksestä ja saarnaajasta uskon taistelijana.

Samalla linjalla on luterilaisen pietismin käsitys uskovista papeista ja saarnaajista. Pyhä Henki sitoutuu puhtaaseen Jumalan sanaan (ja sakramentteihin), mutta hänen vaikutuksensa sieluihin vaihtelee. Kun luotamme Sanaan Pyhän Hengen välineenä, meillä on lupa odottaa ja rukoilla myös suurta herätystä, ”missä ja milloin Jumala hyväksi näkee” (*Augsburgin tunnustus*, kohta 5).

Yksimielisyyden ohjeen täydellisessä selityksessä (2:55–56) sanotaan:

”Saarnaajan istuttaminen ja kasteleminen ja kuulijan juokseminen ja tahtominen olisivat tietenkin kumpikin turhat, eikä mikään kääntymys olisi seurauksena, ellei lisäksi tulisi Pyhän Hengen voima ja vaikutus, joka saarnatun ja kuullun sanan kautta sytyttää ja kääntää sydämet, niin että ihmiset sen sanan uskovat, siihen myöntyen.

”Saarnaaja ja kuulijat alkoot epäilläkö tätä armoa ja Pyhän Hengen vaikutusta. Heidän pitää olla varmoja siitä, että – kunhan vain Jumalan sana Jumalan käskyn ja tahdon mukaan puhtaasti ja sekoittamattomana saarnataan ja ihmiset ahkerasti ja täydellä todella sitä kuulevat ja tutkivat – Jumala varmasti on armoineen läsnä, antaen sen, mitä ihminen muussa tapauksessa, omaan

voimaansa perustaen, ei voi ottaa eikä antaa. Pyhän Hengen läsnäoloa, vaikutusta ja lahjoja ei näet aina saa eikä voi arvostella sen mukaan, kuinka ja milloin ne sydämessä tunnetaan; meidän täytyy päinvastoin, kun tämä kaikki usein on suuren heikkouden peitossa, lupauksen perustuksella ja sen mukaisesti olla vakuuttuneita siitä, että saarnattu ja kuultu Jumalan sana on Pyhän Hengen virkaa ja toimintaa, jonka kautta hän varmasti on meidän sydämissämme voimallisena ja niissä vaikuttaa.”

3. Herätys pelastuksen ”järjestyksessä”

Herätyksen laajan uusitamentillisen merkityksen sisäpuolella perinteinen luterilainen dogmatiikka on sijoittunut heräämisen tapahtumaksi Pyhän Hengen sovelletun armon yhteyteen, johon kuuluvat esim. kutsuminen, valaiseminen, kääntyminen, vanhurskauttaminen, uudestisyntyminen, uskonyhteys Kristukseen ja jatkuva uudistuminen. Tässä tapahtumasarjassa Pyhä Henki käyttää sekä lakia että evankeliumia. Siksi luterilaisen herätysjulistuksen pääongelma käytännössä on lain ja evankeliumin julistaminen, niin että laki ja evankeliumi oikein yhdistyvät toisiinsa ja erotuvat toisistaan uskovissa sydämissä.

a) Herätys ja kutsuminen

Kun Jumala kutsuu ihmistä, tämä havahduttaa huomaamaan, että Jumala-kysymys on merkittävä, itse asiassa kaikkein tärkein kysymys. Kosketuskohtana Jumalan toiminnalle on ihmisen Jumalan kaipuu ja hapuilu, joka vaikuttaa hänen olemuksensa pohjalla, ja kyky erottaa hyvä pahasta (omantunnon-elämä, syyllisyydentunto).

Luonnollinen uskonto ei kuitenkaan ole perusta, jolle rakennetaan, vaan se on ihmisen omatekoinen väärä rakennus, joka joudutaan purkamaan. Laillaan Jumala varoittaa ihmistä ja pysäyttää hänet, ja armollaan Jumala etsii häntä (Jumalan ns. edeltävä armo). Kutsuttu alkaa tajuta, että jumalattomalla ei ole rauhaa. Ihmisellä ei ole tietoa Jumalasta eikä hänen evankeliumistaan ei-

kä myöskään omasta tilastaan syvimmässä merkityksessä. Sen sijaan ihmisen tunne ja tahto toimivat voimakkaasti; hän kokee aika ajoin ”suuria hetkiä” ja saavuttaa parannuksen tekemisessä voittoja. Tunteen ja tahdon onnistumiseen rakentava joutuu kuitenkin epäonnistumisen jälkeen helposti uudelleen välinpitämättömyyteen: ”Minä yritin, mutta...” Tosiasiassa Jumala yritti, mutta ihminen halusi jonkin erityisen merkin tunteen tai tahdon tasolla.

b) Herätys ja valaisu

Herätyksessä Jumala kutsuu ihmistä käyttämään Jumalan sanaa ja rukousta pyhien yhteydessä. Näin Pyhä Henki valaisee ihmisen.

Valaisussa on erotettavissa lain tuoma valaisu ja evankeliumin tuoma valaisu. Niin kauan kuin ihminen on oman luonnollisen uskonnollisuutensa perustalla, hän rakentaa lain uskontoa. Jumalan kutsumanakin hän kysyy ensiksi: ”Mitä minun pitää tehdä?” Luonnollisen uskonnollisuuden tunnuslause on: ”Ihanteeni on Jeesuksen vuorisäärinä, yhdyn siihen.”

Yleinen, luonnollinen uskonnollisuus kuitenkin lieventää Jumalan ehdottoman lain sellaisiksi ihmiskäskyiksi, joita ihmiset pystyvät noudattamaan. Tämä onnistuu siten, että mittapuuksi otetaan vallitseva käytäntö. Näin ihmiset voivat sisimmässään esiintyä mitan täyttävinä toisten ihmisten edessä ja kuvitella, ettei Jumalakaan vaadi mahdottomia: ”Hän ymmärtää minun heikkouttani, onhan minulla kaiken lisäksi korkea ihanne.” Luonnollinen ihminen tuntee lain mutta ei lain voimaa, joka tunkeutuu hänen olemuksensa ytimeen ja osoittaa sen olevan turmeltunut.

Tarvitaan lain herätys: Pyhä Henki valaisee ihmisen Jumalan lailla. ”Kaikki ihmiset Aadamin lankeemuksen jälkeen – – syntyvät synnissä ja ovat täynnä pahaan himoa ja viettymystä, eikä heillä voi olla mitään todellista uskoa Jumalaan” (*Augsburgin tunnuslause*, kohta 2). ”Perisynti on niin äärettömän syvä ja vaikea luonnossamme oleva turmelus, ettei mikään järki pysty sitä tuntemaan. Se täytyy uskoa Raamatun ilmoi-

tuksen perusteella.” (*Schmalkaldenin opinkohdat* 3.)

Jumalan kutsuma ihminen etenee ”tuntemisen järjestyksessä” yksittäisten käskyjen rikkomisista niiden alkuperustaan, perisyntiin. Jumalan valaisemana hän uskoo, että pääsynti on periturmelus. Siksi hänen edessään on epätoivo, jollei apua löydy hänen ulkopuoleltaan.

Lain herätyksessä Jumala tekee vieraan työnsä voidakseen evankeliumin valaisussa suorittaa varsinaisen työnsä. Tämä evankeliumin sana on varsinaisesti armonväline, joka sytyttää uskon valon ihmisen sieluun. Tämä kuuluu herätykseen laajassa merkityksessä.

Yksimielisyyden ohjeen täydellisessä selityksessä (5:10-11) sanotaan:

”Koska pelkkä lain saarna ilman Kristusta synnyttää joko röyhkeitä ihmisiä, jotka ovat siinä mielessä, että he ulkonaisilla teoilla kykenevät täyttämään lain, tai täydelliseen epätoivoon joutuvia, tarttuu Kristus lakiin selittäen sitä hengellisesti ja antaen näin ’vihansa taivaasta’ ilmestyä kaikille syntisille, näyttäen sen suuruuden. Näin heidät ohjataan lakiin, ja siitä he vasta oikein oppivat tuntemaan syntinsä. Tällaista tuntemusta ei Mooses milloinkaan olisi voinut heistä esiin pakottaa. Vaikka näet ’Moosesta opetetaan’ kuitenkin pysyy se peite, jonka hän ’pani kasvoilleen’, pois ottamatta, niin etteivät he opi tuntemaan lakia hengellisellä tavalla eivätkä sitä, kuinka suurta se meiltä vaatii ja kuinka syvälle se meidät kiroaa ja tuomitsee, koska emme kykene sitä noudattamaan ja täyttämään. ’Mutta sitten, kun he ovat kääntyneet Herran tykö, otetaan peite pois.’

”Kristuksen Hengen ei siis ainoastaan tule lohduttaa, vaan myös lain virkaa käyttellen ’näyttää synti todeksi maailmalle’, näin uuden liitonkin aikana suorittaa, niin kuin profeetta sanoo, vieras työnsä, synnin todeksiäyttämisen, kunnes ehtii varsinaiseen työhönsä: lohduttamiseen ja armon julistamiseen. Sitä varten hän on Kristuksen meille ansaitsema ja lähettämä, ja siitä syystä häntä myös nimitetään Puolustajaksi.”

c) Herätys ja vanhurskauttava usko

Vaikka herätys suppeammassa merkityksessä kuuluu lain piiriin ja merkitsee ihmisen syvintä itsetuntemusta ja hänen luonnollisen uskontonsa perustuksen täydellistä purkamista, ei voida jäädä tähän. Herättäminen raamatullisessa merkityksessä on nimenomaan uuteen elämään herättämistä, Kristukseen liittämistä ja yhdistymistä yhtäläisessä ylösnousemuksessa. Siinä Kristuksen jo olemassa oleva ja täydellinen vanhurskaus puetaan meidän päällemme. Kristuksen vanhurskaus ojennetaan meille uskolla omistettavaksi. Näin vanhurskauttaminen ja usko kuuluvat yhteen. Herätys tässä laajassa merkityksessä on heräämistä omakohtaiseen uskoon.

Vanhurskauttamisessa uskon kautta voidaan erottaa antamisen välineet (kreikaksi *dotikó*) eli armon sana, kaste ja ehtoollinen vastaanottamisen väline (*leptikón*) eli uskon 'tyhjä käsi'. Tältä pohjalta ovat ymmärrettävissä kaste ja herätys lapsen uskoon sekä kasteen jälkeen useimmiten tarvittava uusi herätys ja kääntyminen. Molemmat ovat olemukseltaan hengellisestä kuolemasta hengelliseen elämään siirtymistä eli uudestisyntymistä, mutta jälkimmäinen on tietenkin kasteessa saatuun armoon palaamista, koska kasteen *dotikón* on tapahtunut eli lahjoitus on Jumalan puolelta yhä voimassa.

Jotkut päättelevät tästä myös, että kasteen armon vaikutuksesta olisi tästä armosta pois langenneessakin vielä jokin "pakastettu", "talvehtiva" usko (siis myös *leptikón*), mutta se ei saa tukea luterilaisten tunnustuskirjojen raamatunselityksestä: "Jos kastetut ovat toimineet vastoin omaatuntoaan, sallineet synnin hallita ja näin tehneet itsensä asuvan Pyhän Hengen murheelliseksi ja hänet kadottaneet, ei heitä saa uudestaan kastaa, heidän täytyy ainoastaan uudelleen kääntyä" (*Yksimielisyyden ohjeen täydellisen selitys* 2:69).

Jotkut sitä vastoin olettavat, että luopuminen kasteen armosta rikkoo myös annetun pelastuksen "lautan", jolloin *dotikón* lakkaisi olemasta, mutta tämä torjutaan lu-

terilaisissa tunnustuskirjoissa. Parannus ei ole toinen "lautta" vaan pelastumista takaisin kasteen "lautalle".

Tämä tuo vaikean julistusongelman. Miten julistan kasteen ja herätyksen yhteenkuuluvuutta? Tällä hetkellä kaste näyttää tulleen pelkäksi kirkon yhteyteen ottamisen tapahtumaksi, ja joskus se on vain erillinen lupaus yleisuskonnollisuudelle rakentuvasa "siviiliuskonnollisuudessa".

d) Tahdosta

Kutsumisessa ihmisen tahto ei useinkaan tajua syvintä vaikutinta, joka on Jumalan tahdon vastustaminen. Vasta valaisussa tämä paljastuu. Kun Jumalan vaatimus vetoaa ihmisen tahtoon, Jumalan tarkoituksena on ihmisen tahdon nurjuuden paljastaminen: "Jumala tahtoo, että sinä tahdot kulkea hänen tietään ja tehdä hänen tahtonsa." Vasta perisyntyn tajuamisen myötä ihminen alkaa ymmärtää, ettei hänestä irtoa tätä. Tässä tilanteessa hän voi vain jäädä Sanan vaikutuksen alaiseksi. Hän voi kuulla Sanaa tai torjua sen. Kun Jumala avaa hänelle seurakuntansa portin ja kutsuu häntä kuulemaan ja käyttämään sanaansa, hän tarkoittaa, että ihminen yksinkertaisesti astuisi sisään ja kuulisi. Tämä tahdon ratkaisu ei ole mikään ihmisen ansio, sillä yleisenkään kielenkäytön mukaan hukummiskoolemalla pelastetun ansioksi ei lueta sitä, ettei hän kynsin hampain repinyt itseään irti pelastavan käden otteesta. Vastustavan tahdon nujertaa Jumalan sana, jolle jää kaikki "ansio" meidän pelastuksestamme.

Simo Kiviranta

Teologian lisensiaatti, Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan assistentti
(1936–2004)

Pääkohdat hengellisen työn tekijöiden päivillä Suomen Raamattuopistossa 22.9.1985 pidetystä esitelmästä. *Herää Valvomaan* 1/1985.

Mietteitä Leif Andersenin artikkeleista

Leif Andersenin *Perustan* teologipäivien esityksistä numerossa 4/2008 julkaistut artikkelit (*Julistaja – airut vai paimen?*, *Lain ja evankeliumin päivittäminen*, *Jumalan vaitiolosta puhuminen*) herättänevät kysymyksiä teologikunnan ulkopuolellakin – sikäli kuin niitä siellä luetaan.

Olen tullut uskoon 30-vuotiaana 1980. Siitä saakka teologia on ollut lähellä sydäntäni. En kuitenkaan voi väittää olevani sen asiantuntija. Sen verran ymmärrän, että Andersen on rohkeasti tarttunut tärkeisiin ja arkoihin aiheisiin kuten Jumalan vaitioon ja siihen, miten vaikeaa papin saattaa olla säilyttää uskoaan ympäröivän naturalismin ja postmodernismin puristuksessa: ”Minun on itse asiassa vaikea uskoa, että Jumalaa ylipäätään on edes olemassa. Olen modernin ajan ja materialistisen tieteen lapsi. Joudun jatkuvasti vaikeuksiin filosofien ja tutkijoiden kanssa, jotka voivat selittää maailman ilman minkäänlaista luojaa.”

Samalla kuin nostan hattua Andersenin rehellisyydelle, tunnen myös huolestumista: onko hänelle ollut joskus käymässä kuten kävi eräälle suurelle lupaukselle, **Charles Templetonille**, **Billy Grahamin** työtoverille? Hän ilmeisesti päätti ”laillistaa” julistajanvirransa ja kirjoittautui Princetonin yliopiston teologiseen tiedekuntaan. Siellä hänelle opetettiin, että luomiskertomus on vain kaunis metafora, Raamatussa on kaksi keskenään ristiriitaista luomiskertomusta ja vasta **Darwin** ymmärsi asioiden todellisen tilan. Hänen viimeiseksi ”saavutukseksi” jäi *Farewell to God* -niminen kirja. En ole sitä lukenut, mutta kerrotaan sen olevan suorallista luettavaa.

”Joudun jatkuvasti vaikeuksiin filosofien ja tutkijoiden kanssa, jotka voivat selittää maailman ilman minkäänlaista luojaa.” Tämä hieman hämmästyttää minua, sellaista, jolla on jotain perustietämystä luonnontieteistä, niiden teorioista ja tieteen rajoista. Jos kuitenkin koettaa asettua sellaisen teologin asemaan, jonka tiedot esimerkiksi biologiasta saattavat olla sitä, mitä hänelle kerrottiin lukiossa vuosikymmeniä sitten, asian ymmärtää. Teologi ei ehkä tule ajatelleeksi, että naturalismin omaksuneiden filosofien ja tutkijoiden väitteillä maailman selittämistä ilman luojaa ei ole tieteellistä perustaa.

Olen koulutukseltani vain lääketieteen lisensoija ja kirurgian erikoislääkäri, eivätkä luonnontieteellinen tietämykseni ja ymmärtämykseni yllä alan suppeiden erikoisalojen tasolle. Olen kuitenkin peruskoulutukseni pohjalta pystynyt täydentämään ja päivittämään tietojani sen verran, että olen kyennyt ymmärtämään ja seuraamaan eräiden naturalismin sitoutuneiden (ja usein äänekkäiden) tieteilijöiden ”tieteellisiä” väittämiä esimerkiksi elämän synnystä ja kehityksestä. Niinpä ei ole ollut ylivoimaisen vaikeaa ottaa selvää siitä, mitä nämä tieteilijät eivät tiedä: he eivät tiedä juuri mitään universumin ja elämän synnystä ja sen suurten pääryhmien ”kehityksestä”. Melkein kaikki liikkuu mitä erilaisimpien, keskenään usein ristiriitaisten spekulatioiden ympärillä.

Ei ”oikeita tiedemiehiä” enää olekaan, on vain ”osatiedemiehiä”. Tieteellisen tiedon määrän kasvaessa tieteen kenttä on pirstoutunut satoihin osa-alueisiin, joiden erikoistietäjät tietävät toisistaan ja ymmärtävät toisiaan yhä vähemmän. Esimerkiksi evoluu-

tiotutkijat näyttävät uskovan, että elämän-synnyn tutkijat ovat lähellä elämän synnyn arvoitusta, mutta todellisuus on muuta. Elämänsynnyn tutkijat taas näyttävät uskovan, että evoluutiotutkijat ovat pääosiltaan ratkaisseet suuret evoluutioteoreettiset ongelmat.

Artikkeliin *Lain ja evankeliumin päivittäminen* liittyy tärkeä kappale *Kuka oikein olen?* Andersen toteaa aivan oikein, että ”nykyaikainen ihminen on pienennetty pystyasennossa kulkevaksi apinaksi”. Näin onkin. Olen melko vakuuttunut siitä, että darvinismista on tullut eurooppalaisten valtiokirkkojen kompastuskivi. Teologit eivät ole halunneet tai voineet asettua ”tiedettä” vastaan, koska monet naturalistiset tiedemiehet ovat väittäneet darvinistista elämäntulkintaa tieteelliseksi. Koska teologeilla ei yleensä ole luonnontieteellistä koulutusta, heidän on ollut vaikea väittää vastaan. Harva on edes viitsinyt ryhtyä ottamaan asioista itse selvää.

Tässä tärkeässä kysymyksessä teologit tarvitsisivat teologian ulkopuolista asiantuntija-apua; tieteilijöissä on muitakin kuin ateisteja. Minulle on kuitenkin jäänyt se vaikutelma, ettei apua ehkä haluta. Olen miettinyt, pelkäävätkö teologit, että heidät saatettaisiin rinnastaa esimerkiksi minun kaltaisiini omituisuuksiin, kreationisteihin, jotka naturalistien leiri mielellään kuvaa eräänlaisiksi pseudotieteellisiksi hihhuleiksi. Keskestelin aiheesta kerran erään teologian tohtorin kanssa. Jäi sellainen vaikutelma, että hän tiesi kreationismista vain sen, mitä oli lukenut yhdestä naturalismin äänitorvesta, *Helsingin Sanomista*.

Suhtautuminen luomiseen on kuitenkin kirkon elämän ja kuoleman kysymys. Raamatun tärkein jae ei ole Joh. 3:16 vaan 1. Moos. 1:1, 27: ”Alussa Jumala loi taivaan ja maan – ja teki ihmisen omaksi kuvakseen.” Jos siihen ei uskota, voidaan unohtaa myös Joh. 3:16. Kirkolla on vain kaksi vaihtoehtoa: Joko Jumala on luonut ihmisen ihmiseksi, omaksi kuvakseen, tai hän on vain jotenkin ”myötävaikuttanut evoluution prosessiin”, jossa apina on pikkuhiljaa kehittynyt ihmiseksi.

Tämä ”teistinen evoluutionäkemyks” on

kolmesta olemassa olevasta vaihtoehdosta kaikkein huonoin ja epäloogisin. Mielestäni vain ateistit ja kreationistit ovat rehellisiä: kaikki on syntynyt itsestään ”luonnonlakien pakosta”, tai Jumala on luonut kaiken, niin kuin hän sanassaan sanoo. Tunnettu ateistinen fyysikko **Wolfgang Pauli** irvaili liberaaliteologien kustannuksella: ”Minusta konservatiiviset kristityt ovat väärässä siinä, mihin he uskovat. Mutta kaikella kunnioituksella heitä kohtaan myönnettäköön, että he sentään tietävät, mitä merkitsee uskoa tosissaan johonkin. Mutta liberaalit eivät ole mielestäni edes väärässä.”

Liberaaliteologien mieleen ei ehkä ole juolahtanut, että heidän teistinen evoluutionsa tekee kristinuskon pahimmasta ongelmasta, pahuuden ongelmasta, vielä monin kerroin pahemman kuin miksi Andersen kuvasi sitä puheessaan ”Jumalan vaihtolosta”. Aihe on keskeinen ja polttava. Ihailen sitä, että hän puhuu siitä niin rehellisesti tuoden esiin oman neuvottomuutensa. Hän toteaa: ”Kristinuskon on ainutlaatuinen maailman uskontojen joukossa: se ei ole kyennyt antamaan teologista selitystä kärsimyksen ongelmalle. Kaikilla muilla uskonnoilla on selvät teoreettiset ja teologiset vastaukset kärsimyksen ongelmaan.”

Jos Andersen teologina on oikeassa, minun täytyy pelkkänä harrastelijana olla väärässä, sillä olen käsittänyt asian melko tavalla päinvastoin. Vaikka Andersen onkin ammattilainen, sallin kuitenkin itselleni oikeuden epäillä hänen tulkintaansa. Tosin hän hieman myöhemmin viittaa ”täydellisiin vastauksiin”. Jos hän tarkoittaa, että kristinuskolta puuttuu ”täydellinen selitys”, hän on varmasti oikeassa. Harvalle asialle on täydellistä, kaikkia tyydyttävää selitystä.

Lääketieteen opiskelijana ja lääkärinä olen seurannut erityisesti sairaaloiden inhimillistä kärsimysnäytelmää vuodesta 1970 lähtien, ja asiaa on ollut pakko miettiä. Olen eräiden muiden tavoin tullut siihen tulokseen, että vain kristinuskon voi antaa tyydyttävän vastauksen kärsimyksen ongelmaan. Muut suuret uskonnot suhtautuvat kysymykseen välinpitämättömästi: hyvä ja paha ovat *mayaa*, harhaa. Onhan sekin selitys mutta tuskin ihmismieltä tyydyttävä. Se

on hieman samaa kuin jos nälkäiselle pidettäisiin ravintokemian luento sen sijaan, että hänet ruokittaisiin. Maailman pahuutta ja kärsimystä ja myös Jumalan poissaolon tunnetta voidaan melko pitkälle ymmärtää

kristinopin totuuksien pohjalla, mutta helppoa ja yksinkertaista se ei ole. Se ehkä vaatisi myös sitä, mitä Andersenin postmoderni yleisö kammoksuu: luentoja tai esitelmää.

Mikko Tuuliranta

Leif Andersen Mikko Tuulirannalle

Kiitän lämpimästi **Mikko Tuulirantaa** hänen reaktiostaan artikkeleihini. Sellainen vuoropuhelu, jonka on pakko koko ajan kiertää tanskalais-englantilais-suomalais-englantilais-tanskalais-suomalaista kehää, ei ole helppoa. Jännittävää se kuitenkin on, ja toivon sen onnistuvan.

Ensiksi haluan korostaa, ettei välitön Jumalaan kohdistuva epäilykseni, jonka usein tuottaa tieteellisen naturalismin kohtaaminen, ole koskaan houkutelut minua tekemään minkäänlaista kompromissia luonnontieteen ja kristillisen uskon välillä. Uskon myös, että Raamattu on täysin totuudenmukainen kuvauksessaan maailman luomisesta. Olen myös täysin yhtä mieltä siitä, että on kestävämpiä tulkita se jonkinlaiseksi hurskaaksi vertauskuvaksi, niin kuin liberaaliteologia yrittää. Joko se on totta, tai evolutionismi on oikeassa, jolloin Jumala on valhe ja Raamattu kuvitelmaa.

Minkäänlainen teistinen evolutionismi ei ole koskaan houkutelut minua. Sen sijaan minua houkuttelee ja viettelee radikaalinen ateismi, joka kieltää Jumalan kaiken kaikkiaan.

Olen myös todella täysin selvillä siitä, että luonnontieteellä on kädessään hyvin huonot kortit sen yrittäessä selittää maailmaa ilman minkäänlaisen luojan olemassaoloa. Fyysisesti ja matemaattisesti itse itsensä luova ja ylläpitävä maailmankaikkeus on yhtä mahdotonta kuin jonkinlainen ikuisuus kone. Vaikken olekaan luonnontieteilijä, olen perehtynyt luonnontieteeseen riittävästi oivaltaakseni, että esimerkiksi termodynamiikan laki (ja varsinkin luonnolakien hienosäätely) tekee luojan välttämättömäksi.

Asiaa voi havainnollistaa viittaamalla fi-

losofi **Antony Flewhun**, joka on ollut maailman huomattavin moderni ateistinen filosofi, mutta on nyt hiljattain yksinkertaisesti luopunut siitä ja julkaissut kirjan *There is a God* (Jumala on olemassa) tiedostaan ennen kaikkea, että pelkästään naturalistinen olemassaolon selitys ei yksinkertaisesti ole vedenpitävä.

Minun kohdallani ei siis ole samalla tavoin kuin tiedän monien muiden kristittyjen kohdalla olevan, että heidän järkensä vetää heitä kohti ateismia mutta heidän sydämensä kohti kristinuskoa. On pikemminkin päinvastoin: Minun on yksinkertaisesti hyvin vaikea ymmärtää, miten maailma voitaisiin selittää ilman luojaa. Olen vakuuttunut siitä, että Jumala on olemassa ja on luonut maailman. Minun luontoni kuitenkin ajattelee ja tuntee ateistisesti. Pelkästään tästä syystä ateistiset tutkijat saavat minut vapisemaan ja varsinkin se, että Jumala näyttää olevan täysin vaiti ja passiivinen suhteessa itkevien ja rukoilevien ihmisten hätään.

Uskon siis, että luonnollinen ajattelutapani erehtyy. Uskon, että modernismin valhe on vahingoittanut sitä. Uskon, että se on totta, minkä järkeni ymmärtää, että Kristus on kirjaimellisesti noussut kuolleista, että Raamattu on luotettava, että Jumala on luonut maailman. Uskon myös, että ateistinen luontoni on harhapoluilla.

Tästä syystä myös rakastan suuresti apostoli Paavalin lausumaa Roomalaiskirjeen 4. luvussa siitä, että ”Jumala vanhurskauttaa jumalattoman”. Olen aivan yksinkertaisesti sellainen jumalaton, joka uskoo...

Kärsimyksen ongelman kohdalla Tuuliranta ymmärtää minut aivan oikein siinä,

että kristillinen vastaus kärsimyksen ongelmaan ei ole täydellinen. En missään tapauksessa halua väittää, ettei kristillisellä uskolle ole mitään vastausta kärsimyksen ongelmaan. Väitän vain, että muiden uskontojen teologiset vastaukset kärsimyksen ongelmaan ovat nimenomaan täydellisiä, hiottuja – ja väärää.

Me voimme sanoa jotakin kärsimyksen ongelmasta. Siksi olen muun muassa kirjoittanut suomeksikin käännetyn kirjan *Miksi nukut, Herra?* Tärkeintä, mitä meillä on välitettävänämme kärsimyksen tilanteessa, eivät kuitenkaan ole teologiset vastaukset vaan Jumalan oma itku. Päinvastoin liian nopeat ja liian hiottut teologiset vastaukset kärsimyksen ongelmaan voivat olla

Raamatun varsinaisen avun esteenä. Tämän avun antaa sen Kristuksen näkeminen, joka itkee ja kärsii meidän muiden kanssa ja jonka on itse rukoiltava, että hän vapautuisi kärsimyksestä ja kuolemasta.

Kiitän Mikko Tuulirantaa harkitusta ja asiallisesta reaktiosta ja toivotan hänelle kaikkea hyvää.

Ystävällisin terveisin

Leif Andersen

Tuuliranta käänsi puheenvuoronsa englanniksi. Sen perusteella Andersen vastasi tanskaksi. Toimitus on suomentanut hänen vastauksensa tanskasta.

Puolimatka - jyväs kyläläinen myytinmurtaja

Ehkä paras lukemani kristillinen kirja on ollut **Jacques Ellulin** 1948 ilmestynyt *Présence au Monde Moderne* (suom. *Kahden maan kansalaiset*, RV, 1984). Hän pohtii kristityn intellektuellin asemaa ja vaikutusmahdollisuuksia moderniteetin myytilien hallitsemassa jälkikristillisessä maailmassa.

Miten synnyttää elävää uskoa ja lievittää yhteiskuntamme lieveilmiöitä kuten nuorisomme kokemaa elämän tyhjyyttä ja turhautumista, josta **Tapio Puolimatkan** puhuu? Ellul toteaa: ”On haettava kuvittelua, että ratkaisu löydetäisiin hyvästä teologiasta.” Hän ymmärsi, että kirkon aika maailman suolana on ainakin toistaiseksi ohi. Jotta kirkon ja kristinuskon uskottavuutta voitaisiin palauttaa, ennen ”hyvää teologiaa” tarvitaan jotain muuta, ja sitä Ellul peräänkuuluttaa. Yksi Ellulin pääsanomista on, että ”maailmasta esitetään taustaolettamuksiin perustuva kuva”. Tämä kuva on myytti jatkuvasta kehityksestä. Ellulin mukaan emme saavuta mitään, ennen kuin tämä myytti on murrettu.

Kristityn intellektuellin ensimmäinen velvollisuus on nyt tiedostamisen velvollisuus, toisin sanoen velvollisuus ymmärtää

maailmaa ja itseään erottamattomasti todellisuuteen kytkettyä ja tuomittuna. Se merkitsee, että on kieltäydyttävä hyväksymästä näennäisyyksiä sen perusteella, miltä ne näyttävät, ja tietoa tiedon vuoksi. Ei pidä tyytyä abstraktioon, nykyisten keinojen antamaan virheelliseen kuvaan eikä rauhoittavaan kuvaan edistyksestä. Ensimmäinen askel tiedostamisen tiellä on käydä rajusti ja kiivaasti tuhoamaan myyttejä.

Puolimatka on kristittyä intellektuellina noudattanut Ellulin kehotusta. Tämä ja Puolimatkan ensimmäinen kirja *Usko, tieto ja myytit* lienevät ensimmäisiä perusteellisia suomenkielisiä kannanottoja Ellulin tiedostamiin nyky-yhteiskuntaamme näivettäviin myytteihin.

Joskus herätys ja hengellinen ryhdistäytyminen ovat lähteneet liikkeelle ”kansan syivistä riveistä”. Nyky-Suomessa on pidä sitä kovin todennäköisenä, sillä ensin meidän olisi murrettava lukeneistoamme ja sivistyneistöämme hallitsevat myytit. Ellul toteaa kuitenkin: ”Meidän ei kannata heittää helmiämme sikojen eteen.” Harva, tuskin kukaan naturalistiseen eliittiimme kuuluva ”kirjanoppinut” suostuu lukemaan Puolimatkan kirjoja, vaikka ne heille ”hei-

tettäisiinkin”.

Wolfgang Pauli totesi, että ”tiede etenee hautajaisista hautajaisiin”. Tämä tarkoittaa, että **Richard Dawkinsin** tapaiset henkilöt tuskin koskaan tulevat luopumaan ateismin apostolin virastaan, vaikka tieteen tulokset osoittautuisivat heille miten vastenmielisiksi tahansa tai Puolimatkan tapaiset henkilöt ”pieksisivät heidät miten pahasti tahansa”. Jeesus sanoi rikkaalle miehelle: ”Elleivät he usko Moosesta ja profeettoja, eivät he usko, vaikka joku kuolleistakin nousisi ylös.”

Uskon, että nykyinen sukupolvi on pääosiltaan ”naturalismille menetetty”. Meidän on aloitettava myyttien murtaminen nuorison ja opiskelijoiden keskuudesta; on kasvatettava uusi, naturalismin myyteistä vapautettu sukupolvi. Siinä Puolimatkan kirjat ovat meille avuksi.

Jos Puolimatkan kirjasta joskus otetaan toinen painos, sitä voisi jonkin verran tiivistää; siinä on melko paljon toistoa ja ehkä vähän liikaa lainauksia. Muutaman karmitun sivun käyttäisin erittäin hyvän luvun 2 (evoluutio) laajennukseen.

Koska kirjassa käsitellään myyttejä, olisi ehkä paikallaan muutama sana kreationismiinkin liitetyistä myyteistä ja siitä, mitä kreationismi ei ainakaan enää ole. Kreationismiin liitettyjen myyttien avulla meidän kreationistit voidaan saada näyttämään vieläkin tietämättömämmiltä kuin ehkä olemme. Yksi esimerkki on viime *Perustassa* rovasti **Risto Heikkilän** maininta muinaisesta ”c-rappio teoriasta” (valon nopeuden alenemasta) kreationistisena selityksenä nuorelle maailmankaikkeudelle. Ottaisin myös muutaman esimerkin siitä, miten väärälle perustalle rakennettu synteettinen evoluutioteoria on haitannut lääketieteen kehitystä.

Ehkä kaikkein surullisin on metsään mennyt hypoteesi roska-DNA:sta: Perimmäme ehkä keskeisin osa jätettiin lähes tutkimatta 40 vuodeksi, koska sen uskottiin olevan evolutiivista jätettä. Selkäsairauksien hoito oli pitkään apinateorian vinouttamaa, ja 1950-luvulla nefrologian suuri guru **Homer** kahdeksan vuoden ajan torpedoi munuaisen toimintaperiaatteen selvittämistä, koska tutkijat uskoivat sen perustuvan vastavirtausperiaatteeeseen. Homerin mu-

kaan teoria oli irrelevantti, koska niin monimutkainen systeemi ei hänen mukaansa ole voinut ”kehittyä”.

Ottaisin myös esimerkkejä evoluutiota paljon konkreettisemmasta ilmiöstä eli devoluutiosta, elämän rappeutumisesta. Vaikka sivulla 232 onkin maininta: ”Tällaisten mahdollisuusväitteiden historia on surkuhupaisa”, käsittelisin hieman mahdollisuusmuusteoreemoita epätodennäköisyyksien sijasta, sillä epätodennäköisyyksiin vetoaminen ei ole kovin hyvä argumentti. Esittäisin muutaman esimerkin siitä, miksi elämän naturalistinen, ohjaamaton synty on tämän hetken tiedon mukaan ei tähtitieteellisen epätodennäköinen vaan mahdoton, tunnettujen luonnonlakien vastainen.

Selventäisin myös *sattuman* käsitettä, koska monet kuvittelevat sen olevan jonkinlainen ihmeiden tekijä: *sattuma* on pelkkä mieleemme luoma käsite tapahtumille, jotka kaikki noudattavat luonnonlakeja siten, että ne eivät ole välttämättömiä vaan mahdollisia ja vaikeita ennakoita. Periaatteessa maailmassa ei ole ”sattumanvaraisia tapahtumia” siinä mielessä kuin maallikko saat-
taa ne mieltää.

Olisin maininnut hieman aukkojen jumalan historiasta: Aukkojen jumala on jääne 1700–1800-lukujen luonnonteologiasta ja **Francis Baconin** luomasta ”kahden kirjan opista” (Raamattu ja luonnon kirja), jotka Baconin mukaan eivät voi koskaan olla ristiriidassa. Baconin virhe oli jättää vaille huomiota, että luonnon kirjaa voidaan tulkita myös ateistisista lähtökohdista käsin. Aukkojen jumala, kuten Puolimatkin totea, on huono veto, sillä Jumalan olemassaolo primaarisena toimijana, syiden syynä, ei ole sidoksissa tieteellisen menetelmän onnistumiseen tai epäonnistumiseen. On hienoa, että hän käsittelee myös ”aukkojen evoluutiota”.

Lopuksi olisin myös valottanut sitä, millaisiin kompromisseihin ja yhä polttavampaan pahuuden ongelmaan vuosimiljooniin vetoava teistinen evoluutioteoria johtaa. Täytyy silti ihaila Puolimatkan tietomäärää ja laaja-alaisuutta.

Mikko Tuuliranta
Lääkäri, Jyväskylä

Yhden tieteen puolustus

Tapio Puolimatka tarttuu uusimmassa kirjassaan tärkeään kysymykseen tieteellisen tutkimuksen luonteesta, sen yhteiskunnassa nauttimasta asemasta ja sen suhteesta kristilliseen uskoon. Erityisesti hän puolustaa näkemystä, jonka mukaan kristillisen luomisuskon eri muotoja ei tulisi sulkea tieteen ulkopuolelle. En seuraavassa puutu itse luomisuskoon enkä biologiseen evoluutioon liittyvään keskusteluun. Tartun muutamaaan erityisteemaan, jotka ovat mielestäni keskustelussa jääneet vähälle huomiolle: tieteen neutraalisuuden käsitteeseen ja metodologiseen naturalismiin. Ennen sitä on kuitenkin syytä luonnehtia asetelmaa, josta Puolimatka lähtee liikkeelle.

Puolimatka asettaa vastakkain kaksi sekä yhteiskunnassa että tieteen sisällä vallitsevaa käsitystä tieteellisen tiedon luonteesta ja tieteen tehtävästä. Ensimmäistä hän kutsuu positivistiseksi tieteenkäsitykseksi, jossa tieteellisen menetelmän katsotaan olevan yhtenäinen ja varma tie totuuteen ja tieteellisen tutkimuksen katsotaan olevan riippumatonta maailmankatsomuksista ja uskonnoista. Jälkimmäistä tieteenkäsitystä hän kutsuu konstruktivistiseksi. Siinä ajatellaan, että tieteen tekeminen on niin syvästi riippuvaista maailmankatsomuksista ja tutkimusta ohjaavista taustaoletuksista, että kosketus todellisuuteen hukkuu kokonaan. Näiden vastakkaisten näkemysten väliin Puolimatka itse kaavailee näkemystä, jota hän kutsuu teistiseksi realismiksi.

Puolimatka käyttää hyväkseen ideoita, jotka ovat tulosta viime vuosikymmenien kehityksestä sekä tieteenfilosofiassa että tieteenhistoriassa. On olemassa varsin hyviä perusteluja sille, että positivismi sekä tieteen itseymmärryksenä että yleisempänä käsityksenä tieteen luonteesta ja sen roolista yhteiskunnassa on harhaanjohtava. Rajanvetokriteerin lisäksi sortuneet ovat myös mielekkäiden ilmaisujen rajat asettava verifikaatiokriteeri ja sen myötä tieteen antimetafyysisyys: nykyisin ei ole enää filosofista tarvetta pysytellä ankaran empirismin pakkopaidassa, koska positivistisen empi-

rismin sortumisen jälkeen vallitsevaksi näkemykseksi nousi tieteellinen realismi. Käsitys siitä, että tieteen tekeminen on metafysisistä oletuksista riippumatonta ja puhtaaseen havaintotietoon perustuvaa toimintaa, on siis auttamattomasti vanhentunut.

Positivismin “myytin” horjuttamiseksi Puolimatka käyttää lisäksi **Charles Taylorin** anti-positivistista analyysia länsimaisen yhteiskunnan ja yksilön kehittymisestä. Varsin laaja konsensus vallitsee siitä, että positivistinen käsitys tieteestä on sekä historiallisesti että filosofisesti virheellinen.

Vaikka positivistinen käsitys on jo mooneen kertaa hylätty alan ammattilaisten piirissä, sillä on vielä yhteiskunnan ja tieteen popularisoijien keskuudessa vahva asema. Yhteiskunnassa suhtaudutaan tutkijoiden näkemyksiin maailmankatsomuksellisista kysymyksistä liian kriittikittömästi. Yhtä kriittikittömästi uskotaan uusiin tieteellisiin tuloksiin. Lisäksi monilla tiedettä popularisoivilla tutkijoilla on yksipuolinen ja lähes karikatyyrinomainen käsitys tieteestä ja tieteellisen tiedon luonteesta etenkin suhteessa ei-tieteelliseen tietoon. Kritisoimalla positivismia Puolimatka pyrkii sekä muuttamaan tieteen itseymmärrystä että asettamaan kyseenalaiseksi tutkijoiden – ja erityisesti heidän maailmankatsomuksensa – nauttiman arvovallan yhteiskunnassa.

Puolimatka on positivismin kritiikissään – ja konstruktivismien kritiikissään, jota hän harjoittaa muissa kirjoissaan – minusta filosofisesti perustellulla pohjalla. Lisäksi näyttää siltä, että hänen Tayloriin perustuva käsityksensä materialismin vallasta ja siihen sisältyvistä yksilön autonomiaan liittyvistä mielikuvista on hyvin perusteltu. Puolimatkan analyysi on siis mielestäni periaatteessa oikea. Missä siten on kritiikin paikka?

En ole Puolimatkan kanssa eri mieltä positivismien tai aikamme analyysista vaan hänen korjausehdotuksestaan. Mielestäni positivismien ja konstruktivismien välillä on paljon tilaa, ja sinne mahtuu muitakin kristitylle hyväksyttäviä näkemyksiä kuin

Puolimatkan edustama "kristillinen realismi" ja siihen liittyvä näkemys kristillisen tieteen tarpeellisuudesta. Puolimatkan näkemyksessä on mielestäni kaksi ongelmallista kohtaa: hänen tapansa käyttää termejä *neutraalisuus* ja *puolueettomuus* ja hänen kritiikkinsä metodologista naturalismia kohtaan.

Puolimatkan argumentti kristillisen tieteen puolesta perustuu siihen, miten hän käsittää tieteen neutraalisuuden ja puolueettomuuden. Puolimatka päättelee suurin piirtein seuraavasti. (1) Hän väittää, että nykyistä tiedettä ohjaavat laaja-alaiset naturalistiset ja ateistiset ennako-oletukset. Nämä oletukset vääristävät empiiristä tutkimusta ja niiden tulosten tulkintaa. (2) Puolimatka väittää, että tieteen tekemistä ohjaavat aina jotkin laaja-alaiset, uskonnon kaltaiset oletukset, koska tieteen tekijät eivät pysty irtautumaan siitä, miten he ihmisinä näkevät maailman. (3) Puolimatka väittää, että naturalistiset ja ateistiset ennako-oletukset eivät ole yhtään sen paremmin perusteltuja kuin toiset metafyyssiluonteiset näkemykset kuten esimerkiksi teismi. (4) Hän näyttää olettavan, että teistiset ennako-oletukset ovat vähintään yhtä hyvin tai jopa paremmin perusteltuja kuin vastaavat naturalistiset oletukset. Lopputuloksena on, että tieteessä pitäisi hyväksyä tutkimusohjelmia, jotka perustuisivat esimerkiksi teismiin.

Ensiksi on todettava, että Puolimatka puhuu varsin yleisellä tasolla siitä, että "lähdetään liikkeelle" laaja-alaisista taustaoletuksista ja "tutkijat ovat sitoutuneita" laaja-alaisiin taustaoletuksiin, kuvaamatta tarkemmin, mitä hän tarkoittaa. Jotta nämä kommentit olisivat uskottavia, pitäisi pystyä näyttämään, kuinka laaja-alaiset tausta-oletukset todella tulevat mukaan yksittäisiä tutkimuksia tehdessä. Koska Puolimatka ei tätä varsinaisesti tee, hän varmaan viittaa kritiikillään siihen, miten yksittäisten tutkimusten tuloksia tulkitaan laajemmassa viitekehityksessä.

Jos Puolimatkan kritiikin kohteena on, että tieteellisten tulosten tulkinta on vain naturalistien yksinoikeus, olen hänen kanssaan samaa mieltä. Mutta jos hän todella

väittää näin, ei tämä väite riitä perustelemaan Puolimatkan kaipaamaa kristillistä tiedettä. Jos yksittäiset tieteen tulokset ovat pitkälti maailmankatsomuksista riippumattomia, niin "kristillinen tiede" voisi vain ottaa normaalitieteen tulokset ja antaa niille kristillisen tulkinnan. Puolimatkan käsitys näyttää olevan tällaista näkemystä vaativampi. Jos tutkija "ottaa lähtökohdaksi" teismien, hänen tutkimuksensa etenee ilmeisesti hyvin eri tavoin kuin materialistin.

Puolimatkan ongelmana on, ettei hän tarkemmin analysoi tieteen neutraalisuutta tai puolueettomuutta. Se voi tarkoittaa ainakin kolmea eri asiaa. (1) Sillä voidaan viitata siihen, että tieteellisessä tutkimuksessa ei suosita yhtä maailmankatsomusta yli muiden. Voimme nimittää tätä maailmankatsomukselliseksi neutraalisuudeksi. Tutkimus on siis maailmankatsomuksellisesti neutraalia silloin, kun se ei systemaattisesti sitoudu vain yhteen maailmankatsomukseen. (2) Neutraalisuudella voidaan viitata siihen, että tutkimuksessa esitetään tosiseikat oikein. Tätä voidaan nimittää puolueettomuudeksi. Tutkimus on puolueetonta, kun se esittää tutkitut tosiseikat oikein eli siis totuudenmukaisesti. (3) Neutraalisuudella voidaan viitata siihen, että tutkimuksen tuloksella on maailmankatsomuksellisia tai uskonnollisia seurauksia.

Nämä kolme neutraalisuuden ulottuvuutta menevät Puolimatalla jatkuvasti sekaisin. Nämä erottelut sallivat neutraalisuuden tarkemman analyysin. Tutkimus voi olla neutraalia, vaikka sen tulokset asettaisivat jotkin uskonnolliset näkemykset kyseenalaiseen valoon, sillä maailmankatsomuksellinen neutraalisuus ja puolueettomuus ovat riippumattomia tutkimustulosten neutraalisuudesta. Pelkästään se, että jotkin tieteen tulokset kyseenalaistavat jonkin uskonnollisen näkemyksen, ei siis riitä sen osoittamiseksi, että tutkimus on puolueellista tai maailmankatsomuksellisesti ei-neutraalia. Tutkimus voi olla maailmankatsomuksellisesti sitoutunutta mutta silti puolueetonta siinä, miten se esittää tosiasiat.

Edellä käytetystä erottelusta ilmenee, että tieteen puolueellisuuden osoittamiseen ei

vielä riitä sen toteaminen, että yksittäisillä tieteentekijöillä on maailmankatsomuksensa ja ne vaikuttavat jollakin tavalla heidän tutkimukseensa. Pitäisi pystyä tarkemmin kuvaamaan, miten ne vaikuttavat kuskakin yksittäisessä tapauksessa. Se, että tutkija suosii jotain maailmankuvaa, ei vielä tarkoita, että hän esittää tosiasiat väärin eli tekee huonoa tiedettä. Tieteen neutraalisuus ei myöskään perustu siihen, että tutkijat pystyvät jollakin ihmeellisellä tavalla irtautumaan omasta maailmankatsomuksestaan ja intresseistään. Tieteen neutraalisuuden kriteerinä ei ole yksityinen objektiivisuus vaan tiedeyhteisön intersubjektiivinen hyväksyntä. Tässä mielessä tieteen maailmankatsomuksellinen neutraalisuus on raja-arvo, jota kohti pyritään ja jonka saavuttamiseksi on suotavaa, että tieteen piirissä toimii maailmankatsomukseltaan erilaisia ihmisiä. Tieteen maailmankatsomuksellinen neutraalisuus ei siis roiku kiinni yksittäisen tutkijan neutraalisuudessa vaan siinä, miten yksittäiset tutkijat perustelevat tuloksensa muille ja siinä, hyväksytäänkö nämä tulokset tiedeyhteisössä vai ei.

Mitä Puolimatka siis tarkoittaa sanoessaan, että "laaja-alaiset oletukset toimivat tieteen lähtökohtina"? Minusta on järkevää tunnustaa, että maailmankatsomuksellisilla ja uskonnollisilla oletuksilla on rooli tieteessä. Kysymys on siitä, millainen tämä rooli tarkkaan ottaen on. Yritän seuraavassa luonnostella mallia, joka samaan aikaan tunnustaa maailmankatsomuksellisten oletusten tärkeyden mutta torjuu sellaisen kristillisen tieteen, jota Puolimatka tavoittelee.

Puolimatka pyrkii perustelemaan tieteellisten "tutkimusohjelmien" pluralismia: hänen mukaansa tieteen kentällä pitää sallia tutkimusohjelmia, jotka perustuvat erilaisiin todellisuus- ja tietokäsityksiin ja maailmankatsomuksiin. Tiettyyn rajaan asti hän on mielestäni oikeassa: tieteentekijöillä voi olla erilaisia todellisuus- ja tietokäsityksiä ja maailmankatsomuksia, jotka ohjaavat sitä, millaiselle alalle tutkija hakeutuu, mitä hän pitää kiinnostavana tutkimuskohteena, millaisia välineitä hän käyttää ja miten hän soveltaa tutkimuksensa tuloksia. Minusta

kuitenkin näyttää siltä, että vaikka perustaisimmekin erilaisiin taustaoletuksiin perustuvia tutkimusohjelmia, olisi näiden tutkimusohjelmien perusteltava näkemyksensä toisilleen mahdollisimman hyvin ja käytettävä samankaltaisia perustelun strategioita. Tällöin teistinen tiede perustelisi näkemyksensä samaan tapaan kuin muutkin: teorioilla, joilla olisi intersubjektiivista tukea, loogisilla argumenteilla jne. Tällöin olisi kannattavaa pyrkiä perusteluihin, jotka olisivat maailmankatsomuksellisesti mahdollisimman neutraaleja.

Maailmankatsomukset voivat tulla tieteseen sisään kuitenkin esimerkiksi siinä, miten tieteentekijät asettavat tutkimusongelmansa, millaisia välineitä he käyttävät ja miten he tulkitsevat tuloksiaan. Tutkimuksen ongelmanasettelun ja tulosten tulokinnan ei tulisi olla sidoksissa yhteen maailmankatsomukseen. Tutkimustulosten perusteleminen ja muiden tutkijoiden vakuuttaminen ovatkin sitten eri asia: silloin pitäisi pyrkiä eroon mahdollisimman paljon laaja-alaisen oletusten vaikutuksesta ja pyrkiä toteuttamaan metodologista naturalismia eli olemaan vetoamatta muiden saavuttamattomissa oleviin selitystekijöihin.

Puolimatka antaa tendenssimäisen ja puolueellisen kuvan teisteistä, jotka hyväksyvät metodologisen naturalismin. Hän väittää, että metodologiseen naturalismiin kuuluu ajatus, että Jumala ei toimi maailmassa ja metodologisen naturalismin hyväksyvät teistit – kuten esimerkiksi jotkut teistisen evoluution kannattajat – ovat teismissään epäjohdonmukaisia. Puolimatka ymmärtää tässä kohden metodologisen naturalismin väärin. Ajatus, että Jumala ei toimi maailmassa, ei kuulu metodologiseen naturalismiin. Metodologinen naturalismi voidaan määritellä säännöksi, jonka mukaan tieteellisessä selittämisessä ei pidä turvautua ylikuonnollisiin toimijoihin ennen kuin ollaan varmoja, että luonnolliset tekijät eivät riitä. Tällaisen säännön seuraaminen ei sisällä oletuksia siitä, toimii-ko Jumala maailmassa vai ei, vaan se perustuu siihen, että sääntöä seuraamalla on saatu hyviä tuloksia ja paljastettu meille ennestään tuntemattomia mekanismeja, joi-

den avulla olemme pystyneet manipuloimaan syiden ja seurausten suhteita. Teistit, jotka ovat myös metodologisia naturalisteja, perustelevat oletustaan tällä tavalla: metodologinen naturalismi on hyvä oletus tiedettä tehtäessä, koska näin saadaan toimivia tuloksia.

Tavoittelemani vaihtoehtoinen tiedekäsitys olisi siis jotakuinkin seuraava. Ensinnäkin uskonnolliset ja maailmankatsomukselliset käsitykset olisivat läsnä mutta kriittisen tarkastelun kohteena. Tällaiset oletukset ohjaisivat jossakin määrin ongelmanasettelua ja tulosten tulkintaa, mutta yhden katsomuksen absoluuttista valtaa tulisi välttää. Toiseksi olisi todettava, että tieto perustuu enemmän tai vähemmän uskolle, aivan kuten Puolimatka asian ilmaisee. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että tieto perustuu kokonaan uskolle. Metodologinen naturalismi ei ole dogma vaan käytännön kokemuksen sanelema asenne. Kolmanneksi olisi jälleen oltava Puolimatkan kanssa samaa mieltä siitä, että lopullista demarkatiokriteeriä ei ole olemassa. Rajat olisi ratkaistava tapaus kerrallaan. Neljänneksi tietentekijöillä olisi perustavia näkemyksiä todellisuudesta, mutta niiden vaikutus siihen, miten he perustelevat tuloksiaan, tulisi minimoida. Viidenneksi tässä hahmottelemassani tieteessä pysyvä kiintopiste ei ole välttämätön. On totta, että jokin piste pitää olla, mutta tuo piste on luonteeltaan metodinen eikä ontologinen tai muuten absoluuttinen. Empiirisin perustein ei päästä metodologisesta naturalismista ontologiseen naturalismiin. Lopulta käteen jää näkemys, jonka mukaan tiede on kyllä monilta osin sidoksissa laaja-alaisiin oletuksiin, mutta tämä ei tarkoita, että meidän tulisi pe-

rustaa kaikki tutkimus laaja-alaisiin oletuksiin. Tiede tuo yhteen maailmankatsomukseltaan erilaisia ihmisiä. He pyrkivät tekemään tutkimusta ja perustelevaan niiden tulokset tavoilla, jotka vetoavat mahdollisimman moniin. Tieteeltä siis ei tule vaatia liikaa homogeneisuutta: tieteen sisällä ei ole konsensusta kaikista laaja-alaisista ennako-oletuksista, jotka ovat sen harjoittajille välttämättömiä, eikä konsensusta sen tulosten validisuudesta.

Filosofia ei varsinaisesti ole tiede. Eri-tyistieteiden sijaan se on varsin läheisessä suhteessa metafyyssiin oletuksiin etenkin, jos sen tehtäväksi katsotaan maailmankatsomusten muodostaminen. Filosofian tehtävänä olisikin toimia erilaisten maailmankatsomusten kohtaupaikkana ja niiden perusteiden tutkimuksena. Tässä mielessä näyttäisi luonnolliselta sijoittaa uskonnolliset näkemykset enemmän filosofian kuin tieteen puolelle. Näin maailmankatsomuksellisten aineiden osuus kasvaa sitä mukaa, mitä kauemmaksi "zoomaamme" yksittäisistä tutkimustuloksista.

Puolimatka kehottaa kristittyjä tekemään kristillistä tiedettä. Minä kehottaisin kristittyjä sen sijaan tekemään parempaa tiedettä. Meidän ei kannata käyttää aikaamme kristillisen tieteen perustamiseen vaan tieteen muuttamiseen paremmaksi ottamalla osaa tieteeseen, esittämällä kriittisiä argumentteja ja tulkitsemalla sen tuloksia.

Aku Visala

TM, Visiting Student
Institute of Cognitive and
Evolutionary Anthropology
University of Oxford

Vastinetta Jouko Taloselle

Professori **Jouko Talonen** arvioi *Perustassa* 5/2008 varsin ankarasti väitöskirjääni *Vedestä vai Hengestä: Uuras Saarnivaaran kasteteologia*. Kommentoin seuraavassa hänen ajatuksiaan.

1. Talonen pitää vastaväittäjäni, dosentti, piispa **Eero Huoviseen** ja fil. tri **Ari Au-raseen** viitaten Saarnivaaran kasteteologian jakamistani kolmeen kauteen ongelmallisena. Talonen sekä Auranen väitöskirjassaan katsovat, että Saarnivaara edusti 1930-luvun Suomen pietistisessä kansankirkossa ”vallinnutta ja laajan konsensuksen saanutta teologista linjausta, jota voisi kutsua luterilaisen pietismin kasteteologiaksi” ja ”tähän yhteen ja samaan suureen linjaan tulee (Saarnivaaran) lähes 70 vuoden mittaisessa teologis-uskonnollisessa ajattelussa ja työskentelyssä eri aikoina vivahteita ja painopisteen muutoksia, mutta pietistis-luterilainen perusintentio säilyy sittenkin koko ajan samana”.

Olen väitöskirjassani sanonut, että Saarnivaaran kolmen kasteteologisen kauden otsikoinnit *Beckiläis-pietistinen kausi*, *Lestadiolais-luterilainen kausi* ja *Lestadiolais-uuspietistinen kausi* ovat vain suuntaa-antavia, eivät ehdottoman tarkkoja.

Talosen (ja Aurasen) näkemys Saarnivaaran kastekäsityksen yhtenäisyydestä sillä perusteella, että tämä oli pietisti, on mielestäni käymätön. Kymmenisen vuotta kestäneellä ensimmäisellä kaudellaan samoin kuin yli 40 vuotta kestäneellä kolmannella eli viimeisellä kaudellaan Saarnivaara kielsi uudestisyntymisen, Pyhän Hengen ja uskon saamisen eli pelastuksen kasteessa. Noin kymmenen vuotta kestäneellä toisella kaudellaan hän sen sijaan myönsi kaiken mainitun olevan kasteen lahjaa, joskin hän Hallen pietismin tavoin kutsui myös tällä kaudellaan luopioiksi tulleiden uskoon tulemistä uudestisyntymiseksi. Ensimmäisellä ja kolmannella kaudellaan Saarnivaara edusti Suomeen vuosisadan vaihteessa rantautunutta Württembergin pietismiä. Siinä varsinaiset armonvälineet tulevat pelastuksen

välineinä kielletyiksi. Lisäksi Saarnivaaran kolmatta kautta väritti myös angloamerikkalaisen revivalismin sävyttämä ratkaisukristillisuus. Beckiläis-württembergiläinen pietismi ja Hallen pietismi ovat kasteteologiassa toisensa poissulkevat. Saarnivaaran ensimmäisen ja erityisesti hänen kolmannen eli viimeisen kautensa kastekäsitykset edustavat reformoitua, eivät luterilaista, teologiaa.

2. Talonen sanoo, että ”Väisänen ei systemaattikkona harjoita riittävän seikkape-räistä lähdekritiikkiä Saarnivaara-materiaalia työstäessään, kuten historiantutkijat tekevät. Niinpä hän antaa yksioikoisesti merkittävän painon Saarnivaaran sielunhoidollisesti motivoituille anteeksipyyntökirjeille 1940–50-lukujen taitteessa.”

Arvioni Saarnivaaran kyseisen kauden kastenäkemyksestä perustan nimenomaan hänen Amerikassa 1942 ja Suomessa 1948 julkaisemaansa kirjaan *Raamatullinen kaste* sekä hänen Helsingissä 1948 tarkastettuun väitöskirjaansa. Toki analysoin myös hänen *Herättäjässä* (1946) ja *Kotimaassa* (1948) julkaisemiaan lehtiartikkeleita – osittain niiden harvinaisuusluonteisuuden tähden, jollaisina Talonenkin niitä pitää. En ymmärrä, mitä vikaa siinä on, että käytän tutkimuksen lähteinä myös Saarnivaaran **Lutherin** teksteihin paneutumisen seurauksena syntyneitä kahden vuoden välein noissa lehdissä julkaisemia artikkeleita, joissa hän pyytää julkisesti anteeksi aikaisempia teologisia erheitään ja toivoo, ettei enää olisi ketään johtamassa harhaan.

3. Väitöskirjani ”perustavimpana ongelmmana” Talonen pitää sitä, että tekijä ”ikäkään kuin opettaa Saarnivaaralle, mikä Raamatun ja luterilaisen käsityksen mukaan olisi oikea kastekäsitys”.

Tässä väitteessään Talonen on oikeassa. Otin väitöskirjassani tietoisin riskin, sillä pidän teologisten tiedekuntiemme omaksumaa kantilais-lundilaista ”skitsofreniaa” kestävämmänä ja kristinuskolle ja kris-

tilliselle kirkolle vahingollisena. Sen mukaanhan uskon sisältökysymyksiin eli varsinaiseen teologiaan ei voida akateemisissa tutkimuksissa ottaa kantaa lainkaan; uskonasiat kuuluvat kirkolle, eivät akatemialle. Talosen mainitsema vaikutelma syntyy siitä, että pyrin väitöskirjassani Saarnivaaran ajatusten analysoimisen lisäksi osoittamaan paikoin myös sen, missä hänen käsityksensä poikkeavat Jumalan Raamatussa antamasta ilmoituksesta ja luterilaisesta tunnustuksesta. Kantilais-lundilainen teologinen tutkimus on ostanut itsellensä paikan yliopistoissa luopumalla varsinaisen teologian tutkimisesta. Yliopistollisessa systemaattisessa teologiassa tutkitaan paketin kääreitä koskematta paketin sisältöön. Väitöstyössäni otin tässä asiassa riskin jopa hyläytyksi tulemisen uhalla. Siitä minua arvosanan muodossa myös rangaistiin.

4. Talonen sanoo, että ”Väisänen arvioi Saarnivaaran teologiaa näet erittäin kriittisesti”: ”Väisänen arvelee, ettei Saarnivaara ole täysin sisäistänyt Kristuksen kaksiluontooppia koskevaa *Communicatio idiomatumia*.” ”Kysymys on jälleen siitä, minkä näkökulman tutkija valitsee.” ”Kukin teologi tai julistaja avautuu omasta kontekstistaan, johon ei ole syytä syöttää väkinäisesti myöhempien aikojen systemaattikkojen itselleen tärkeiksi määrittelemiä teologisia premissejä.”

Kaiken akateemisen tutkimuksen, myös teologisen, tulee mielestäni pyrkiä kriittisyyteen ja puolueettomuuteen. Kristuksen kaksiluontooppi on sovitusta ja armonvälineteologiaa ajatellen erittäin merkittävä. Jos erotamme Saarnivaaran tavoin (ks. **Saarnivaara: Voiko Raamattuun luottaa?** s. 799) Kristuksen jumalallisen ja inhimillisen luonnon toisistaan ja selitämme Kristuksen kärsineen, kuolleen ja nousseen ylös vain inhimillisen luontonsa puolesta, silloin teologiassamme reaaliapresenssi (Jeesuksen Kristuksen todellinen läsnäolo armonvälineissä) ja sen mukana Raamatun sana, kaste ja ehtoollinen todellisina armonvälineinä tuhoutuvat. Mikä pahinta, silloin tuhoutuu myös itse sovituspöytä, sillä pelkän synnittömän ihmisen (Jeesuksen) kuolema

ristillä ei riittänyt maailman syntien sovittukseksi. Siihen tarvittiin sellaisen kuolema, joka oli ja on samalla paitsi ihminen myös Jumala.

Communicatio idiomatum -opin mukaisesti Jeesuksen Kristuksen ihmisyys ja jumaluus ovat olleet inkarnaatiosta lähtien toisistaan erottamattomat ja tulevat pysymään sellaisina iäti. Kristillinen kirkko on ratkaissut Jeesuksen Kristuksen kaksiluontoopin ja hänen persooniensa erottamattomuuden toisistaan jo Efesoksen konsiilissa 431 ja Khalkedonin kirkolliskokouksessa 451 (ks. väitöskirjani s. 135–138, 147). Ei siis ihme, että tunnustuskirjat pitävät *Communicatio idiomatumia* Pyhän Kolminaisuuden jälkeen suurimpana salaisuutena, mitä taivaassa ja maan päällä on (FC 539, 33; 448, 18).

Yllä mainituista syistä pidän käsittämättömänä, että Talonen väheksyy Saarnivaaran harhaa ja näkee, että minä syötän tässä asiassa ”väkinäisesti myöhempien aikojen systemaattikkojen itselleen tärkeiksi määrittelemiä teologisia premissejä”. En ole myöskään löytänyt Saarnivaaralta mainitusta asiasta mitään muuta ”näkökulmaa” kuin edellä mainitun, vaikka hän tunsikin Lutherin opetuksen *Communicatio idiomatumista* ja tiesi sen olevan Efesoksen ja Khalkedonin päätösten ja tunnustuskirjojemme mukainen.

5. Saarnivaaran lapsuuden hengellistä taustasta on kahdenlaista tietoa. Itse olin saanut **Juhani Viitalan** pro gradusta sen kuvan, että Saarnivaaran lapsuuden koti olisi ollut evankelinen. Talosen (ja Aurasen) mukaan Saarnivaaran lapsuudenkoti ei ollut evankelinen vaan pikemmin beekiläinen.

Auranen ja minä olemme yrittäneet väitöksemme jälkeen kumpikin tahollamme selvittää Uuras-tohtorin isän, **Emil Saarnivaaran**, mahdollisia hengellisiä sidonnaisuuksia. Sataprosenttista varmuutta siitä ei kuitenkaan ole ainakaan tähän mennessä löytynyt. Saarnivaaran suvussa ei ole enää ketään, joka tietäisi asiasta. Emil Saarnivaaran pastoraaliryönnän aiheena on ollut rippipi, mikä saattaisi viitata hänen beekiläisyy-

teensä. Puumalassa asuva vanhus **Aarne Valkonen**, joka tunsu hyvin seurakuntansa kappalaisen Emil Saarnivaaran, kertoi minulle viime kesänä, että tämän hengellinen koti oli evankelisuus. Tämä järjesti aktiivisesti seurakunnassa evankelisten seuroja ja oli niiden vakinainen puhuja.

6. Talosen mukaan Väisänen ”pitää **Lauri Haikolaan** tukeutuen **Laestadiusta** radikaalipietistinä (s. 40), vaikka kirkkohistoriassa hänet on ehdottomasti sijoitettava speneriläiseksi pietistiksi.”

Talosen minua koskeva väittäjä ei yksinkertaisesti ole totta. Aikaisemmasta Saarnivaaran teologiaa koskevasta tutkimuksesta kertoessani olen alaviitteessä kuvannut Haikolan Saarnivaaran Helsingissä tarkastettua väitöskirjaa kohtaan osoittamaa rajua kritiikkiä, jossa Haikola, en minä, kutsuu Laestadiusta ”radikaalipietistiksi”. Minun esittämäni arvio Haikolan kritiikistä on tämä: ”Siinä näkyvät selvästi pietistisen herätyskristillisyyden ja lundilaisen teologian väliset jännitteet” (s. 40, 41).

Laestadiuksen kuuluminen speneriläiseen pietismiin ei ainakaan hänen synti- ja kasteteologiansa osalta pidä paikkaansa, sillä Laestadius samoin kuin **Raattamaakin** pitivät baptistien ja aikamme heluntailaisten tavoin pikkulapsia uskovina jo ennen kastetta. Laestadius piti pikkulapsia myös synnittöminä. (**Laestadius 1949**, § 1572 ja *Ens Ropandes Röst i Öknen* 1854, 139. Ks. myös väitöskirjani s. 197, alaviite 432 ja s. 208.)

7. Talonen kirjoittaa: ”Väisänen mukaan Juhani Raattamaan käsitys uskovan ihmisen roolista absoluution julistajana lähestyy donatolaisuutta (s. 203). Kirkkohistoriallisesti **Donatuksen** oppi ja käytäntö ovat aivan eri asia kuin Raattamaan korostama Pyhän Hengen virka (*rite vocatus* sovellettuna).”

Sekä Luther, Laestadius, Raattamaa että Saarnivaara puhuvat samaan tapaan ripistä ja synninpäästöstä Pyhän Hengen virkana (*rite vocatus*), jonka Jumala on uskonut omilleen eli uskoville. Luther, Laestadius ja Saarnivaara katsovat, että ihmisen vas-

taanottama sakramentti sekä synninpäästö ovat kuitenkin päteviä silloinkin, kun niiden jakajana sattuu olemaan uskoston. Raattamaa sen sijaan oli sitä mieltä, että elävää uskoa vailla olevan julistama synninpäästö ei ole pätevä (**Zidbeck: Pohjolan suurin maallikkosaarnaaja** s. 42). Mielestäni Raattamaan näkemys todellakin ”lähestyy” 400-luvun alkupuolella Pohjois-Afrikassa esiintynyttä ”donatolaisuutta”, josta *Augsburgin tunnustuksessa* sanotaan: ”Seurakuntamme tuomitsevat donatolaiset ja muut samankaltaiset, jotka eivät hyväksyneet sitä, että kirkossa saa käyttää hyväksi jumalattomien pappien palveluksia, ja katsoivat niiden olevan hyödyttömiä ja tehottomia” (TK, 54–55, VIII, 5).

8. Talosen mainitsema Saarnivaaran artikkeli *Kasteen liitto* SRK:n *Lasten Siion*-lehdessä nro 4–5/1938 on erinomainen. Siitä voi todellakin päätellä, että Saarnivaaran toinen eli lestadiolais-luterilainen kasteteologinen kausi alkoi jo viimeistään vuonna 1938 ja syveni Luther-tutkimusten myötä Saarnivaaran muutettua syksyllä 1939 USA:han. Saarnivaaran kastenäkemysten selkiintymisen alkamiseen jo ennen hänen väitöskirjatutkimuksiaan ovat voineet vaikuttaa sekä hänen yhteytensä **Väinö Havakseen** että hänen matkansa Saksaan Englannista, jossa hän opiskeli stipendiaattina lukuvuoden 1936–1937. Saksan-matka syvensi Saarnivaaran kiinnostusta nimenomaan uskonpuhdistuksen ajan ja erityisesti Lutherin teologiaan.

9. Talonen olisi toivonut ns. lundilaisen teologian terävämpää pohdintaa väitöskirjassani. Ymmärrän hyvin toivomuksen. Asian käsittelemisen rajoittaminen johtui sekä periaatteellisista että käytännöllisistä syistä.

Saarnivaara osallistui lundilaiskeskusteluun erityisesti kirjallaan *Luther ja Lund* (1955). Hän itse sanoo myös Helsingissä tarkastetun väitöskirjansa olleen suunnattu lundilaisuutta vastaan. Näin ollen en voinut omassa väitöskirjassani kokonaan sivuuttaa lundilaiskysymystä. Talosen haluamien ”terävien” kannanottojen esittäminen olisi

edellyttänyt myös laajoja perusteluja, joihin kastetta käsittelevässä väitöskirjassani ei ollut mahdollisuutta. Siksi päätinkin väitöskirjani varsinaisen korpustekstin (s. 349) ehdotukseen: ”Näin ollen Saarnivaaran käsitys laista ja sen eri käytöistä (*usus*) olisi mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe. Samalla jatkotutkimus selvittäisi itse lundilaiskiistan olemusta ja lain asemaa vii-meaikaisessa luterilaisessa teologiassa laajemminkin.”

10. Talonen kirjoittaa myös muutamista sellaisista Saarnivaaran teologiaan liittyvistä asioista, joita olen käsitellyt väitöskirjassani ja joista olen Talosen kanssa samaa mieltä. Lukijalle saattaa jäädä kyseisistä kohdista kuitenkin sellainen käsitys,

etten olisi käsitellyt niitä työssäni, vaikka niin olisi ollut syytä tehdä.

Lopuksi todettakoon, että dogmatiikka ja kirkkohistoria ovat teologian kaksi eri haaraa. Dogmatiikan lähestymistapa asioihin on vertikaalinen, kirkkohistorian horisontaalinen. Dogmatiikka ja kirkkohistoria kohtaavat toisensa ennen muuta dogmihistoriassa. Dogmatiikan kriteeri on Jumalan ilmoitus, ei kirkkohistoria. Kirkkohistoria ei voi ohjailta dogmatiikkaa.

Parhaat kiitokset professori Taloselle hänen osoittamastaan mielenkiinnostaan väitöskirjaani kohtaan!

Matti Väisänen

Kommentti Matti Väisänen kirjoitukseen

Teologian tohtori, rovasti **Matti Väisänen** vastine *Perustassa* 5/2008 julkaistuun artikkelini uusimman Saarnivaara-tutkimuksen näköaloista osoittaa aktiivisuutta ja teologista vitaliteettia. Hän ei jätä tielleen osuvia kiviä kääntämättä. Suomalaisen teologisen keskustelukuluttuurin sameuden ja mielitelyn ilmapiirissä sekä ”valtopoliittisten pelikenttien” viidakossa Väisänen puheenvuoro on toki ilmiönä kuin ”puhdistava tuli”. Tämän voin vilpittömästi myöntää, vaikka vastine kohdistuu ainakin osittain minun Saarnivaara-tulkintaani vastaan.

Eteläpohjalaisena pidän tällaista suoruutta arvostettavana. Olen eri yhteyksissä opetustyössäni korostanut myös: ”Kritikoikaa kaikkea, kritikoikaa minunkin ajatuksiani!” Olen vahvan moniarvoisuuden kannattaja akateemisessa teologiassa, mielestäni ”liberaali” sanan todellisessa merkityksessä olematta ”liberaaliteologi”. Suvaitsemattomuutta taas olen joutunut huomaamaan tahoilla, joissa sitä ei jo lähtökohtaisesti luulisi esiintyvän. Kuinka vaikea onkaan monen akateemisen tieteenharjoittajan hyväksyä sitä, että on olemassa eri tavalla ajattelevia ihmisiä!

Yhdyn Väisänen vastaväittäjän, dosentti, piispa **Eero Huovisen** arvioon: ”Kelpaa nuoremmillekin esimerkiksi.” Veteraanille on siis nostettava hattua. Itse en kuitenkaan jatka Väisänen väitöskirjan ”ylimääräisenä” opponenttina, koska eri näkökulmat ovat osittain myös maku- ja termiasioita. Lukijat voivat itse tehdä johtopäätöksiään lukemalla tohtorien **Auranen** ja Väisänen Saarnivaaraa koskevat väitöskirjat sekä vuoden 2008 lopussa julkaistun *Iustitia*-sarjan teoksen *Uuras Saarnivaara – herätysteologi* (toim. Ari Auranen). Joka tapauksessa tämäkin keskustelu vie eteenpäin suomalaisten herätysliikkeiden opinkäsitysten tutkimista. Haluan selvittää Väisänen vastineessa vain kahta ongelmakenttää.

1. Kun on kysymys tohtori Uuras Saarnivaaran kasteteologian eri kausista, on Väisänen toki oikeassa siinä, että ”keskimmaisella kaudellaan” Saarnivaara painottaa selkeästi kasteen armonvälinelunonnetta. Hän opettaa kuitenkin koko ajan kääntymyksen ja parannuksen merkitystä. Tämäkin vaihe liittyy siis yleislinjauksena luterilaisen pietismin suureen jatkumoon. Kun tässä yhtey-

dessä olen viitannut ”pietismiin”, olen puhunut siitä varsin yleisellä tasolla. Saksalaisen pietismin eri haarautumien tarkka erittely ei tee mielestäni oikeutta juuri Saarnivaaran käsitysten analyysissä.

Väisänen tarkentaa väitöskirjassaan esittämänsä käsitystä Saarnivaaran ”keskimäisen kauden” alusta. Hänen mainitsemansa ”lestadiolais-luterilainen” kausi on todella ajoitettava jo 1930-luvun viimeisiin vuosiin. Saarnivaaran lisääntynyt yhteys **Väinö Havakseen** ja **Paavo Viljaseen**, Saksan Luther-matka 1937 ja Luther-kiinnostuksen viriäminen 1938 liittyvät todennäköisesti tähän ongelmakenttään.

Myönnän, että Väisänen muokkaa- mat termit ovat tutkimuksen problematiikan monivivahteisuuden sanelemia, suuntaa antavia ilmauksia. Näkemysromme ei liene siinä, mitä Saarnivaaran teksteistä sinänsä saa irti. Kysymys on lähinnä siitä, kuinka tarkasti nämä ”eri kaudet” määritellään. Niitä ei voi eritellä millimetrin tarkkuudella; pikemminkin voi puhua siitä, että tietyt ”kantavat rakenteet” ovat tyypillisiä toisaalta 1930-luvun alkupuolella, tietyt taas 1940-luvulla jne. Kirkkohistorioitsijana vedän niistä kuitenkin ”yhden suuren pietistis-luterilaisen” peruslinjan, jonka sisällä on toki erilaisuutta. Jos Saarnivaara olisi ”keskimmäisellä kaudellaan” sijoittanut uudestisyntymisen vain kasteeseen ja nähnyt evankeliumin julistuksen vaikutuksen sekundaarisena, silloin tämä kausi profiloituisi tavalla, jota en kutsuisi enää ”luterilaisen pietismin” jatkumoksi.

2. Kysymykset **Lars Levi Laestadius** (1800–1861) kasteteologiasta ja **Juhani Raattamaan** (1811–1899) ekklesiologiasta ovat sen verran laajoja ongelmakenttiä, ettei tässä yhteydessä ole syytä seikkaperäisesti jatkaa niiden problematisointia. Väisänen tutkimuksen kannalta eivät nämä asiat olekaan keskiössä, vaikka toki on muistettava, että Saarnivaaran teologiassa lestadiolaistraditio on hallitseva elementti 1930-luvulta alkaen. Tämän vaikutussuhteen on Väisänen varsin hyvin oivaltanut sinänsä.

Laestadius käytti kyllä **Swabiliuksen**

katekismusta. Mutta totta on, että hänen kastekäsityksensä oli kaksijakoinen. Tämän perinnön hän jätti nimeään kantavaan herätysliikkeeseensä. Aihe vaatisi erityis- tutkimuksen.

Väisänen esille nostaman Laestadiusen uskonnonfilosofisen pääteoksen *Dårhusjonet (Hulluinhuonelainen)* kohdan (§) 1572 ymmärrän kyllä eri tavalla kuin hän. Laestadius kirjoitti: ”Jokaisen, joka tuntee turmeltuneen luontonsa, on tunnustettava Daavidin kanssa, että hän on synnissä siinnyt ja syntynyt syntisestä siemenestä. Tämä syntinen siemen ei suinkaan ole synnitöntä pyhän edessä, vaikka syntinen taipumus ei ole vielä ehtinyt kehittyä. Kaikki lapset ovat siten luonnostaan *vihan lapsia*. Ei auta, että järki tässä riitelee luonnon laeista lakia vastaan, Jos kastamattomat lapset siis tulevat autuaiksi, eivät he tule autuaiksi viattomuutensa tähden, vaan sen tähden, että he uskovat Kristukseen. Joka löytää suden pesän, hän ei tapa vain emosutta vaan myös sokeat sudenpennot. Miksi hän rankaisee suden pentuja, jotka ovat vielä syyttömiä? Siksi, että ne ovat vahingollista siementä, julman petoeläimen sukua, joka on hävitettävä. – – Syntistä taipumusta, jota varsinaisessa mielessä kutsutaan perisyntiksi, ei puutu kohdussa olevalta lapselta, vielä vähemmän vastasyntyneiltä. Sen tunnustavat jopa rationalistitkin, esim. Martensen.” (*Hulluinhuonelainen*, **Lauri Mustakallion** suomennos 1968).

Jopa professori **Antti Laato** vetoaa tähän *Hulluinhuonelaisen* kohtaan todistena luterilaisesta perisyntikäsitelmästä (*Kaste kristillisen kirkon alkuaikoina*. Studier i exegetik och judastik utgivna av Teologiska fakulteten vid Åbo Akademi Nr. 5. Åbo 2008, s. 158–159). Laestadius kannatti myös eksorsismin säilyttämistä kasteaavassa, mikä korostaa perisyntin vakavuutta.

Raattamaasta totean aivan lyhyesti vain, että hän oli kastekäsityksessään Laestadius- ta yksiselitteisempi. Lapset syntyvät uskovina. Tämä käsitys on sitten jatkunut eri lestadiolaisuuden kansanliikeryhmissä, joskin samaan aikaan niissä on esiintynyt myös mainitsemaani ”luterilais-pietististä” kaste-

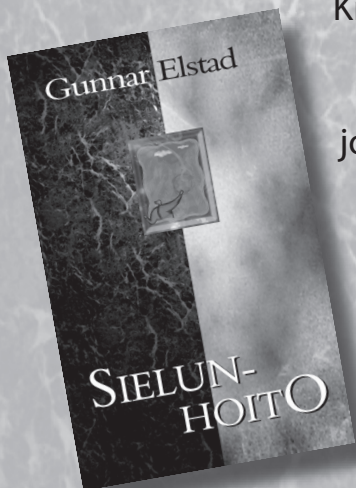
käsitystä. Tänä päivänä SRK-vanhoillisuus – vuoden 1960–1961 hajaannuksen jälkeisessä tilanteessaan – pitää periaatteessa yksimielisesti kiinni eräänlaisesta sovelletusta *recapitulatio*-käsityksestä. Lapset syntyvät maailmaan osallisina Kristuksen lunastustyöstä. Tämä ”koko maailman autuus” koskee siis myös kristikunnan ulkopuolisia lapsia. Esikoislestadiolaisuus ja Rauhan Sanan ryhmä ovat jakautuneet kastekäsityksessä. Niiden tilanne on sama kuin SRK-vanhoillisuudessa ennen vuotta 1961.

Raattamaan suhtautumisesta ehtooliseen on muistettava, että hän tietoisesti torjui pyrkimykset ns. uskovien erillisestä ehtoolisen vietosta. Hän kävi säännölli-

sesti Kaaresuvannon kirkossa ehtoolisella yhdestä kolmeen kertaan vuodessa. Kaaresuvannon kirkonarkistosta käy selville, että viimeisen kerran 86-vuotias vanhus osallistui kotiseurakuntansa kirkossa ehtooliselle 11.4. 1898. (Karesuvando kyrkoarkiv / Husförhörslängd 1866–1895 / Kommunionslängd för Karesuvando församling 1897–1910.)

Jouko Talonen

Gunnar Elstad: SIELUNHOITO

Kirja tarjoaa apua itsetuntemukseen, kertoo keskustelutekniikoista ja neuvoo kuinka kohdata ihminen, jolla on ongelmia uskonelämässään.

Elstadilla on laaja kokemus käytännönsielunhoidosta, kristillisestä julistuksesta ja opetuksesta. Ilmestyy maaliskuussa.

Hinta: 24 €

Tilaukset ja tiedustelut: PERUSSANOMA OY
(09) 5123 9210 perussanoma@sro.fi www.perussanoma.fi

meiltä ja muualta

”Minulla ei ole tavallisesta jumalanpalveluksesta mitään saatavaa”

Toimituksen alkukommentti

Seuraavan kertomuksen kuulin sivujuonteena terapeutti-sielunhoidollisessa keskustelutarjonnassa, jonka aiheet olivat aivan muualla. Pyysin kyseistä henkilöä kirjoittamaan nämä kokemuksensa. Hän teki niin ja antoi luvan tekstin julkaisemiseen. Tässä ei olekaan kysymys sielunhoidollisesta asiasta vaan kirkon työntekijän kokemuksista, jotka ovat paljastava peili meille papeille ja haastavat meitä itsetutkisteluun. Jotta sanomamme voisi mennä perille, kuulijalla täytyy olla luottamus julistajaan. Tämän täytyy olla uskottava. Luottamuksen ja uskottavuuden syntymisellä puolestaan on omat edellytyksensä. Mikään kirkollinen mainoskampanja ei sitä luo, ei myöskään mikään oikeaoppisuus, jos/kun samaan aikaan hengellisen yhteisön työntekijät omalla käyttäytymisellään nakertavat sen kokonaan rikki. Kertoja on nyt varhaisessa keski-ikässä.

Raimo Mäkelä

Minulla ei ollut yhteyksiä seurakuntaan, ennen kuin menin töihin kesäkanslistiksi. Olihan minulla kotoa peritty lapsenusko, jota en koskaan ollut kyseenalaistanut. Kirkossakin kävimme näin jälkikäteen muistellen melko usein. Yhtään pappia en kuitenkaan tuntenut henkilökohtaisesti.

Sukututkimusharrastukseni kautta pääsin sukuselvittäjäksi. Tunsin suurta vanhanaikaista kunnioitusta pappeja kohtaan. Käsitykseni alkoi kuitenkin muuttua pian. Aloin pohtia, mistä on kysymys, kun kirkkoherra opasti nuorta kesäkanttoria: ”No, menet nyt vain sinne ja laulatat jonkin virren. Sanot: ”Tätä isoäiti aina lauloi, se oli hänen lempivirtensä.” Siitä ne vanhat mummot pitävät.”

Kirkkoherranviraston aukioloaikana oli yksi papeista aina virastovuorossa. Hän siis päivysti esimerkiksi äkillisiä sielunhoitotilanteita varten. Siihen aikaan ”joutui” vielä papin puhutteluun, jos halusi erota kirkosta tai liittyä kirkkoon. Toisinaan tapahtui, että päivystysvuorossa oleva pappi olikin omilla vapaa-ajanmatkoillaan satojen kilometrien päässä. Kun sitten asia tuli ilmi, pappi nolona selitteli asiaa sekaannukseksi. Nämä sekaannukset vain sattuivat aina samalle henkilölle.

Joidenkuiden miespappien suhtautuminen naispappeihin sai tunnelman virastossakin erittäin tulehtuneeksi. Oli hämmentävää katsoa, kun papit lähtivät virastosta ovet paukkuen. Muuan pappi taas pahoitti vihkiparin mielen, kun ei hyväksynyt kirkkoon valittua musiikkiesitystä. Kanttorille laulu sopi, mutta pappi sanoi, ettei se hänen mielestään ollut kirkkoon sopiva. Vihkipari kuitenkin halusi, että heidän ystävänsä lauloi seremonian päätteeksi laulunsa. Pappi poistui käytävää pitkin sakastiin kesken lauluesityksen eikä edes onnitellut tuoretta pariskuntaa. Me virastossa jouduimme sitten lepyttelemään raivostunutta anoppia.

Tämä kaikki tapahtui pienessä seurakunnassa. Papeissa oli myös oikein miellyttä-

viä ja mukavia persoonia. Tämän ensimmäisen kesän jälkeen tunsin kuitenkin, että illuusioni oli särkynyt. Olin uskonut, että papit olisivat ihmisinä edes hieman ”parempia” kuin riviseurakuntalaiset. Muuan ystäväni sanoi myöhemmin, että minä teen virheellisiä johtopäätöksiä: vaadin papeilta enemmän kuin itseltäni vain heidän ammattinsa vuoksi. Minä näin asian kuitenkin toisin. Odotan minä poliisiltakin tarkempaa lainkuuliaisuutta kuin siviilihenkilöltä, varsinkin kun jo ammatin vuoksi tietämyksen oikeasta ja väärästä pitäisi olla parempi. Samoin koin pappien kohdalla.

Nämä kokemukset särkivät illuusioni siitä, että papit olisivat muita ihmisiä hieman vahvempia lähimmäisenrakkauden osoittamisessa. En kuitenkaan kokenut, että näillä tapahtumilla olisi ollut vaikutusta minun käsitykseeni kirkosta, kristillisestä uskosta tai Jumalasta. Myöhemmin käsitys koko kirkosta ja uskostakin muuttui. Kyse- lin itseltäni, mitä se oikea usko on, ellei se papinkaan elämässä näy.

Vajaan kymmenen vuoden kuluttua palasin seurakunnan virastoon sukuselvittäjäksi ja kanslistiksi. Tällä kertaa työskentelin suuren kaupungin keskusrekisterissä. Seurakuntia oli useita ja pappeja paljon. Kokemukseni veivät pitkälti pohjan pois arvostukselta, jota olin tuntenut kirkkoa kohtaan.

Monet papit osoittivat käytöksellään selkeästi, että me kanslistit emme olleet mitään. Keskustelin työtovereitteni kanssa aiheesta, ja monet jakoivat mielipiteeni. Voin puhua kuitenkin vain omasta puolestani. Vaikka olin samassa työyhteisössä, olin monille papeille täysin ilmaa. He tulivat käytävässä vastaan mutta katsoivat lasittunein silmin lävitseni, ei eletäkään tervehtimisestä. Minua ei yksinkertaisesti ollut. Samat papit saattoivat tulla yhtäkkiä työpisteeseeni ja alkoivat vain huutaa: ”Mistä löytyy se ja se tieto?” Olin luullut, että sivistyneisiin tapoihin kuuluu tervehtiä ja pyytää apua: ”Hei, voitko auttaa... tai mistähän löytäisin?” Näin oli tapahtunut muilla työpaikoillani.

Toisinaan meitä kanslistejä tarvittiin seurakuntatalon kappeliin vihkimistilaisuuden

todistajaksi. Oli kovin kiusallista, kun samat papit esittivät täyttä teatteria asiakkaiden edessä leveä hymy kasvoillaan: ”Tässä ovat todistajina meidän kanslistimme... anteeksi, mikäs sinun nimesi olikaan?”

Vastenmielisintä oli, kun erään seurakunnan toimistohuoneeseen kokoontui pappeja äänekkäästi keskustelemaan. He puhuivat kovalla äänellä, huusivat ja kiroilivat, kertoivat vitsejä ja nauroivat remakasti. Se jopa häiritsi työskentelyämme. Kiusallisinta oli kuitenkin, että pitkän käytävän varrella oli useiden seurakuntien toimistohuoneita. Joskus joutui kanslistina saattamaan asiakkaan vaikkapa hautaustilaisuutta edeltävään keskusteluun tällaisen ilonpidon mekastuksessa. Tunsin häpeää ja olin pahoillani asiasta asiakkaiden puolesta. Mitä he mahtoivat ajatella?

Erään kerran tapahtui niin, että muuan pappi oli unohtanut siunaustilaisuuden. Me kanslistit jouduimme sitten kiireesti juoksentelemaan joka puolelle korvaavaa pappia etsien. Minä satuin tähän ”iloisten pappien toimistoon”. Heidän asenteensa oli selkeä: ”Se ei ole meidän ongelmamme!” En voinut uskoa korviani.

Muuan pappi antoi minulle läksytyksen, kun perjantaina iltapäiväkahvilta tullessani satuin sanomaan: ”Hoh-hoijaa, vielä kaksi tuntia töitä!” Hän kyseenalaisti koko työmoraalini ja haukkui asenteeni. Aloin ymmärtää yhä paremmin, miksi seurakunnat johtavat työpaikkakiusaamisen tilastoja.

Sitten oli niitä tapauksia, että joku pappi tuli virastoon hiukset sekaisin ja viinalta haisten. Hyvin inhimillistä, en halua moralisoida, mutta silti aloin kokea, että minulla ei ole tavallisesta jumalanpalveluksesta mitään saatavaa. Olin nähnyt näitä pappeja niin paljon, että tunsin, ettei heillä ole mitään sanottavaa, jota minun tekisi mieleni kuulla. Heidän kulissien takainen käytöksensä sai kaiken näyttämään pelkältä teatterilta. Uskottavuus oli kadonnut kokonaan.

Olin lähes kaksi vuotta tässä keskusrekisterissä. Työsuhteeni olivat määräaikaaisia sijaishuutoja, mutta suuressa virastossa tarvittiin lähes jatkuvasti sijaista. Esimieheni, joka myös oli pappi, unohti tämän tästä ilmoittaa palkkatoimistoon, että minäkin olen

töissä. Olin välillä todella kyllästynyt tähän välinpitämättömyyteen. Palkanmaksuajaja oli vain kaksi kertaa kuukaudessa, ja palkkani viivästyivät. Opin sitten ja kysyin aina palkkatoimistosta, ovatko minun tietoni ajan tasalla.

Pääsin sitten opiskelemaan ja pyysin hyvissä ajoin, että voisin lopettaa työni viikkoa aiemmin kuin oli sovittu, koska opintoni alkoivat. Pyysin myös työtodistusta. Esimieheni toi sen sitten viimeisenä päivänä minulle, heitti pöydälle ja kysyi: ”Kelpaako?” Minä kiittelin kovasti, mutta hän ei kiittänyt eikä hyvästellyt. Ajattelin todella: ”Hyvä, kun täältäkin pääsee pois!”

Tulipa tästä pitkä ja katkeran kuuloinen kertomus! En halua märehtiä näitä kokemuksiani, mutta ne kyllä muuttivat käsitystäni papeista ja seurakunnasta lähes täydellisesti.

Haluan kuitenkin korostaa, että tapasin myös erittäin miellyttäviä, asiallisia ja mukavia pappeja. Olin myös tilapäisenä kanslistina hätätilanteessa eräässä pienessä seurakunnassa. Kirkkoherra oli todella mukava, arvosti minua ja myös osoitti sen.

Viisaan eläimen uskontopuhe

Teemu Taira Leedsin yliopistosta ruoti tieteen päivillä Helsingissä julkista uskontopuhetta ja korosti Helsingin Sanomien 9.1.2009 mukaan:

”Julkinen uskontopuhe tähtää aina johonkin: se on on viisaan eläimen kehittämä käytännöllinen työkalu.”

Uusateismin haaste

Helsingin hiippakunnan piispa **Eero Huovinen** kirjoittaa *Kanavassa* 9/2008 artikkelissa muun muassa näin:

Richard Dawkins ei myönnä, että ateismi voisi innoittaa väkivaltaan. Tämä on erikoinen torjunta siihen nähden, että tiedämme ateististen ideologioiden tuhovoimasta 1900-luvulla. Kommunististen ja kansallissosialististen aatteiden ateistinen järjestelmä kohdisti vainoja kristittyihin ja muidenkin uskontojen kannattajiin. Ateismin moraali ei nouse muiden ideologioiden yläpuolelle.

Arvostellessaan uskontoa – erityisesti kristinuskkoa – Dawkins kertoo lukuisia anekdootteja kieroutuneista uskonnollisuuden muodoista. Nämä esimerkiksi hän esittelee ikään kuin ne kuvaisivat sitä, minkälais-ta tavanomainen uskonnollinen elämä on. Alister McGrath kiinnittää huomiota tähän retoriikkaan: sen avulla Dawkins saa uskonnon näyttämään vastenmieliseltä, jolloin sen torjuminenkin on helpompaa. Hän ei edes yritä tehdä oikeutta arvostelunsa kohteelle, vaan turvautuu karikatyyreihin. Ateismia hän käsittelee puhtaasti teoreettisena ajatusrakennelmana viittaamatta siihen, miten ateismia on eletty todeksi. Lukija kysyy, voittaako propaganda asiallisen ja kriittisen ajattelun.

Jumalharhan sävy on aggressiivinen ja intohimoinen. Uskonnollisten ilmiöiden kuvaamisessa Dawkins käyttää silmiinpistävän voimakasta retoriikkaa, ja onkin vaikea uskoa sen vakuuttavan muita kuin hänen kanssaan jo valmiiksi samaa mieltä olevia. Hän kritisoi kärjistetyin sanavalinoin niitä tiedemieskollegoja, jotka eivät päädy hänen kanssaan samanlaisiin johtopäätöksiin. Sävy on valitettava, sillä se vaikeuttaa uskonnotta käyttävää keskustelua. Dialogi jää helposti syntymättä, ja eri mieltä olevat huutavat toistensa yli.

Merkkejä tästä on jo olemassa. *Jumalharhasta* on tehty kriittisiä kirja-arvosteluja, joiden laatijat ovat – ehkäpä Dawkin-sin kirjan esimerkin haastamana – vapautuneet käyttämään varsin tulyjä ilmaisuja. ”Välinpitämätön, dogmaattinen, jaarittele-

va ja ristiriitainen”, tyrmää *Prospect*-lehden kirja-arvostelija Andrew Brown. *New York Timesin* Jim Holt ei ole juuri suopeampi: ”Tyyli on omahyväinen ja argumentointi paikoin leväperäistä.” *Books & Culture* -lehdessä filosofi Alvin Plantinga pitää Dawkinsin filosofista argumentaatiota ”parhaimmillaan naiivina”. Kirjallisuuden tutkija Terry Eagleton puolestaan kirjoittaa *London Review of Books* -lehdessä: ”Kuvittele mielessäsi joku sellainen ihminen paa- saamassa biologiasta, jonka tietämys alasta rajoittuu kirjaan Britannian linnut, ja sinulla on karkea käsitys siitä, millaista on lukea Richard Dawkinsin ajatuksia teologiasta.” McGrathin kirja ei ole vapaa älykkäätä piikittelystä.

Molemminpuolista hyökkäilyä hedelmällisempää olisi toisen kuunteleminen ja oppiminen. Kirkon tulisi olla kiinnostunut siitä, että *Jumalharha* tuntuu vetoavan erityisesti luonnontieteellisesti suuntautuneisiin nuoriin miehiin. Tutkimusten mukaan he ovat kirkosta eroajien kärkijoukkoa. Kirkossa tulisi ehkä ottaa vakavammin se, että uskosta pitäisi kyetä puhumaan myös siten, että se antaisi tyydyttäviä vastauksia ihmisen ymmärrykselle. Kristinusko on myös niitä varten, jotka kysyvät ”miksi”-kysymyksiä ja ovat uteliaita elämän salaisuuk- sien äärellä.

Niin kuin McGrathin kirjanenkin osoittaa, *Jumalharha* tuskin asettaa kristinuskoa vakavasti kyseenalaiseksi. Dawkinsin teos paljastaa kuitenkin, millaisia kysymyksiä monien ihmisten mielessä liikkuu. Se on eräänlainen indikaattori sille filosofiselle kritiikille, jota monet uskontoa ja kirkkoa kohtaan esittävät. Kirkolla ja kristityillä on teologista ja filosofista potentiaalia vastata tähän haasteeseen, ja sitä tulisi ehkä käyttää rohkeammin kuin ennen. Kristityt voisivat kuitenkin valita toisenlaisen tavan esittää asioitaan kuin Dawkins ja eräät muut uus- ateismin edustajat. Jospa yritettäisiin pidä- tyä kovasta retoriikasta ja taistelumielestä ja sen sijaan kutsua arvostelijoita avoimeen ajatustenvaihtoon.

Kristillinen usko ei ole filosofoiden kal- tainen aate, joka omaksutaan rationaalisten argumenttien pakottamana. Usko on luotta-

mussuhde Jumalaan, joka on lähellä ihmis- tä ja osoittaa rakkauttaan. Sen keskuksessa on mysteeri ja järjelle selittymättömiä asi- oita. Silti kristinusko voi tuoda tyydytys- tä myös ihmisen ymmärrykselle. Teologi- an historia tarjoaa lukuisia esimerkkejä tä- tä. Usko ei ole staattinen tila, vaan pikem- minkin matka, jota kuljetaan. Tällä matkal- la ihminen kohtaa sekä mysteereitä, joihin voidaan saada valoa jo tässä ajassa, että sa- laisuuksia, jotka selviävät vasta, kun usko muuttuu näkemiseksi.

Suomi on muuttunut

Timo Vihavainen kirjoittaa *Kanavassa* 9/2008 Kauhajoen joukkomurhaan liittyen muun muassa:

Ainoa, mistä näyttää vallitsevan häm- mästyttävä yksimielisyys on, ettei tekijöitä voi pitää teoistaan vastuunalaisina. Vastuu on ”meillä kaikilla”, tai vähintäänkin val- tiolla, ellei sitten menneillä sukupolvilla tai peräti Martti Lutherin perinnöllä. Näyttää siltä, että mitä törkeämpi teko on, sitä suu- remmalla innolla eräät moralistit, joita voisi saksalaisittain nimittää ”*Gutmenscheiksi*”, pukeutuvat itse tuhaan ja säkkiin ja heittä- vät lokaa myös kanssaihmistensä päälle pe- lastaakseen onnettoman kouluampujan ih- misyyden. Kun pääministeri Vanhanen ni- mitti Kauhajoen joukkomurhaa inhottavak- si rikokseksi, piti TV-toimittaja tätä erit- täin sopimattomana ja rinnasti pääministe- rin Yhdysvaltojen silloiseen presidenttiin, joka lienee edistysväen konnallistalla heti Hitleristä seuraavana.

--

Suomi ei enää, kahden ”kouluammun- nan” jälkeen, ole entisensä. Pari pahaista pojankloppia on iljettävällä esimerkillään osoittanut, että meilläkin on mahdollista suorittaa perverssejä ja sadistisia rikoksia tulematta edes kuolemanjälkeisellä häpe- ällä leimatuksi. Pelkurimainen väkivalta puolustuskyvyttömiä kohtaan on tosiasias- sa nostettu sellaiseen kunniaan, että aikam- me Herostratoksilla täytyy olla suuri kiusa-

us päästä mukaan kunnia-aululle. Jos maailmanlaajuinen sankarinmaine ja oman kansainvälisen seurakunnan ihailu on tarjolla tavalliselle taatiaiselle eikä sen saavuttaminen vaadi muuta kuin nilviäisen luonnetta ja psykopaattista tunteettomuutta, niin kylä uusia tapauksia voidaan odottaa. Media on osaltaan tehnyt voitavansa.

— —

Suuret ikäluokat oppivat aikoinaan ajattelemaan yhteiskunnallisin termein ja ulkoistamaan niin hyvyuden kuin pahuudenkin. Tämä johti ”yhteiskunnallisen” persoonattomaan ylivaltaan, jonka puitteissa alettiin esimerkiksi jakaa arvoja ”koviin” ja ”pehmeisiin”. Kun jälkimmäisille lankesi ikään kuin luonnostaan myönteinen arvolutaus ja feminiininen olemus, sysättiin kaikki ikävä ja ilkeä maskuliinisuuden piikkiin. Niinpä suomalainen mies, jonka perinteisesti parhaimmillaan olevan hyvän puolustaja ja heikkojen ja sorrettujen turva, itsensä uhraamiseen saakka, sai väistyä karikatyyrimäisen barbaarin tieltä, joka kohtaa meidät päivittäin television niin sanotuissa viihdeohjelmissa.

Psykopaattinen päähän potkija, lyödyn lyöjä ja narsistinen sadisti ei ainakaan vanhemman kirjallisuuden perusteella koskaan

ole ollut lähelläkään suomalaista miesihannetta. Vielä hiljattain se oli tämän tyyppin suoranainen vastakohta. Mutta Suomi on muuttunut. Muutoksen moottorina on ollut sekä nopea kansainvälistyminen että ylikansallinen roskaviihteen tulva, jota ei enää pariinkymmeneen vuoteen millään tavalla ole pyritty edes verottamaan, saati muuten rajoittamaan. Meillä on vakaumuksen rintaäänellä hoettu, että kiellot ovat tulleet tiensä päähän. Ja haittaverothan ovat vain naamioituja kieltoja. Niinpä ympäristöömme kuuluvat niin halpa viina kuin loputon raakuuden tarjontakin. Mutta ehkäpä aseiden saatavuuden rajoittaminen voisi olla alkuna muillekin rajoituksille?

Nousevat sukupolvet ovat aika avuttomia nykykulttuurin raakuuden edessä. Pahinta on, että joukosta aina löytyy mätämunia, jotka kieroutuvat ja sitten tuhoavat omaa yhteisöään. Perinteisillä arvoilla, miehekkäällä kunnialla, sankaruudella ja vastuun ottamisella tai vaikkapa asepalveluksella ei ole näiden epämiesten tekojen kanssa mitään yhteistä.

”Kouluammunta” on todella osoitus perinteen jyrkästä katkeamisesta eikä sen voimasta, vaikka edistyksellisten henkilöiden voikin olla vaikea sitä käsittää.

Mitä Suomeen kuuluu?

”Mitä Suomeen kuuluu?” Ulkomaisen kristityn ja aktiivipoliitikon kysymys jätti minut pohtimaan asiaa. Seuraavalta näyttää vastaukseni.

Demokratia yhteiskunnan arvopohjana

Aikamme yhteiskunnallisessa keskustelussa viitataan usein ”demokraattisiin arvoihin”. Demokratia on yksi tapa hallita, päätöksenteon väline, joka on historian kuluessa osoittautunut varsin hyväksi ja toimivaksi. Sen puitteissa täysi-ikäisillä kansalaisilla on yleinen äänioikeus, jota käyttäen valitaan muun muassa yhteiskunnalliset päättäjät.

Viimeksi kuluneiden 50 vuoden aikana yhteiskunnassamme on tehty demokratiasta eli erästä päätöksenteon tavasta kuitenkin samalla maailmankatsomus, ideologia, joka on valjastettu humanistisen aatemaailman tueksi. Sen kantavana ajatukseksi on usko ihmisen luontaiseen hyvyyteen ja järkevään toimintaan sekä luottamus hänen kykyynsä toteuttaa aina ja kaikkialla oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon ihanteita. Mitä enemmistö päättää, se on oikein. Näin hallitsemisen väline, demokratia, on saanut samalla ideologisen sisällön. Siitä on tullut laajalti hyväksytty arvopohja. Näin toteaa teol. tri **Timo Laato** *Länsi-Suomen Herännäislehdessä 11/2008*.

Viimeaikaiset kriisit, taloudelliset, ekologiset ja eettiset, kertovat, että me ihmiset emme aina toimi järkevästi emmekä oikein. Esimerkiksi rahaa löytyy pankkimaailman ja talouselämän pelastamiseen vaikka kuinka paljon, mutta nälänhädän ja sairauksien

torjuntaan, luku- ja kirjoitustaidon opettamiseen ja muuhun välttämättömään ei.

Ajatelkaamme vain kaikkea sitä, mitä on päätetty ”demokratian nimissä”:

- vapaa abortti eli puolustuskyvyttömiä lasten laillinen surmaaminen äidin kohdussa
- samaa sukupuolta olevien parisuhteen rekisteröinti
- lähes estottoman pornon levitys
- seksuaalinen perverssitoiminta (seksikaupan ja prostituution hyväksyminen)
- käytännössä miehen ja naisen erilaisuuden torjuminen tasa-arvon nimissä. Yhteiskuntamme tasa-arvoajattelu on sidoksissa sellaiseen tasa-arvofilosofiaan, joka englanninkielisessä maailmassa ilmaistaan termillä *egalitarian* (’equal’ samankaltainen’, yhdenvertainen’). Siinä korostetaan voimakkaasti samanlaisuutta ja sen merkitystä samanarvoisuuden edellytyksenä. Samanlaisuuden vaatimus viedään niin pitkälle, että sukupuolten erilaisuus ja toisiaan täydentävä suhde häviää. Yhteiskuntamme egalitaarisessa tasa-arvoajattelussa sekoitetaan samanlaisuus ja samanarvoisuus. Siinä tasa-arvo edellyttää samanlaisuutta. Näin tuhoetaan pikkuhiljaa miehen ja naisen välinen luomisjärjestyksen perustuva suhde.
- kauppojen aukiolo sunnuntaisin riistämällä perheiltä ja yksin eläviltä ainoa yhteinen vapaapäivä, joka sallisi ihmisten yhdessäolon ja levon.
- määrärahojen supistukset vanhusten ja sairaitten hoidossa sekä lasten koulutuksessa.

Nämä päätökset kertovat ”arvopohjasta”, joka ohjaa yhteiskunnan demokraattista päätöksentekoprosessia. Siksi demokraatiasta ei ole yhteiskunnan arvopohjaksi. Se riittäisi, jos ihminen ei olisi syntinen ja itsekäs.

Kristillinen arvopohja

Kansamme ja sen päättäjät ovat kadottaneet viime vuosikymmeninä kristillisen arvopohjan ja näkymän siitä, että on olemassa kaikkivaltias, elävä Jumala ja me ihmisinä olemme kaikista tekemisistämme ja teemmättä jättämisistämme vastuussa hänelle.

Ns. tieteellisen materialismin omaksumisen myötä yhä useammat ovat kadottaneet myös oman identiteettinsä Jumalan kuvana. Olevaisuus maapallollamme koostuu muka vain elottomasta luonnosta, kasvikunnasta ja eläinkunnasta. Ihminen on samaa vastuutonta solumassaa kuin muukin karja tai madot ja sammakot.

Elleivät suomalaiset löydä kadottamaansa kristillistä arvopohjaa eli pyhää Jumalaa ja itseään Jumalan kuvana ja hänelle vastuussa olevina ihmisinä, joilla on kuolematon sielu, pelkään, että Myrmanin, Joke-lan ja Kauhajoen tapahtumat eivät jää viimeisiksi, eivät välttämättä edes pahimmiksi. Kyseisten hirmutekojen tekijähän olivat yksinkertaisesti vain johdonmukaisia. He tekivät loogiset johtopäätökset omaksumastaan materialistisesta maailmankatsomuksesta ja ihmiskäsityksestä.

Kirkon sanoma

Aina valistuksesta ja erityisesti **Immanuel Kantin** (1724–1804) ajoista lähtien teologian asema tieteiden joukossa yliopistoissa on ollut uhattuna siitä syystä, että yliopistoissa tutkitaan ”puhtaasti järjen” piiriin kuuluvia tämänpuoleisia asioita. Teologiassa sen sijaan on syvimmiltään kysymys tuonpuoleisista eli uskon asioista. Kantin tietoteorian mukaan Jumalasta ja tuonpuoleisesta ei voida tietää eikä sanoa mitään varmaa.

Raamatun selitysoppi eli eksegeetiikka on lunastanut paikkansa tieteen maailmassa

yliopistoissa hyväksymällä tutkimusmenetelmäkseen tämänpuoleisten tieteiden käyttämän historiallis-kriittisen tutkimusmenetelmän. Tämän seurauksena eksegeetit ovat mytologisoineet kaiken Raamatussa olevan tuonpuoleisen ja ihmeenomaisen eli varsinaisen Jumalan ilmoituksen ytimen. Näin yliopistollinen eksegeetiikka on liberalisoitunut (*Entmythologisierung*-ohjelma). Yliopistollinen eksegeettinen tutkimus Suomessa tehdään puhtaasti historiallis-kriittistä tutkimusmenetelmää käyttäen.

Systemaattinen teologia on lunastanut paikkansa empiiristen tieteiden joukossa yliopistoissa periaatteessa samalla tavalla kuin eksegeetiikkakin. Se on lainannut profaanitieteiden maailmasta tutkimusmenetelmäkseen systemaattisen analyysin. Se koostuu sarjasta erilaisia analyysyjä (esimerkiksi käsiteanalyysi, väiteanalyysi, argumentaatioanalyysi, edellytysten analyysi).

Ruotsissa Lundin yliopiston teologisessa tiedekunnassa pyrittiin 1930–50-luvuilla Skandinavian maista ensimmäisenä irrottamaan systemaattinen teologia tuonpuoleisesta ja metafysiikasta. Sanottiin, että teologialla ei ole erityistä ajan tai avaruuden ylittävää tietoa. Näin Lundin teologit pyrkivät eksegetiikan tavoin varmistamaan myös systemaattiselle teologialle tunnustetun aseman muiden tieteenalojen joukossa.

Suomessa käydyssä noin viisitoista vuotta kestäneessä lundilaisdebatissa 1940–50-luvuilla oli pitkälti kysymys erimielisyydestä juuri systemaattisen analyysin vaikutuksesta dogmaattiseen tutkimukseen. Puhtaaksiviljellyn historiallis-kriittisen tutkimusmenetelmän tavoin myös systeemi-immanenttinen eli vain tämänpuoleisiin keskittyvä systemaattinen analyysi karsii tutkimuksen ulkopuolelle transsendenttisen eli tuonpuoleisen. Tämä johtaa varsinaisten teologisten sisältökysymysten arvioinnin kaihtamiseen. Siten ei päästä käsiksi Jumalan Raamatussa antamaan varsinaiseen ilmoitukseen lainkaan. Näin jäädään teologisen tutkimuksen esiasteelle. Menetellään kuin joulupaketin saaja, joka analysoi ja ihailee vain paketin kääreitä muttei

ota huomioon paketin arvokasta sisältöä. Systemaattisen teologian tutkimus Suomen teologisissa tiedekunnissa tapahtuu systemaattisesti toteutettua systemaattista analyysia menetelmänä käyttäen.

Aikamme teologisen tutkimuksen ja kirkon julistuksen välisellä skitsofrenialla on varsin käytännölliset seuraukset: Kun teologian maisterit menevät yliopistojen tiedekunnista papiksi seurakuntiin, he puhuvat sitä, mitä ovat oppineet, eli teologian kääreistä teologisten sisältökysymysten jäädessä omien mielipiteiden varaan. Sisältö, varsinainen teologia, jumaluusoppi, on heille vierasta niin kuin se näyttää olevan pitkälti myös monille piispoillemme. Siksi papit voivat puhua saarnatuoleista ja kirjoitella lehtiin mitä törkeintä roskaa piispojemme puuttumatta asiaan. Sitä vastoin Raamatussa ja kirkon tunnustuksessa pysyminen on kirkossamme kielletty viran menettämisen uhalla. Sitä piispamme valvovat yksimielisesti ja tehokkaasti.

Kirkon antinomismi

Ehkä kiivain väittely Suomessa lundilaiskeskustelun aikana käytiin Jumalan laista ja sen asemasta. Tuonpuoleisuudesta irrottautumisen myötä lundilaiselle teologialle on ominaista myös kristillisen uskon juridisen luonteen torjuminen ja kirjoitetun lain vierastaminen kristityn vapautta rajoittavana. Samalla se korostaa ns. turmiovaltoihin kohdistuvaa Kristuksen lunastustyötä ihmisen syällisyyteen kohdistuvan Kristuksen sovitustyön kustannuksella. Näin syällisyys, syntien sovitus ja vanhurskaaksi lukeminen sovituksen perusteella jäävät vähemmälle huomiolle. Lundilainen teologia painottaa lakia turmiovaltana. Sen lakikäsitys kaventaa Jumalan lain pelkäksi rakkauden vaatimukseksi, joka sekkin nojaa paljolti ihmisyyttämiin kirjoitetuun ns. luonnolliseen lakiin. Kymmenen käskyä on annettu juutalaisille, eivätkä ne koske enää meitä.

Olin mukana molemmissa ns. Ilkon seminaareissa 1980 ja 1982. Niihin oli kutsuttu koko kirkon ja teologisten tiedekuntien sekä kirkkomme hengellisten liikkeiden johtajat. Seminaareissa pohdittiin ja

valmisteltiin kirkon uutta virkaratkaisua. Jälkimmäisessä seminaarissa Helsingin yliopiston silloinen ekumeniikan professori kysyi politiikasta termejä lainaten: ”Kuuluuko kirkon virkakysymys uskon vai rakkauden (eli lain) koriin?” Seminaarin yhteinen ajatus oli, että ehkä se kuuluu lähinnä rakkauden (eli lain) koriin. Tämän jälkeen professori totesi, että siinä tapauksessa naispappeuden hyväksymiselle ei ole mitään esteitä. Laki on aika- ja kulttuurisidonainen. Ainut asia laista, joka sitoo meitä, on rakkauden laki: ”Minkä tahdotte ihmisten teille tekevän, tehkää myös te samoin heille” (Matt. 7:12; Luuk. 6:31). Kirkko on vapaa ratkaisemaan virkakysymyksen haluumallaan tavalla.

Tämän jälkeen eräs kokouksen osanottaja totesi puheenvuorossaan, että tällä lain tulkinnalla avataan kirkossa portit mille tahansa jumalattomuudelle: Miten käy kristillisen avioliiton ja seksuaalimoraalin? Jonossa on odottamassa myös homoseksuaalisyys, eutanasia jne. Kokouksen puheenjohtajana toiminut piispa keskeytti suuttuneena kyseisen puheenvuoron ja sanoi, että puheenvuoron käyttäjä ”maalasi piruja seinälle”. Mainituilla asioilla ei ole mitään tekemistä virkakysymyksen kanssa. Nyt me, sama sukupolvi, olemme kaiken sen todistajia, mistä ko. puheenvuoron käyttäjä ja muutamat muut seminaarin osanottajat olisivat halunneet varoittaa, jos he olisivat saaneet käyttää pyytämänsä puheenvuoron.

Historiallis-kriittisen tutkimusmenetelmän rajoittamaton käyttäminen Raamatun eksegeettisessä tutkimuksessa ja systemaattisen analyysin käyttäminen systemaattisesti systemaattisen teologian tutkimuksessa ovat tämänpuoleistaneet kirkkomme teologian sisällöllisesti. Lisäksi Jumalan lain pelkistäminen ns. ”rakkauden kultaiseen sääntöön” ja kymmenen käskyn hylkääminen sen selityksenä merkitsevät antinomismia. Antinomistinen kirkko on menettänyt eettisen arvopohjansa. Sen seurauksena kirkossakin on oikein se, mitä enemmistö kulloinkin kannattaa. Sekä kirkko että yhteiskunnalliset päättäjät ovat löytäneet yhteisen arvopohjan. Se on de-

mokratia. Teologian sisällön tämänpuoleistaminen ja raamatullis-eettisen arvopohjan menettäminen ovat tehneet kirkosta ja sen paikallisseurakunnista valtakunnan politiikan ja kunnallispolitiikan jatkeen.

Kristillinen kirkko

Kristillinen kirkko on Jumalan ääni ajassa. Kirkkomme jokainen pappi sitoutuu pappisvalassaan Jumalan sanaan, Raamattuun, ja sitä oikein selittäviin kirkkomme tunnustuskirjoihin. Pappisvihkimyksen yhteydessä jokainen pappi saa kaulaansa Kristuksen ikeen symbolina stolan, joka muistuttaa sekä häntä että seurakuntalaisia siitä, että vihittävä on kirkon virkaan astuessaan sitoutunut seuraamaan Kristusta ja hänen sanaansa.

Vuosisatojen ajan Kristuksen kirkon painemenet seurasivat Kristusta aina marttyyriuteen saakka. 1800-luvulla Suomessakin jotkut pastorit istuivat vankilassa Kristuksen tähden. Samoin meidänkin aikanamme jotkut menettävät mahdollisuutensa pappisvirkaan ja toimentulonsa kirkon työntekijöinä Raamattu-uskollisuutensa tähden. Jälleen kirkko vainooa uskovia ja uskollisia työntekijöitensä. Samalla kirkkomme johtajat kirjoittavat lähtemättömällä tavalla nimensä Suomen kirkkohistoriaan.

Nollasta lähtevä lähetystyö ”kaksikasvoisessa” Brasiliassa

Kaksikasvoinen Brasilia

Mitä tiedät/tiedämme Brasiliasta ja sen kristillisyydestä yleensä ja luterilaisuudesta erityisesti? Luultavasti emme paljonkaan suoralta kädeltä aktiivisesti, niin että osaisimme puhua siitä muille. Kun sitten joku kertoo meille, huomaamme, että tiesimme passiivisesti jotakin – mutta on paljon aivan uutta, mitä emme ole tienneet.

Näin kävi minulle saadessani lokakuussa haastatella kolmen muun suomalaisen kans-

Antikristillinen kirkko

Antikristillinen kirkko ottaa ohjelmansa tästä maailmasta. Kun Raamattu ja maailma törmäävät yhteen, omasta arvopohjastaan luopunut kirkko nostaa heti kätensä pystyyn. Se häpeää Kristusta ja hänen ohjelmaansa, sekä opillista että eettistä, joka on annettu kirkolle Raamatussa.

Myös kirkkomme piispat kantavat stola Kristuksen ikeen ja häneen sitoutumisen merkinä mutteivät ole valmiita kärsimään Kristuksen tähden. He seuraavat mieluummin kansan ääntä kuin Kristusta. Kun he yhtenä päivänä sanovat jotakin Raamattuun perustuvaa, seuraavana päivänä he kieltävät sen, koska olivat välillä kuunnelleet päivän uutiset ja lukeneet lehdistä, mitä kansa asiasta ajattelee.

15.12.2008

Matti Väisänen
teol. tri, Ryttylä

sa brasilialaista pastori **Sérgio Schaeferiä** hänen kulkiessaan Suomen kautta Venäjälle ja Ukrainaan etsimään mahdollista lähetysyhteistyön kohdetta nuorelle brasilialaiselle **Andre Mattokselle**. Pian sen jälkeen vietin itse pari viikkoa turistina kuivassa ja köyhässä Koillis-Brasiliassa.

Suomesta ei tietäkseni mikään luterilainen lähetysjärjestö ole toiminut Brasiliassa eikä juuri muuallakaan Etelä-Amerikassa lukuun ottamatta Suomen Lähetysseuran työtä Venezuelassa. Sen sijaan Norjan Lähe-

tysseura toimii Brasiliassa, samoin Saksan Gnadaun-yhteysliikkeeseen kuuluva Brasiliën-Mission. Norjasta suuntautuu lähetyspanosta muuallekin Etelä-Amerikkaan.

Brasilia on suunnaton: etelän ja pohjoisen väli on 3500 kilometriä, matka Koillis-Brasiliasta meren yli itään Afrikkaan on lyhyempi kuin maan länsirajalle, aikavyöhykkeitä on neljä, väkiluku lähes 200 miljoonaa. Maa ja kansa ovat viidenneksi suurimmat maailmassa. Vaikka etelässä ja pohjoisessa kieli on sama portugali – maailman viidenneksi eniten puhuttu – eroja on kuitenkin paljon. Etelä on valkoihoisten – eurooppalais- ja pohjoisamerikkalaistaustaisten – vaurasta aluetta, pohjoinen köyhempää värillisten aluetta. Rannikolla asuu afrikkalaisten orjien jälkeläisiä eli mustaihoisia. Schaeferin nimestäkin voi päätellä, että hänen sukujuurensa ovat Saksasta. Andren äiti on italialaistaustainen. Molempien äidinkieli on kuitenkin portugali.

Brasilian tunnetuin kaupunki lienee yhä Rio de Janeiro, vaikkei se olekaan enää pääkaupunki. Nimi on mielenkiintoinen ja merkitsee kirjaimellisesti 'tammikuun jokea'. Janus, josta nimen jälkiosa tulee, oli aikoinaan roomalainen jumalolento, jolla miellettiin olevan kahdet kasvot. Januksesta tuli sitten uudenvuoden jumala, koska vuosi alkaa aina kuin kaksikasvoisena: se tuo tullessaan hyvää ja pahaa. Kaksikasvoisuus on luonteenomaista koko Brasilialle, sillä niin jyrkät ovat sen vastakohtat lähes kaikessa.

Perinteinen kristillisuus

Olemme tottuneet pitämään Brasiliiaa roomalaiskatolisen kirkon vahvana maana. Muodollisesti ja ulkonaisesti ja uskontotilastojen valossa niin onkin. Brasilian roomalais-katolinen kirkko on suurin katolinen maakirkko: sillä on 137 miljoonaa jäsentä, mikä on ¾ väestöstä. Kuitenkin brasilia-laisten "katolisuus" on lähinnä kulttuurista, ei uskonnollista, saatikka hengellistä – samaan tapaan kuin Suomen luterilaisten valtaenemmistön "luterilaisuus": tämä uskonnon muoto kuuluu omaan perittyyn kulttuuriin, mutta sillä ei ole todellista, syvällistä

merkitystä ihmisten valtaosalle.

Katolisen kirkon vaikutuksesta tosin islamilla ei ole tilaa, ja se tuntuu. Islamilaisten maiden yllä on kuin raskas vaippa. Sel-laista ei Brasiliassa ole. Toinen myönteinen seikka on, että Jeesuksen nimi on ihmisille tuttu ja toimii mielekkäänä lähtökohтана jopa katulasten evankelioimisessa.

Maailmalla paljon tunnetumpaa Brasilian roomalais-katolisuudessa on vapautuksen teologia, jonka yksi pääedustajista on Leonardo Boff (s. 1938). Hänen opettajiaan oli Joseph Ratzinger, nykyinen paavi Benedictus XVI. Myöhemmin Vatikaanin uskonopin kongregaation johtajana hän kuitenkin arvosteli Boffia harhaopista, mikä johti ensin opetuskieltoon ja sitten Boffin vapaaehtoiseen eroamiseen pappisvirasta. Nykyään hän ei enää puhu "vapautuksesta" vaan "syrjäytyneiden" "elämän suojelemisesta": kolmannes väestöstä, siis useita kymmeniä miljoonia, on kokonaan vailla valtion apua rikollisuutta, nälkiintymistä ja työttömyyttä vastaan, sosiaaliturva on lähes olematonta, koulutustaso surkea. Entinen "vapautuksen teologia" on yhteiskunnallinen ja poliittinen liike, joka elää omaa elämänsä uskonyhteisöjen ulkopuolella.

Katolinen kirkko on menettämässä asemiaan Brasiliassa. Ehkä siitä johtuu, että nykyinen paavi pian virkaan astumisensa jälkeen vieraili nimenomaan sillä.

Yllättävältä voi tuntua, että Brasiliassa on luterilainen kirkko. Se on kuitenkin ymmärrettävää, sillä maahan tuli aikoinaan paljon saksalaisia maahanmuuttajia, ei vain portugalilaisia katolilaisia ja afrikkalaisia mustaihoisia orjia. Vielä muutama vuosikymmen sitten kirkossa oli miljoona jäsentä. Nyt se on pudonnut lähes puoleen. Kirkko on selvästi valkoihoisten ja hyvin toimeen tulevien perinneuskonnollinen yhteisö.

Luterilaisen kirkon sisäpuolella on kuitenkin erilaisia liikkeitä. Yksi niistä on karismaattinen. Sellainen ryhmittymä on katolisessakin kirkossa, ja voimakkaasti kasvavassa helluntailaisuudessa karismaattisuudella on ymmärrettävästi suuri merkitys.

Tässä on kuitenkin erikoinen ero. Perinteiseen helluntailaisuuteen kuuluu väkeä

kaikista yhteiskuntaluokista, kun taas karismaattinen liike saa jäsenensä hyvin koulu-tetuista ja nuorenpuoleisista ihmisistä mutta ei näitä alemmista sosiaaliluokista. Hel-luntaikirkko on maaseudulla melkein joka kylässä ja suurkaupungeissa melkein joka kadulla.

Luterilainen evankelioimisliike

Dynaamista luterilaisuutta edustaa 1960–70-luvuilla amerikkalaisten luterilaisten lähetystyöntekijöiden toiminnasta syntynyt Movimento Encontrao ('yhteysliike', kielellisesti ja asiallisestikin vastineena sille on Saksassa Gemeinschaftsbewegung), jota haastateltavamme edustavat. Se perustuu voimakkaaseen hengelliseen herätykseen, joka sekä lähti evankelioimisinnosta että loi sitä. Toiminta on selkeästi organisoitunutta ja määrätietoista ja luonteeltaan joka suhteessa hyvin samanlaista kuin pohjoiseurooppalainen ja suomalainen herätys-kristillisuus.

Liike haluaa kylvää Kristuksen evan-geliumia kuin siemenenä, istuttaa uusia kristillisiä yhteisöjä ja auttaa niitä kasvamaan terveesti sekä viljelemään lähetysnäkyä. Kehykseksi mielletään Brasilia ja koko maailma. Aikaisemmin on lähetetty työntekijä Bolivialle. Nyt tunnustellaan lähetystyöntekijän lähettämistä Venäjälle tai muual-la Itä-Eurooppaan, siis alueelle, jolla komunismin aikana kristittyjä vainottiin. Sérgio Schaefer sanoo, että ellei kristillisuus johda lähetykseen, se kuolee.

Yhteysliike tähtää kokonaisuuteen ja pyrkii siten ylittämään Brasilian luterilaisen kirkon etniset, kulttuuriset ja alueelliset rajat. Toiminnan nimenä on Missão Zero, koska se haluaa lähteä lähetystyössään kirjaimellisesti nollasta, siis vailla mitään olemassa olevia edellytyksiä. Tämä ilmenee konkreettisesti työmuodoissa. Ihmisiä ei pyritä kokoamaan temppelihin eikä yleensäkään perinteisiin rakenteisiin, vaan evankeliumi viedään heidän luokseen sinne, missä he ovat. Telttä on perustava kokouspaikka. Evankelioimista suoritetaan ”kampanjoina” tai ”aktioina”: kootaan suuri joukko maallikkokristittyjä, jotka lähte-

vät etelästä pohjoiseen kolmeksi tai neljäksi viikoksi tavoittamaan ihmisiä henkilökohtaisesti kontaktia ottaen ja telttakokouk-siin kutsuen.

Toiminta on tuottanut hyviä tuloksia. Ih-misiä on tullut tällä tavoin uskoon, ja on perustettu monia aivan uusia vasta uskoon tulleiden kristittyjen yhteisöjä. Toiminnan piirissä olevat ihmiset on organisoitu huolellisesti erilaisiin tehtäviin. Taloudellinen tuki tulee heiltä.

Kehyksenä on selkeästi Brasilian lute-rilainen kirkko, joka on hyväksynyt tämän toiminnan piiriinsä, vaikka sillä onkin jän-nitteitä tämän toiminnan kanssa. Yhteys-liikkeellä ei ole mitään pyrkimystä oman kirkon perustamiseen, vaikka se näkeekin kirkossa paljon kangistuneisuutta ja uskon ydinasioista luopumista ja hyvin vähän lä-hetys- ja evankelioimisintoa. Se pyrkii uu-distamaan kirkkoa sisältä päin ja uskoo niin tapahtuvan, vaikka sen omat voima-varat ovat heiveröiset. Aitoon pietistilute-rilaiseen tapaan liikettä kiinnostavat evan-geliumi, usko, evankelioiminen, lähetys, eivät ensisijaisesti kirkko, liturgia, sakra-mentit, virka. Liike on panostanut erityi-sesti myös nuoriin, erityisesti rippikoulus-sa oleviin. Andre Mattos on ollut siinä työs-sä aktiivinen.

Suomalaisena joutuu kysymään, mik-sei Brasilia ole kiinnostanut eikä innostan-nut suomalaisia luterilaisia lähetysjärjestö-jä. Kyllä siellä yhä olisi tarvetta ja tilaa ul-kopuoletakin tulevalle panokselle.

Vaimoni ja minä saimme kuin sattumal-ta tutustua Gerasao Esperanca ('toivon su-kupolvi') -järjestön Fortalezan miljoona-kaupungissa katulasten parissa tekemään evankelioivaan ja sosiaaliseen työhön. Sen uutta, suurta katutyttöjen vastaanottokotia kymmenien kilometrien päässä kaupungis-ta on Suomen valtio tukenut kehitysyhteis-työvaroillaan tähän mennessä 300 000 eu-rolla. Brasiliassa toimii 40 suomalaista yri-tystä. Eikö siellä voisi toimia myös suoma-laisia lähetystyöntekijöitä?

Raimo Mäkelä

Sielunhoito ja terapia

Suomessakin on kirjoillaan *Tunne it-sesi - tunnista tunteesi* (Perussanoma 2002, 2. p. 2007) ja *Kun elämä satuttaa* (Perussanoma 2003) tullut tunnetuksi ja monelle avuksi norjalainen **Gunnar Elstad**. Nyt edellisten kanssa samaan sarjaan kuuluva, niitä yleisluontoisempi teos *Sielunhoito* on ilmestymässä suomeksi Perussanomien kustantamana. Se on ”oppikirjana” myös Suomen Raamattuopiston perinteisellä sielunhoitotyön kurssilla 6.-8.3. Seuraavassa lainataan kirjasta hyvin ytimekäs tiivistelmä sielunhoidon ja psykoterapian suhteesta.

Sielunhoidon täytyy koskea koko ihmistä. Jumala on kaiken hengellisen, psyykkisen, sosiaalisen ja fyysisen Herra.

Sielunhoidon ja terapian välillä ei ole selviä rajoja sisällössä eikä menetelmässä. Hengelliset asiat ovat ja niiden tulee olla sielunhoidolle tärkeintä. Terapialle tärkeintä ovat psyykkiset, sosiaaliset ja fyysiset asiat. Sielunhoitajan pitää toisinaan suositella yhteydenottoa terapeuttiin. Terapeutin pitää vastaavasti suositella yhteydenottoa sielunhoitajaan.

Sielunhoidossa pelastus on aina tärkeämpää kuin terveys. Vaikka fyysisen ja psyykkisen kivun lieventäminen on tärkeää, avun antaminen oikeaan Jumala-suhteeseen pääsemiseksi on vielä tärkeämpää. Synti on ainoa ongelma, joka on kyllin suuri saattamaan meidät kadotukseen.

Vastaavasti on tärkeämpää elää oikein kuin elää hyvin. Sielunhoidon päämääränä ei ole ensisijaisesti auttaa elämään tunteissa koettavasti hyvin vaan elämään oikein suhteessa Jumalaan, lähimmäisiin, omaan itseen ja luomakuntaan.

Puolueettomuus on mahdotonta. Sielunhoito välittää aktiivisesti Raamatun arvoja, etiikkaa, todellisuudenkäsitystä ja ihmiskäsitystä myös liikkeessaan terapi-

an alueelle. Se ei ole eikä voi olla elämäntarkoituksellisesti puolueetonta. Terapiaakaan ei ole koskaan puolueetonta, vaikka se usein esittäytyykin sellaisena.

Sielunhoitoa tarjoaa kirkko selvänä vaihtoehtona tavalliselle terapialle. Sielunhoito ei ole terapiaan verraten vähäarvoisempaa. Sielunhoidon pitää pikemminkin olla ylpeä siitä, että sillä on jotain muuta ja se voi tarjota enemmän kuin psykologia.

Sielunhoito ottaa huomioon, että Jumala kuulee rukouksia ja puuttuu asioihin pelastamalla, uudistamalla, lohduttamalla, parantamalla. Hän voi luoda jotain uutta niin yksilölle, perheelle kuin yhteisöllekin. Terapian täytyy rajoittua käyttämään inhimillisiä voimavaroja.

Hengellisyyden ja inhimillisyyden välillä on ero. Niin sielunhoito kuin terapia voivat rohkaista ihmistä käyttämään tahtoaan ja voimavarojaan mahdollisimman suuressa määrin psyykkisellä, sosiaalisella ja fyysisellä alueella. Hengellisellä alueella on kuitenkin mahdotonta tehdä mitään itse. Sielunhoitajan pitää ymmärtää näiden alueiden välinen ero.

Huono sielunhoito ei ole vähemmän vaarallista kuin huono terapia. Sen paremmin sielunhoitoa kuin terapiaakaan ei voida uskoa kenen tahansa suoritettavaksi. Ei ole vähemmän vaarallista joutua hengellisesti harhaanjohdetuksi kuin joutua heikosti tarkoituksenmukaisen terapian kohteeksi. Kummassakin tapauksessa vaurio voi olla suuri.

Terveen ja epäterveen ero. Uskonnollisuus voi toisinaan olla seurausta paosta, korvaavuudesta, neuroottisista piirteistä, vaikeasta lapsuudesta tai epäterveestä ympäristöstä. Sielunhoitajan tulee kyetä tekemään ero terveen ja epäterveen hengellisyyden välillä.

Tule koulutukseen!

POSTGRADUATE- koulutus

I jakso 23.–25.4.2009

Ihminen ja hänen Jumalansa

STI:ssä aletaan järjestää papeille ja muihin tehtäviin valmistuneille teologeille ns. postgraduate-koulutusta. Ensimmäinen neljästä koulutusjaksosta pidetään STI:ssä **23.–25.4.2009** (to klo 16 – la klo 14). Aiheena on Ihminen ja hänen Jumalansa.

Jumala-käsitystä tarkastellaan Roomalaiskirjeen uusimman tutkimuksen valossa. Lisäksi pohditaan Raamatun asemaa tämän päivän maailmassa. Aikamme ihmisen raamatuntulkinnan periaatteet pannaan puntariin ja tarkastellaan niiden edellytyksiä. Näkökulmaa täydentää apologeettinen lähestymistapa. Tämän ajan ihmisten kohtaaminen ei useinkaan ole mahdollista ilman keskustelua ihmisten uskontoa kohtaan omaksumista ennakkokäsityksistä. Lopuksi tarkastelun kohteena ovat tieteen ja kristinuskon väliset suhteet hyvässä ja pahassa.

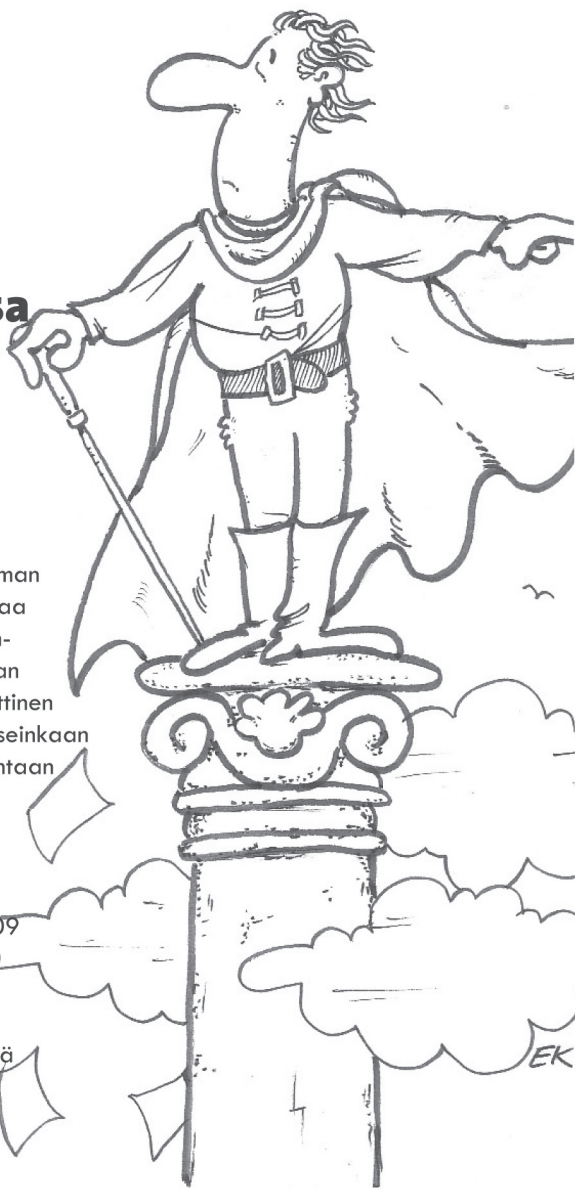
II jakso, Ihminen ja hänen Raamattunsa, 15.–17.10.2009
III jakso kevätkaudella 2010 ja IV jakso syksyllä 2010

Kurssi on tarkoitettu papeille, lehtoreille, uskonnonopettajille, seurakuntien ja järjestöjen työntekijöille sekä muille teologiasta kiinnostuneille.

Opettajat Timo Eskola, tutkija, dos., TT, FM
Leif Nummela, päätoimittaja, TM
Henrik Perret, pääsihteeri, TM
Tapio Puolimatka, professori, FT, KT

Hinta 30 euroa/koulutusjakso.

Lisätietoja ja ilmoittautumiset 8.4.2009 mennessä:
Suomen teologinen instituutti
Kaisaniemenkatu 3 A 4. krs
00100 Helsinki
puh. 09 6689 550

Sanan selitystä

Tässä valaistaan lyhyesti kirkkovuoden kunkin pyhäpäivän yhtä raamatuntekstiä.

Kuningaskuntaa rakentamassa

Matt. 13:31-33

2. sunnuntai ennen paastonaikaa 15.2.

Kun laskemme Jeesuksen ajasta noin 150 vuotta eteen ja taakse päin, tunnemme tuosta 300 vuoden aikahaarukasta kirjallisuuden pohjalta parikymmentä juutalaista messias ehdokasta. Moni halusi tulla juutalaisten kuninkaaksi ja hallita Herran kansaa. Pari näistä mainitaan Uudessa testamentissäkin. Apostolien teot nostaa esiin Teudaksen ja Juudas Galilealaisen (5:36–37). Todennäköisesti myös Pilatuksen Jeesuksen rinnalle asettama kapinan lietsoja Barabbas (nimi tarkoittaa ’isän poika’, mikä sopii hyvin messiaan titteliksi) oli kuningaskandidaatti.

Messiaan tehtävä oli luonnollisesti rakentaa Jumalan valtakunta maan päälle: viholliset oli lyötävä ja temppeli uudistettava. Tämä ihanne näkyy Syyrian vallan kukistaneesta Juudas Makkabeuksesta, joka saapui 164 eKr. kuninkaallisessa triumfissa Jerusalemiin ja puhdisti temppelin. Se näkyy Herodes Suuresta, joka tahtoi osoittaa olevansa kuningas nabatealaisesta syntyperästään huolimatta. Olihan hän kukistanut parttilaiset ja rakensi temppeliä mittavissa

projekteissa. Muistamme myös viimeisen juutalaisen kuningaskandidaatin Bar Kokhban, joka niin ikään tahtoi lyödä Rooman ja rakentaa temppelin. Samat elementit, vihollisten lyöminen ja temppelin puhdistaminen, tulevat näkyviin myös Qumranin messiaanisisista teksteistä.

Tällaisesta kuninkaallisen hallitsijan viitekehystä Jeesuksen kannattajat ja vastustajat tarkkailivat häntä. Kokoaisiko hän armeijan? Ryhtyisikö hän kapinaan rakentamiseen valtakunnan? Puhdistaisiko hän temppelin? Nämä messiaaseen kohdistuvat toimintaodotukset tulevat näkyviin suuren neuvoston kuulustellessa Jeesusta. Ensin häntä syytetään siitä, että hän aikoo tuhota ja rakentaa temppelin. Seuraavaksi (tietenkin) häneltä kysytään looginen jatko: ”Oletko messias?” (Matt. 26:61–63.)

Kun nyt Jeesus selittää, millaista Jumalan valtakuntaa hän on tullut rakentamaan ja miten se tapahtuu, meidän on pidettävä yllä esitetty tausta mielessämme. Jeesuksen vertaus kertoo, että hän todellakin on tullut rakentamaan valtakunnan. Tosin monet kuulijat saattoivat jäädä ihmettelemään, mitä vertaus varsinaisesti tarkoitti. Tämä on varmasti Jeesuksen osalta tarkoituksellista, sillä ajatus kuningaskunnan luomisesta saattoi noihin aikoihin olla räjähdysherkkä ajatus. Tärkeää on kuitenkin, ettei valtakunta tule ryminällä. Valtavaa setripuuta ei rah-

data jostain eikä istuteta sellaisenaan. Valtakunnan siemen kylvetään hiljaisesti. Se tehdään monien silmiltä salassa, mutta aikanaan se kasvaa.

Puu oli toki tuttu kuninkaallisen hallinnon vertauskuva. Hesekielin kirjassa sekä Israelia (17) että Egyptiä (31) kuvataan puuna. Danielin kirjassa puu on Nebukadnessar ja hänen valtakuntansa (4). Puu ja lintujen pesiminen sen oksilla ovat siis kuningaskuntakieltä. Ne kertovat mahtavasta hallitsijasta ja suuresta kuningaskunnasta. Kuten monet saivat turvan Egyptin ja Babylonian vallan alta, samoin moni löytää turvan Jeesuksen valtakunnasta.

Jumalan valtakunta siis ”kylvettiin maahan” ja ”kätkettiin taikinaan” monien sitä ymmärtämättä. Monet eivät ymmärtäneetkään, mistä todellisuudessa oli kyse, kun Jeesuksen ristin päällä oli kirjoitus: ”Jeesus nasaretilainen, juutalaisten kuningas”. Hän oli se valtakunnan rakentaja, joka täytti Israelin kansan tehtävän. Hän oli siemen, joka tuli siunaukseksi kaikille maailman kansoille. Hän on paratiisin puitakin (Hes. 31:9) ihanampi ja antaa ravinnon ja suojan luokseen tuleville nälkäisille, janoisille ja turvattomille.

Antti Leinonen

TM, Oulun ja Kajaanin
OPKOn opiskelijatyöntekijä

Maljoja ja kasteita

Mark. 10:32-45

Laskiaissunnuntai 22.2.

”Me menemme nyt Jerusalemiin.” Jeesus alkaa tehdä matkaa kohti pääsiäisjuhliä. Hän suuntaa sandaaliensa kärjet kuninkaan kaupunkiin. Opetuslapset eivät varmaan kovin tarkkaan kuulleet opettajansa sanoja ruoskimisesta ja kuolemasta. Heille toki jäi mielikuva haasteellisesta tehtävästä, mutta päämäärä hallitsi heidän ajatuksiin. Nyt kuljettiin kohti kruunajaisia. Kirkkaus, kunnia, valta ja valtakunta annettaiisiin heidän mestarilleen. Pääsiäisjuhla oli

sopiva tilaisuus aloittaa taistelu miehittäjiä vastaan ja saada kansa puolelleen.

Sebedeuksen poikien kohdalla nämä kunniakkaat näkyvät panevat vipinää kinttuihin. He tahtovat päästä Jeesuksen tulevaan hallintopalatsiin parhaille paikoille. Johannes ja Jaakob haluavat Joosefiksi faraolle.

Entä puhe maljasta? Nähdäkseni olisi hyvin luonnollista, että veljekset ymmärtävät Jeesuksen tarkoittaman ”maljasta juomisella” juomanlaskijan tehtävää. Voisivatko nämä kaksi miestä Jeesuksen hovissa varmistaa, ettei maljaan ole pantu myrkyä? ”Kaste” tuo mieleen Johannes Kastajan toiminnan. Ehkä oppilaat ajattelivat kyseessä olevan jonkinlainen parannuksen kaste ja tehtävään vihkiytyminen.

Kaikkiaan ”maljasta juominen” ja ”kaste” eivät kuulostaneet kovin pahoilta tehtäviltä. Jeesus ei kuitenkaan lupaa noita Sebedeuksen poikien havittelemia paikkoja heille. Tuskin Johannes olisi pyyntöään enää hiukan myöhemmin esittänyt, kun hän Golgatalla näki, keille ne paikat oli annettu.

Muut opetuslapset luonnollisesti suutuivat Johanneksen ja Jaakobin toiminnasta. He toki olisivat halunneet parhaat paikat itselleen tai ainakin sopimista yhdessä tasapuolisesta tehtävänjaosta. Olihan kuningaskunnassa varmasti monia hyviä virkoja. Kullekin riittäisi oma hallintopalatsinsa. Jeesus joutuu jälleen muistuttamaan, mitä on olla todellinen johtaja. Johtajan tehtävä on palvelijan tehtävä. Apostolin virka on olla uskovien orjana. Seurakunnan palvelijan tehtävä on ruokkia Jumalan lapset.

Kuitenkin vain yksi voi olla suurin orja. Jeesus yhdistää evankeliumin viimeisessä jakeessa kaksi Vanhan testamentin kuvaa. Hän puhuu palvelijasta (Jes. 40–55) ja Ihmisen Pojasta (Dan. 7). Kummankin kuvan pohjalta on Raamatun tulkinnan historiassa mietitty, viittaavatko hahmot kollektiivisesti Israeliin tai sen jäännökseen vai yksilöön. Jeesuksen kohdalla näemme, että molemmat tulkinnat ovat yhtä aikaa voimassa. Jeesus täyttää yksilönä koko Israelin tehtävän. Hän on Herran kärsivä Palvelija, joka palveltuaan istuu ylösnousemuksessaan taivaan valtaistuimelle. Jeesus on

Ihmisen Poika, jonka hallinto ei ole hirmuvaltaa kuten Dan. 7:n petojen kuvaamien valtakuntien.

Näin meille myös selviää, että Jeesuksen juoma malja on kuoleman myrkky, joka olisi maailman ansaitsema viini. Jeesuksen kaste on tuhotulva, joka pyyhkäisee Jeesuksen yli, kuten kävi Nooan ajan jumalattomalla maailmalle. Meille kaste ei enää olekaan tuhovoima. Se kaste, jolla meidät kastetaan, tuhoaa synnin, kuoleman ja Paholaisen mutta jättää Jumalan luomuksen eloon. Se malja, jonka me juomme, ei enää ole kuoleman myrkky. Se on Jeesuksen sovintoveri, joka annetaan ehtoollispöydässä meidän huulillemme.

Antti Leinonen

Katumus ja paasto

Matt. 6:16-21

Tuhkakeskiviikko 25.2.

Jälleen käyttöön otetun tuhkakeskiviikon asema ei liene vakiintunut seurakunnissa. Jos sitä ei pidetä iltakirkkona, on hyvä opettaa paastosta ja sen merkityksestä jossakin muussa tilaisuudessa.

Jeesus ei torjunut paastoa vaan sen väärinkäytön. Hän itsekin aloitti julkisen toimintansa 40 päivän paastolla. Kahdesti hän sanoo tekstissämme: ”Kun paastoat...” Paasto ei ole itsetarkoitus vaan valmistaa rukoukseen ja katumukseen. Jeesus edellyttää, että hän opetuslapsensa paastoavat tiettyissä ratkaisuvaiheissa sen jälkeen, ”kun Ylkä otetaan heiltä pois” (Matt. 9:14–15).

Alkuseurakunta paastosi ja rukoili valitessaan ja lähettäessään työntekijöitä Jumalan valtakunnan työhön lähelle ja kauas (Apt. 13:3; 14:23). Kun Jeesus valitsi apostolinsa, hän vetäytyi vuoren yksinäisyyteen rukoukseen ja lyhyeen paastoon (Mark. 3).

Tekstissämme on kysymys ennen kaikkea yksittäisen kristityn vetäytymisestä paastoon ja rukoukseen. Edellä Jeesus opetti rukouksesta, jonka tulee tapahtua ”kam-

miossa” (*tamieion*, 6:6). Se tarkoittaa kodin sisintä huonetta, johon koottiin kodin aarteet ja johon pääsi vain avaimella. Ulkopuolinen ei sinne voinut tulla kuin kolkkutamalla, jos siellä oli rukoilija. Tekstiyhteydessämme Jeesus puhuu salassa (*en too kryfaioo*) olevasta Isästä. Kuten hän tekee hyvää koko luomakunnalle itse kätkeytyneenä, niin tulee hänen lastensa toimia salassa.

Fariseukset tekivät sekä rukouksesta että paastosta demonstraatioita, joilla he halusivat kiitosta ja huomiota ihmisiltä. He halusivat palkan hurskaudestaan jo nyt, kun ihmiset heitä ihailevat. Näin rukous ja paasto vääristyvät vastakohdakseen. Rukoillaan Jumalaa, jotta ihmiset kuulisivat, ja paastotaan, jotta he näkisivät. Jo vanhan liiton aikana Jumala kehotti hurskaitaan tuomion lähestyessä: ”Mene, kansani, kammioihisi (*Septuagintassa em. tamieion*), sulje ovet jäljessäsi” (Jes. 26:20, ks. myös Dan. 6:11).

Emme liene mekään aivan vapaita farisealaisesta julkisuuden kipeydestä, joka näyttää vallanneen yhä suuremmassa määrin kristilliset piirit ja ryhmät. Tämä ”julkisuuden syyhelmä” (*ischus publendi*) vaatii jatkuvaa rapsutusta. Se on hengellistä inflaatiota, ”sisäänpuhallusta”, jossa ulko kuori paisuu mutta arvo laskee. Paaston tarkoitus on johtaa ihmistä sisäiseen itensä tuntemiseen ja salaistenkin syntien tunnistamiseen. Se ei käy päinsä kuin poissa julkisuuden valokeilasta. **Urho Muroma** piti tarpeellisena joka vuosi vetäytyä useiksi päiviksi itsetutkisteluun. Hän käytti kuvaa laivan kompassista, jonka eksymä oli aika ajoin korjattava. Laivassa olleet metalliromut vaikuttivat kompassin neulaan tuon eksymän.

Tarvitsemme mekin eksymiemme säännöllistä tutkimista ja tiedostamista. Se ei tapahdu ilman vetäytymistä jopa päivittäin kammioihimme, jotka ainakin minulla ovat usein luonnon keskellä. Siellä terveellisen liikunnan parissa parasympaattinen hermosto alkaa toimia, ja stressit alkavat laueta. Samalla rukous pääsee vapaasti nousemaan hiljaisina huokauksina ja pyyntöinä. Minulle paras esirukouksen paikka

on luonnon yksinäisyydessä. Esikuvana on itse Jeesus, joka jatkuvasti vetäytyi vuorille ja puiden siimekseen rukoustaisteluun.

Paasto on alkutekstin mukaan luopumista ruuasta joksikin aikaa (kreikan *neesteia* tulee sanoista *nee* 'ei' ja *edein* 'syödä'). Englannin *breakfast* tarkoittaa paaston rikkomista. Jokainen paastoa illasta aamuun, jotta koko elimistö, myös sisäelimet, voi levätä. Yön hiljaiset paastohetket ovatkin iän myötä monille rukoushuokausten aikaa, mistä myös monet psalmit ja Jobin kirja puhuvat.

Paaston kohdalla vaaramme ovat kaksisuuntaisia. Voimme päätyä keskiaikaiseen asketismiin, joka on lakihurskautta, tai antinomismiin, josta puuttuvat oikea kurinalaisuus ja erämaahenki. Jälkimmäinen onkin yhä enemmän vallannut alaa, kun jopa kristityt yhä enemmän ja narsismiin saakka kiinnittävät huomiota ulkonaiseen kaunistukseen. **Wilhelmi Malmivaaran** sanoin ”ruma koriolla peitetään”.

Ehkä tärkein katumuksen paikka on suhtautumisessa mammonaan, minkä Jeesus nostaa esille tekstissämme. On mietittävä vahvimman motiivin lakia: tärkein aarteemme valtaa mielemme. Jos kokoamme aarteemme maan päälle ja niihin kiinnitämme sydämemme, suljemme ovet lähimmäistemme hädältä ja samalla torjumme Jumalan tahdon. Ajalliset aarteet ovat väärää mammonaa, jota on syytä muuttaa kullaksi. Tässä taivaallisessa alkemiasa elämän halpa metalli muuttuu kullaksi, kun sillä hankitaan ystäviä taivaallisiin maijoihin (Luuk. 16).

Augustinuksen mukaan kaikki muut synnit vanhenevat, mutta ahneuden synty vain nuorentuu. Kun oma kontrolli jo pettää, silloin tulee esille se, mikä on kaikkein tärkeintä elämässä ollut. On riipaisevaa tavata jopa dementikkoja, joiden tärkein huoli elämän kalkkiviivoilla keskittyy ajallisiin aarteisiin, säästöjen korkoprosentteihin, niiden nousuihin ja laskuihin.

Kukaan meistä ei voi mennä takuuseen itsestään, mutta paras, mitä voimme tehdä, on koota aarteita taivaaseen. On riemastuttavaa tavata vanhuksia, joiden suurimpana aarteena ovat pyhä evankeliumi ja sen syn-

nyttämä rakkaus Jumalan valtakunnan työhön rukouksin ja käten töin. Sairaskammiossa viruvan kristityn huone on rukoushuone, josta käsin hän voi tehdä suurinta palvelustaan, todellista kristityn käsiyötä, kuten **Luther** rukousta kutsuu.

Erkki Ranta

TT, eläkkeellä oleva Tampereen Viinikan seurakunnan kirkkoherra

Jeesus, kiusausten voittaja

Mark. 1:12-13

1. paastonajan sunnuntai 1.3.

Tämän pyhän latinankielinen tunnus *Invo-cavit* on psalmista 91:15: ”Kun hän huutaa minua, minä vastaan.” Vain hädässä oleva huutaa, vaikka se huuto olisi hiljaista kiuskausta, kuten lapsi asian ilmaisi: ”Onhan taivaassa kuiskauskin huutoa.”

Hiukan ihmettelen, että uudessa käsikirjassa on päädytty Mark:n tekstiin ja kokonaan hylätty jyreä Jeesuksen opetus Luuk. 10:17–20. Ei taida nykyään miellyttää sanoma siitä, että Saatana on sinkoutunut alas taivaasta. Lyötynä vihollisena se täällä maailmassa vielä potkii auringonlaskuun asti kuin tapettu käärme.

Jos emme tunne tai tunnista Pahan töitä, emme voi ymmärtää sen aiheuttamaa kärsimystä maailmassa emmekä pelätä sen hyökkäyksiä erityisesti Kristukseen turvautuvia vastaan. Jeesusta kohdanneet kiusaukset olivat Saatanan tuomia, kuten evankeliumeissa kerrotaan. Jos emme tunne vihollistamme, se voi vapaasti toimia, ”hämätä ja motittaa”, kuten **Sulo Karpio** aikanaan meitä nuoria opiskelijoita varoitti.

Markuksen teksti on lyhyt yhdistelmä siitä, mitä Matt. ja Luuk. tuovat esille Jeesuksen kiusauksista. Sen muita täydentävän tiedon tosin Markus kertoo, että Jeesus oli autiomaan kiusauksissa ”villieläinten joukossa”. Juudan autiomaassa ja erityisesti Jordanin ja Kuolleenmeren rantati-

heiköissä oli jopa leijonia; nykyään on enää pieniä leopardeja. Tuskin tämä tieto antaa paljon lisääainesta saarnaajille. Osoittaa se kuitenkin, että Jeesus, Juudan Jalopeura, ei säikkynyt luontokappaleita. Hänen vastustajansa oli ”kuin kiljuva jalopeura, joka etsii saalista” (1. Piet. 5:8; Jes. 5:29). Samaa taistelua mekin käymme Paavalin tavoin (2. Tim. 4:17).

Jeesuksen kiusaukset (Matt. 4, Luuk. 4) olivat sellaisia, joihin jokainen kilvoitteli ja joutuu. Mutta nyt me taistelemme Pahaa vastaan Jeesuksen voitosta käsin. **Lutherin** tavoin voimme sanoa Kiusaajalle: ”Katso pa, mitä sinulla on niskassasi: Kristuksen jalanjälki.” Hän on polkenut rikki käärmeen pään.

Mark:ssa korostuu, että Jeesusta kiusattiin koko tuon paaston ajan, Matt. ja Luuk. tuovat esille kolme kiusausta, joihin paasto huipentui, vaikka niistäkin on pääteltävissä myös jatkuva kiusaus. Näiden evankeliumien ero on kiusausten järjestyksessä. Luuk:ssa on ilmeisesti kronologinen järjestys ja maantieteellisesti Jeesuksen kulku alhaalta ylös Jerusalemiin, Matt:ssa teologinen, painoarvoon perustuva järjestys.

Kiusausten kieli osoittaa selvästi, että vaikka ne liittyivät Jeesuksen sisäiseen maailmaan ulkonaisissa puitteissa ja hän oli niissä yksin, hän kertoi niistä opetuslapsilleen. Sama ongelma liittyy myös Getsemanen rukoustaisteluun. Opetuslapset nukkuvat lähes koko ajan. Kuitenkin he kuuliivat sen verran, mitä evankeliumeissa kerrotaan. Pääasia Jeesuksen kiusauksissa on varmaan siinä, että hän uutena Aadamina voitti siinä, missä ensimmäinen Aadam oli langennut. Vielä enemmän: siinä, missä autiomaan Israel lankesi, Jeesus uuden Israelin ruumiillistumana voitti samat kiusaukset. Näiden Vanhan testamentin typologioiden valossa Jeesuksen kiusaukset suurelta osin avautuvat.

Joudumme kohtaamaan yhä uudelleen Jeesuksen kokemat kiusaukset. Jokapäiväisen elämän tarpeet ja niiden tyydyttymättä jääminen voivat johtaa ihmisen epätoivoon asti tai odottamaan toimeentomana leipäihmettä. Kiusaaja iski Jeesuksen nälkään ja koetti saada hänet turvautumaan yliluon-

nolliseen apuun. Paholainen iskee usein juuri silloin, kun ihminen on heikoimmillaan.

Tässä on uskon paradoksi. Jumala voi tehdä ja tekee ihmeitä muttei koskaan niin, että me siitä saisimme kunnian. Aina ja ensiksi on kuljettava normaalia tietä, leipä hankittava työllä ja vaivalla, kuten Jumalan sana opettaa. Umpikujassa ollessamme voimme kokea hänen yllättävän apunsa. Heikoimmillamme voimmekin olla vahvimmillamme. Kiusauksemme on etsiä ihmeitä ihmeiden takia.

Painoarvoltaan vielä vaikeampi on Jeesuksen toinen kiusaus, joutuminen temppelin harjalle, ihmisjoukon katseiden ja vaatimusten eteen: ”Jos olet Jumalan Poika, sinä voit nyt tehdä hurjan uskonhyppyn ja näyttää kaikille, kuka sinä olet.” Tuolta harjalta avautui näkymä Getsemaneen, jossa Jeesus kolmisen vuotta myöhemmin kävi viimeisen, ratkaisevan taistelunsa. Silloin oli vielä syvemmin kuin nyt kysymys siitä, valitseeko hän kärsivän vai kunnian Messiaan tien.

Kiusaaja tuntee Raamatun ja käyttää sitä ovelasti. Tässä hän vetoaa pyhäpäivämme psalmiin 91 mutta jättää siitä tärkeät sanat: ”Hän varjelee sinua *kaikilla teilläsi*” (Luuk. 4:10). Tämä poisjätö turmelee koko alkutekstin sanoman, kuten Luther toteaa: ”Omavaltainen ilmahyppy ei ole mikään tie, jolla enkeli voisi varjella, vaan Jumalan kiusaamista.” Uhkarohkeus ei ole oikeaa uskoa. Uskon hyppy on kyllä heittäytymistä muttei tyhjiyteen vaan iankaikisen Jumalan käsivarsille.

Kaikkein vakavin ja vaarallisin oli Jeesuksen kiusaus vuorella, ehkä vastapäätä Nebon vuorta, jonka päältä Moosekselle oli näytetty koko luvattu maa ihanuudessaan, mutta johon hän ei tottelemattomuutensa vuoksi päässyt (5. Moos. 34). Kiusaaja näyttää Jeesukselle vielä enemmän: koko Israelin ja kaikki maailman valtakunnat. Ne oli luvattukin Messiaalle: ”Hänen valtansa ulottuu merestä mereen, maan ääriin asti” (Sak. 9:10). Mutta lupaajana oli Jumala, eikä Saatanalla ollut sellaiseen edes valtaa. Hän saattoi tosin pitää valtaa maailmassa siihen asti, kun Jeesus hänet kukistaa. Jee-

sus tunsi kyllä Kirjoitukset ja myös sen, että hänen valtakuntansa ei ole maallinen. Hän voittaa vain kärsimällä ja Hengen miekalla (Sak. 9:11; Jes. 53).

Kristillisellä kirkolla on kautta aikojen ollut Jeesusta kohdannut kiusaus yhdistää maallinen ja hengellinen valta, sovitaa Kristus ja Beliar yhteen (2. Kor. 6:15). Uudessa kirkkorukouksessa tosin ajatellaan, että kirkko ei enää turvautuisikaan tämän maailmanajan voimiin vaan pelkäänsä totuuden Hengen johdatukseen. Eriyisesti itseään luterilaisena ja uskonpuhdistuksen kirkkona pitävän yhteisön kannattaisi nyt lukea paavi **Benedictus XVI:n** toista vaikuttavaa ja uskon hengessä kirjoittamaa kirjaa *Jeesus Nasaretilainen*. Sitä lukiessa tulee ajatelleeksi, onkohan uskonpuhdistuksen periaatteissa nyt tapahtumassa arvojen kääntyminen. Ainakin katolisen kirkon priimas edustaa paljon suuremmassa määrin Lutherin linjaa kuin luterilainen kirkko piispoineen ja liberaaliteologeineen. Näin hän opettaa *Isä meidän* -rukouksen pyynnöstä ”Älä anna meidän joutua kiusaukseen”:

”Tällä pyynnöllä sanomme Jumalalle: Tiedän tarvitsevani koettelemuksia, jotta olemukseni puhdistuisi. Kun sinä päättät lähettää minulle näitä koettelemuksia, muista toki silloin, että voimieni mitta on rajallinen. Älä usko minusta liikaa. Äläkä ulota liian kauaksi rajoja, joissa minua saa koetella, ja ole suojaavan kätesi kanssa lähelläni, kun koettelemus käy yli voimieni. – Rukoillessamme Isä meidän -rukouksen kuudetta pyyntöä meidän on toisaalta oltava valmiita ottamaan kantaaksemme se määrä koettelemusten kuormaa, joka on osallemme mitattu. Toisaalta kuudes pyyntö on juuri sen pyytämistä, ettei Jumala mitaisi meille enempää kuin kykenemme kantamaan – ettei hän päästäisi meitä käsistään (1 Kor. 10:13).”

Erkki Ranta

Rukous ja usko

Luuk. 7:36-50

2. paastonajan sunnuntai 8.3.

Evankeliumit kuvaavat Jeesuksen Kristuksen sellaiseksi, jonka luokse uskallettiin mennä. Hän ei ollut vaikeasti lähestyttävä, ylhäisen pelottava Jumalan mies. Kynnys hänen luokseen ei ollut korkea.

Jeesus jopa kutsui ihmisiä luokseen: ”Tulkaa minun luokseni te kaikki työn ja kuormien uuvuttamat” (Matt. 11:28). Hän myös vakuutti, että sitä, joka hänen luokseen tulee, hän ei aja pois (Joh. 6:37). Kristillinen rukous on Jeesuksen luo menemistä. Usko on luottamista siihen, että hän ottaa vastaan ja kuulee.

Vuosia verenvuotoa sairastaneelle naiselle tärkeintä oli, että hän pääsisi oikein lähelle Jeesusta ja saisi koskettaa Jeesuksen viittaa (Luuk. 8:44). Sen ajan näkemyksen mukaan kosketuksellaan hän saastutti ihmisen. Sitä hän ei olisi saanut tehdä. Tuomionalaisuudestaan huolimatta hän ei voinut olla menemättä Jeesuksen luo. Hän sai avun.

Jeesuksen ympärillä olevat ihmiset saattoivat kyllä estää muita pääsemästä Jeesuksen luo. Näin tapahtui sokealle miehelle Jerikon tien laidalla. Kun hänelle kerrottiin, että Jeesus oli menossa ohi, hän alkoi huutaa: ”Jeesus, Daavidin Poika, armahda minua” (Luuk. 18:38). Hänen käskettiin olla hiljaa, mutta hän huusi vain entistä kovemmin. Ihmisten vaintamisyryksistä huolimatta hän pääsi Jeesuksen luo. Jeesus ei sivuuttanut häntä. Hän sai avun.

Ammattinsa tähden halveksittu Sakkeus halusi edes nähdä Jeesuksen. Hän ei ainoastaan saanut nähdä, vaan Jeesus tuli jopa vieraaksi hänen kotiinsa. Kyllähän ihmiset paheksuivat sitä, että Jeesus meni tuollaisen syntisen kotiin (Luuk. 19:5,7). Jeesuksesta sanottiinkin halveksien: ”Tuo mies hyväksyy syntiset seuraansa” (Luuk. 15:2).

Kerran Jeesuksen luo tuotiin tempelissä aviorikoksesta kiinni otettu nainen. Tuollainen oli Jumalan sanan mukaan tuomittava ja kivitettävä. Mitä teki Jeesus? Hän ei kivittänyt luokseen tuotua. Hän sanoi vain:

”En tuomitse minäkään. Mene, äläkä enää tee syntiä.” (Joh. 8:11.)

Jeesus ei ristillä halveksinut vierellään ollutta rikollista vaan vastasi tämän pyyntöön: ”Totisesti: jo tänään olet oleva minun kanssani paratiisissa” (Luuk. 23:42–43).

Jeesusta uskaltaa lähestyä milloin tahansa ja millainen ihminen tahansa. Hän ottaa aina vastaan!

Tämän sunnuntain kertomuksen keskukseksi ovat kaikkien halveksiman ja itsetuntonsa menettäneen porton ja Jeesuksen kohtaaminen ja siihen liittyvä keskustelu velasta ja syntien anteeksiantamisesta ja sen vaikutuksesta.

Mikä sai tämän häpeällä leimatun naisen tunkeutumaan aterialle, itkemään ja julkiesti osoittamaan Jeesukselle suurenmoista kunnioitusta? Miksi tuhlaajapoika palasi isänsä luo? Miksi ristillä oleva rikollinen turvautui Jeesukseen?

Nainen oli saanut kuulla ja ehkä nähnyt jotain Jeesuksen rakkauden teois-ta ja asenteesta syntisiä kohtaan. Ehkä Jeesuksen opetus oli herättänyt hänessä toivon paremmasta elämästä ja antanut uuden tarkoituksen elämälle. Omassa yhteisössään hän oli lopullisesti merkitty ja tuomittu ihminen. Nyt hän halusi ja uskalsi muista välittämättä tunkeutua Jeesusta lähelle ja koskettaa. Se ei ollut röhkykettä – hänhän itki.

Jeesuksen luo saa tulla koska tahansa ja sellaisenaan, mutta hän ei lähetä ihmistä luotaan sellaisenaan. Hän antaa luokseen tulleele lahjan. Se lahja on suurin kaikista. Kenties se on myös halveksituimpia lahjoja maailmassa. Tässä kohtaamisessa soi yksi sävel ylitse muiden: ”Sinun syntisi annetaan sinulle anteeksi” (Luuk. 7:48). Juuri se on tärkeintä kautta aikojen Jeesuksen ja ihmisen kohtaamisessa. Se myös osoittaa, mikä on Jeesuksen messiaanisuuden varsinaisen sisältö (7:49).

Varmaankin Simonin tavoin (Luuk. 7:39) soisimme Jeesuksen olevan profetaan, joka näkee todellisuuden meitä selvemmin ja paljastaa sen meille ja ottaa voimalla kuninkuuden tässä pahassa maailmassa. Simon odotti tällaista Messiasta. Hän oli avoin ja halusi tutkailla, saattaisiko Nasaretilainen olla tämä tuleva. Mekin haluai-

simme nähdä Jeesuksen toimivan parantajana (7:22) ja iloitsisimme hänestä, jos hän jatkuvasti herättäisi kuolleita, niin kuin hän herätti Nainin lesken pojan (7:15–16). Vasta silloin kenties olisimme valmiit ottamaan hänet vastaan kuin suuren juhlavieraan suudellen häntä ja voidellen hänet mitä kallisarvoisimmalla hajuvoiteella (7:38).

Simonille Jeesus Messiaana oli pettymys. Messiaan arvolle oli sopimatonta antaa saastaisen koskettaa itseään (Luuk. 7:39) ja antaa anteeksi kaiken täysin epäonnistuneelle ihmiselle. Jumala yksin voi antaa syntejä anteeksi (Mark 2:7). Jeesus kuitenkin julisti köyhälle ilosanoman (Luuk. 7:22) – syntien anteeksiantamuksen. Mitään sen parempaa yksikään ihminen ei voi saada omakseen elämänsä aikana (vrt. Room 4:7–8). ”Missä syntien anteeksiantamus on, siellä on myös elämä ja autuus.” Juuri siksi Jeesus oli tullut maailmaan (1. Tim. 1:15).

Nainen lähti Jeesuksen luota mukanaan verraton vakuutus: ”Sinun uskosi on sinut pelastanut. Mene rauhaan.” (7:50). Kelpaako tämä vakuutus meillekin kotiin lähties-sämme?

Olavi Peltola

Rovasti, Lähetysyhdistys Kylväjän eläkkeellä oleva koulutussihteeri, Helsinki

Jeesus, Pahan vallan voittaja

Joh. 8: 46- 59

3. paastonajan sunnuntai 15.3.

Työnhaun yhteydessä on kirkossakin tavalista, että hakijasta etsitään tietoa edellisestä työpaikasta tyyliin: ”Kerro nyt, millainen tämä hakija on ihmisenä! Tuleeko hän juttuun toisten kanssa? Kykeneekö hän yhteistyöhön, vai syntykö hänen ympärillään jännitteitä ja riitaa?”

Jos messiaan ”viran” hakuprosessi juutalaisuudessa olisi muinoin noudattanut täl-

laisia menetelmiä, niin Jeesus Nasaretilainen ei olisi päässyt ensimmäistä karsintakierrosta pidemmälle. Hänen suhteensa lähiympäristöön ajautuivat kolmen vuoden aikana yhä enemmän umpikujaan, erityisesti uskonnollisen työyhteisön osalta. Ristiriidan kokemus oli molemminpuolinen.

Johanneksen teksti ja sen lähikonteksti ovat tästä valaiseva tiivistelmä. Lisänäkökulmia löytyy 1. vuosikerran saman sunnuntain tekstistä Luukkaalta.

Mitä tulisi ajatella julistajasta, josta toiset uskonnolliset toimijat lausuvat tähän tapaan: ”Sinä olet samarialainen, ja sinussa on paha henki. Eikö asia olekin niin?” Tai: ”Muutamat kuitenkin sanoivat: Belsebulin, itsensä pääpaholaisen, avulla hän pahoja henkiä karkottaa.” Jeesuksen torjunta yhteisössä sai sanoja vahvemman ilmauksen, kun vielä kerrotaan: ”Silloin he alkoivat poimia kiviä heittääkseen niillä häntä.”

Vastavuoroisesti Jeesus itse arvioi dialogin toista osapuolta, juutalaisia, yhtä ankarasti todeten, etteivät hänen vastustajansa tunne Jumalaa: ”Te ette tunne minua ettekä Isääni...” Edelleen hän väitti näiden uskonnostaan huolimatta kuuluvan vain tämänpuoliseen todellisuuteen: ”Te olette lähtöisin alhaalta, kuulutte tähän maailmaan, mutta minä en tähän maailmaan kuulu.” Vielä hän väitti, että he olivat synnin ja kuoleman omia: ”Te kuolette synteihinne.” Jeesuksen viimeinen naula isketään sanoisaa: ”Te olette lähtöisin Saatanasta. Hän on teidän isänne, ja hänen halunsa te tahdotte tyydyttää.” Tällaiseen dialogiin sopii hyvin **Kaj Munkin** toteamus: ”Mikä kaunopuheisuudessa hävittää, se voitetaan sanomisen selkeydessä.” Paljon ei jää tulkinnan varaa tai varaa luterilaisesti selitellä sanomisia parhain päin!

Koko tällainen keskusteluasetelma on nykyajattelun näkökulmasta täysin käsittämätön. Kun totuus on enää vain subjektiivisia lausumia, suhteellisia ja muuttuvia käsityksiä, niin yllä olevaa keskustelua voi tarkastella mielekkäästi vain pohtien keskustelijoiden patologisuuden astetta: muinaisia besserwissereitä sekä Jeesus että hänen juutalaiset vastustajansa! Saarnaajan haasteena on yrittää viritellä toisenlaista mah-

dollisuutta.

Kolmannen paastonajan sunnuntain sanoma on nykyajattelun kannalta absurdi myös sunnuntain teeman osalta: ”Jeesus Pahan vallan voittaja.” Näyttäähän tekstien ja evankeliumikirjan rukoustenkin valossa siltä, että jotkut yhä ottavat todesta pahan vallan persoonallisena todellisuutena, siis uskovat Saatanan olemassaolon.

Toki paha käsitteenä näyttää väistämättä kuuluvan inhimilliseen todellisuuden kuvaukseen vielä 2000-luvullakin. Kun meidän aikanamme tarkastellaan vaikkapa viime vuosisadan kahta massiivisinta irtiotoa kristillisestä uskosta, kommunismia ja kansallissosialismia, ei tarkastelu onnistu ilman syvällistä pahuuden pohtimista. Joskus joudutaan ihan kysymään, riittääkö pelkkä psykososiologia kaiken pahan ymmärtämiseen. Jos arvioidaan kevyemmän luokan humanistisia ilmiöitä, voidaan tarkastella nykyurheilun suhdetta pahaan. Urheilussahan ruumiillistuvat monet jalot inhimillisen elämän tavoitteet: jalo kilpailu, terve sielu terveessä ruumiissa jne. Mutta mitä tästä ilmiöstä kertoo vaikkapa suomalaisen huippu-urheilun asiantuntijan lausunto: ”Se on peliä, jossa kusetetaan toisia niin paljon kuin pystytään. Enempi ihmisenä olemisen mitta on se, onko siinä mukana vai ei.” (**Kari-Pekka Kyrö**.) Moraali ja moraalinen argumentaatio ovat mahdollisia vain tämän urheilun laatikon ulkopuolella. Ei kovin valoisa ajatus terveistä sieluista!

Pahan ongelma on ihmisen itsetunteuksen ja Jumalan tuntemisen kannalta tärkeä kysymys, ohittamaton kysymys. Mitä on paha? Voiko siitä vapautua? Jos voi, niin miten? Johanneksen tekstin tärkeitä lauseita on tästä näkökulmasta Jeesuksen alkuväite: ”Kuka teistä voi osoittaa, että minä olen tehnyt syntiä?” (8:46.) Tärkeä on myös juutalaisten kysymys Jeesukselle: ”Mikä sinä luulet olevasi?” Se osoittaa ainakin, että kysyjät ymmärsivät Jeesuksen esiintyvän korkeimmankin rabbin aseman ylittävin vaatimuksin. Hän asettuu ihmisen ja Jumalan välille, ellei peräti Jumalan rinnalle. Hänen puheensa juutalaisille oli loukkaavaa ja on yhä kenelle tahansa: ”Olette synnin orjia... totuus [=Jeesus itse]

tekee vapaaksi.”

Jukka Thurén kysyy selityksessään: ”Oliko Jeesuksen todella pakko heti alkuun käyttää sanontoja, jotka siinä määrin loukkasivat kuulijoiden itsetuntoa?” Hänen kommentaarissaan on myös syviä pohdintoja tekstin avaimiksi. Hän sitoo Johanneksen evankeliumin kristologian ja antropologian yhteen. Sanoma pelastuksesta voi aue- ta vain siinä määrin kuin totuus ihmisen pe- lastuksen tarpeesta aukeaa. ”Johanneksen antropologia on kristologian kääntöpuoli: ellei ihmiskunta olisi toivottomasti juuttu- nut synnin orjuuteen, ei Sanan olisi tarvin- nut tulla lihaksi.”

Mielenkiintoinen on myös Thurénin pohdinta ihmisen valmiudesta uskoa Jee- sukseen eri uskontojen pohjalta: ”Mik- si juutalais- ja muslimilähetys tai vaikka- pa japaninlähetykset tuottavat vähemmän tu- loksia kuin muut lähetysalat? Eikö olekin niin, että toisilla ihmisryhmillä ja kansoil- la on vankempi käsitys omasta vapaudes- taan ja omista kyvyistään kuin toisilla? Ja sehän juuri on Vihollisen perusoppi, ihmi- seen tartutettu kuvitelma omasta vapaudes- ta ja pystyvyydestä. Näin Johanneksen kat- kelma tulkitsee Jeesuksen opetusta: ”Eivät terveet tarvitse parantajaa, vaan sairaat. En minä ole tullut kutsumaan hurskaita, vaan syntisiä.” (Mark 2:17.)

Martti Ylinen

Pastori, Diakonia-ammattikor- keakoulun lehtori, Kauniainen

Marian kiitosvirsi

Luuk 1:46-55

Marian ilmestyspäivä 22.3.

Maria laulaa kiitosvirtensä (1:46–55) Luuk- kaan lapsuuskertomuksissa (1:5–2:52) vie- raillessaan Elisabetin luona (1:39–56). Se on saanut nimensä *Magnificat* kuten *Bene- dictus* ja *Nunc Dimittis Vulgatan* ensimmäi- sistä sanoista (”magnificat anima mea Do- minum”). Kaikkia kolmea on sanottu Van- han testamentin tekstien mosaiikeiksi. Mil- läpä muulla kielellä Jumalan ihmiset olisi-

vat veisanneet kiitosta! *Magnificatin* kie- lenkäytön pohjana on suurelta osin Hannan rukous (1. Sam. 1:1–10).

Kuten monissa Vanhan testamentin psal- meissa Mariakin siirtyy luontevasti omis- ta henkilökohtaisista asioistaan kansansa edustajaksi. Näin hän laulaa puoleensa kat- somisesta ja Jumalan suurista teoista itse- ään kohtaan palana uutta todellisuutta, joka avautuu hänen poikansa kautta koko Juma- lan kansalle. Maria käyttää mennyttä aika- muotoa (1:51–55: ks. 1:68), ei kuvataksaan Jumalan aikaisempaa toimintaa vaan sitä, että Jumala on jo ottanut ratkaisevan aske- len lähettämällä Poikansa lupauksensa mu- kaan. Profeetallisesti hän näkee täytyneinä tosiasioina Jeesuksen mission hedelmät.

Jos *Magnificat* olisi säilynyt yksittäise- nä psalmina nykyisen kontekstinsa ulko- puolella, saattaisimme pitää sitä poliittise- na tai taloudellisena vallankumousjulistuk- sena. Olivathan juutalaiset eläneet vuosisa- toja vieraan miehityksen ja orjuuden alla, mikä ei sallinut kenenkään muun vauras- tua ja vahvistua kuin yhteistoimintamies- ten. *Köyhät* oli tullut vakiintuneeksi ilma- ukseksi Tooran uskollisille perillisille, jotka odottivat lopullista pelastumistaan ja voit- toaan yksin Jumalalta.

Jeesuksessa tämä toivo tuli lihaksi ja täyttyi repien rikki ihmisen sidonnaisuuden kohtalon pakkopaitaan (1. Piet. 1:18) ja vapauttaen kansallisista, uskonnollisista ja muista inhimillisistä rajoista. Hän toteut- ti suuremman vallankumouksen kuin juuta- laiset koskaan olivat osanneet tavoitella.

Marian kokemaa armoitusta omassa lau- lussaan ilmaisevat sanat: ”Hän on katso- nut palvelijattarensa alhaisuuteen” (1:48) ja: ”Voimallinen on tehnyt minulle suuria” (1:49 KR 1938). Jumalan palvelijattaren al- haisuutta ei tule yhdistää hänen lapsetto- muuteensa, vaikka lausuman kieli viekin Hannan rukoukseen, paitsi ehkä metafori- sesti sen lapsen puuttumisena, joka on ole- va Messias (Jes. 9:6). Marian kiitosvirres- sä Jumalan suuret teot (1:49: *megala*) vie- vät ”suuresti ylistämään” Herraa (1:46: *me- galynei*). Hänen kohdallaan ilmaus ”suuret teot” ei ole tosiasiaassa monikollinen vaan heijastuma Vanhan testamentin tyypillises-

tä sanonnasta Jumalan pelastavalle puuttumiselle asioiden kulkuun.

Alhaisuuteen katsominen ja suurten asioiden tekeminen viittaavat samaan ihmeen tapahtumisen hetkeen kuin kolme lyhyttä sanaa jakeessa 1:48: ”tästedes” (*apo tuu nyn*). Siitä lähtien on syytä Marian ja meidän ylistää Herraa, kun Hän, jolle ”ei mikään ole mahdotonta” (1:37: *adynateesei*, vrt. 1:46: *ho dynatos*) hedelmöittää naisen munasolun, josta kasvaa ja syntyy ihmiskunnalle Pelastaja: ”Pyhä Henki tulee sinun päällesi, ja Korkeimman voima varjoaa sinut” (1:35).

Marian kokema rinnastuu siihen dramaattiseen tapahtumaan, jolloin Jumalan läsnäolo kirkkautena ja pilvenä laskeutui valmiin ilmestysmajan päälle, peitti ja täytti sen (*Septuaginta*: 2. Moos. 40:35). Ei Mooses eikä kukaan ihminen voinut mennä sinne sisälle. Yhtä vähän voimme me mennä sisälle tähän Jumalan salaisuuteen. Siihen, mitä Marialle tapahtuu, jää käsityskyvyllemme etäisyys, jonka täyttävät ihmetys ja palvonta – yhtyminen Marian kiitosvirteen.

Marian kiitosvirressä soivan lain ja evankeliumin stereofonian on mielestäni kuvannut hyvin **Erkki Ranta** (*Sanoma suuresta ilosta*): ”Lutherin mukaan Jumalalla on kaksi virkaa: hän painaa yllepitä alas ja nostaa alas painettuja. Tämä kaksoisnäköala tulee lapsuuskertomuksissa toistuvasti esille. Alas painaminen on Jumalan vasemman käden työtä, hänen ’outoa työtään’ (*opus alienum*), kuten Luther sitä kutsuu Jes 28:21 mukaan. Hänen oikean käden työnsä on hänen varsinaista työtään (*opus proprium*). Tuo edellinen on lakia, tämä on evankeliumia, ilosanoman tuomista särkyneille sydämille. Jumalan sanassa lauletaan kahta virttä, Mooseksen ja Karitsan virttä (Ilm 15:3). Laki, Mooseksen virsi, painaa alas ja kurittaa Kristuksen tykö. Alkaa soida Karitsan virsi.”

Pekka Heiskanen

Rovasti, Suomen Raamattuopiston Säätiön Pohjois-Savon aluejohtaja, Lieksa

Jalo viinitarhuri

Mark 12:1-12

5. paastonajan sunnuntai 29.3.

Syyrian provinssi, johon Palestiina kuului, oli Rooman valtakunnan itäisin ja ehkä leivottomin. Miehittäjiä vihattiin. Verot olivat raskaat: neljäsnes keisarille ja toinen neljäsnes paikallishallinnolle. Huomattava osa maata oli ulkomaisilla omistajilla. Muutkin tilanomistajat asuivat usein kaukana. Omistajien ja maan vuokraajien välille syntyi riitoja. Juutalaisten oli helppoa ulkoistaa paha miehittäjiin ja sortaviin vieraisiin. Sitten tuli Jeesus, joka sanoi, että hänen omankin kansansa ihmisten oli tehtävä parannus.

Jeesus oli ratsastanut Jerusalemiin. Hän oli ottanut ilmeisesti useiksi tunneiksi tempelin koko 15 hehtaarin alueen hallintaansa (Mark. 11:16). Iltapäiväuhrit olivat jääneet toimittamatta. Oliko viestinä: tempelin ja uhrien aika on ohi? Lähi-Idässä suhtaudutaan vakavasti pyhiin paikkoihin. Niinpä suuren neuvoston kaikki kolme pääryhmittymää, ylipapit, lainopettajat ja vanhimmat, lähettivät edustajansa Jeesuksen luo kysymään: ”Millä valtuuksilla?” (Mark. 11:27, 28.) Kun kysymykset jäävät vaille vastauksia, kertoo Jeesus heille vertauksen.

Tutuilla, arkisilla asioilla Jeesus kuvasi historian ja uskon totuuksia. Nyt vertauksen sanoma on selkeä ja Vanhasta testamentista jo tuttu (Jes. 5:1–6). Jesajan lauluun viinitarhasta Jeesus lisää vain vuokraajat ja erilaisen lopputuloksen. Viinitarha on Israelin maa ja kansa. Viinitarhan omistaja on Jumala, joka on lähettänyt profeettansa etsimään kansastaan kuuliaisuuden hedelmää – mutta millaisin tuloksin? Vertaus on ollut vavisuttavan ymmärrettävä, rohkea ja vaikuttava. Kaikki synoptikoiksi sanotut evankelilat kertovat vertauksen. Jumalan selvän sanan puhuttelussa ihminen suuttuu tai muuttuu.

Palvelija toisensa jälkeen lähetetään ja yhtä monta kertaa palautetaan lähettäjäjälkeen fyysisesti ja henkisesti piestynä. Vuokraviljelijöiden otteet kovenevat. Röyhkeydellä ei ole rajaa. Vähissä ovat keinovali-

koimat. Palvelijoita surmataa. Vuokraajat unohtavat asemansa ja alkavat käyttäytyä omistajan tavoin. Kuvittelevatko he virkakautensa jatkuvan loputtomiin tai saavansa viinitarhan omakseen, kunhan riittävän kauan sitä hallinnoivat?

Kysymysten kysymys kuuluu: Mitä tekee viinitarhan omistaja, Jumala? Kuinka paljon loukkauksia ja väkivaltaa hän antaa palvelijoidensa kärsiä? Kuinka Jumala oikeutetussa vihassaan kostaa kelvottomille viljelijöille? Hänellä on oikeus ja valta. Jesajan laulussa viinitarha tuhottiin.

Viinitarhan omistajan päätös lähettää ainoa rakas poikansa on ennen kuulumaton. Jeesus puhuu oman elämäkertansa. Koston sijasta kaiken omistaja ojentaa kätensä, viha muuttuu armoksi. Jumalan Poika valitsi täydellisen haavoittuvuuden. Armo alistettiin syntisten armoille.

Käsittämätön on Jumalan kärsivällisyys. Kova on ihmissydämen linnake. Kun toisen maailmansodan käännekohdassa liittoutuneet nousivat vastarintaan valloittajaa vastaan, hyökkäykset länsirintamalla tulivat aalloittain maalla, merellä ja ilmassa. Jotakin samaa on Jumalan työssä kapinaan nousseen voittamiseksi takaisin. Ensimmäinen Jumala antaa luomisen suuret lahjat, mutta sen sijaan, että ihminen ylistäisi Jumalaa, viljelijä alkaa koota niitä vain itselleen ja pitää lahjoja omina ansioinaan. Sitten Jumala lähettää profeettansa, mutta heitä ei oteta vastaan. Sitten Jumala antaa suurimman rakkautensa, lähettää Poikansa. Eikö itsensä uhriksi antava Golgatan Jeesus saa meitä katumaan pahuuttamme eikä murra

kovaa sydäntämme? Sitten Jumala lähettää Pyhän Hengen. Ihmiset saavat piston sydämeensä ja kysyvät: ”Mitä meidän pitää tehdä, että me pelastuisimme?” Vastaus kuuluu: ”Kaikki on jo tehty valmiiksi. Antakaa pelastaa itsenne!”

Israelin paatumuksen tähden viinitarhat töineen ja tuloksieneen on annettu meille pakanoille (Room. 11:11–12). Profeetta ei ole. Muutamia palvelijoita Jumala lähettää kyselemään hedelmiä, mutta heille käy yleensä huonosti käreillä ja median julkisissa pieksäjäisissä. Mitä lähemmäksi sadon korjuun ja Jeesuksen paluun hetki tulee, sitä julkeammiksi ja julmemmiksi käyvät Herran seurakunnan vuokraviljelijöiden ja neuvostojen otteet Herran ja hänen sanansa palvelijoita kohtaan. Asioiden kehitys ei yllätä, sillä näin Jeesus sanoi seuraajilleen aina käyvän. Mutta mitä ajattelevat kylväjän työstään ne, jotka ovat vapaat kaikenlaisista Jumalan sanan ja Kristuksen tunnustamisen tähden tulevista vaivoista? Mitä viinitarhan omistaja tekee nyt?

Vertauksen lopuksi Jeesus kirkastaa kuolemaansa lainauksella psalmista (118:22). Jeesukseen on elämän koordinaattiristi asetettava, muutoin on harhailu loputonta. Hän on peruskivi, jonka varassa rakennus kestää. Hän on kulmakivi, joka sitoo seinät ja pitää rakennuksen koossa. Jeesus on huipukivi, joka kokoaa kaiken yhteen. Sille, joka tälle kivelle kaatuu, käy hyvin. Sen, joka tämän kiven hylkää, tuo kivi kerran murskaa.

Keijo Rainerma

Rovasti, Kankaanpään kirkkoherra

Vuoden puuhaa-palkinto jaettu

Sepsis ry:n jakama puuhaa-palkinto on annettu tänään suurelle yhteisölle. Palkintoa suosittelee Tampereen vapaa-ajatollien yhdistys, ja vuosittain arvonimen saa menestyksellinen puuhaaja, joka on aiheuttanut yhteiskunnassa melkoisen sepsiksen.

Vuoden 2009 puuhaa-palkinto menee Suomen ev.ltn. kirkolle (ww.evil.fi). Vapaa-ajat. yhdistyksen kaiken insinööriasiantuntemuksen avulla kirjoitetun asiantuntijalausannon mukaan Kirkko (lat. *Kirke*) on merkityksellisesti edistänyt omaa alajaajaa ja saattanut aikaan olennaisen jäsenkadon. Näin uskonnollinen sepsis on väistämätön ja tuhoisa. Tässä työssään Kirkko on toiminut pitkäjänteisesti ja määrätietoisesti.

Kirkossa koulutus on näppärästi järjestetty niin, että se saa työntekijät epäilemään työnsä perusteita. Tämän seurauksena aatteellinen sitoutuminen on romahtanut. Tilanne on saatu aikaan ulkoistamalla kirkon koulutus ideologiakielteiselle koulutuslaitokselle, jossa uskontoihin tunnustautumista pidetään opetusihanteen vastaisena. Kirkon kasvatuslaitoksen oma koulutus puolestaan on tarkasti säädelyt uskoneutraalin oppimateriaalin avulla.

Haastattelututkimuksin onkin kyetty osoittamaan, että Kirkon työntekijöistä vain osa uskoo enää Kirkon peruskirjojen määritelmiin uskonnon keskeisistä elementeistä. Koulutuksen omaksunta ja kuuliaisuus ovat siten korkeata luokkaa. Kirkon jäsenistössä heijastusvaikutus on tätäkin suurempi. Vastaavien tutkimuksien mukaan ainoastaan noin puolet jäsenistä uskoo, kuten Kirkko on aikanaan opettanut.

Edelleen työhön pääsyä on Kirkossa vaikeutettu. Kuka tahansa kristinuskosta kiinnostunut ei pääse enää tuomiokapitulien (*domus capitalis*) tiukan seulan läpi, vaan tulijoilta tiedustellaan tarkasti, missä määrin he vielä yrittävät vedota Kirkon vanhoihin näkemyksiin ja ehkä suorastaan Raamattuun.

Sepsis ry on erityisellä innolla seuran-

nut henkilökunnan jäykistymistä kuluneiden vuosien varrella. Edessä oleva suurten ikäluokkien poistuminen työelämästä tulee entisestään muuttamaan aatteellisuuden luonnetta, koska vanhat ikäluokat ovat tunnetusti konservatiivisia ja elävät menneisyydessä. Nuoren polven esiin astuminen tulee johtamaan Kirkon opetusisälön muuttamiseen ja Kirkon aitoon yhteiskunnallistumiseen.

Virkakierron nopeuttamiseksi kapitulit ovat lisäksi alkaneet erottaa jo työssä olevia virkamiehiä/tjänstemän. Monien työssä olevien tilanne on saatettu epävarmaksi. Heitä saatetaan uhkailla kirjeillä, kutsua puhutteluihin ja määrätä pakkolomalle. Tilanteen niin salliessa osa työntekijöistä on poistettu tehtävistään poliisin avulla. "Brake the law – go to jail."

Sepsis ry tervehti ilolla tällaista yhteistyötä yhteiskunnan eri instituutioiden kesken. Kirkko on suorastaan ostanut takaisin paikkansa valtion laitosten joukossa. Tuomioistuimet suorittavat suvereenisti kapitulien aiemmin hoitamia tehtäviä erottaessaan työntekijöitä heidän virastaan.

Kaikki tämä on johtanut kiihtyvään kirkosta eroamiseen. Kirkko on tyhjentyänsä, ja tämä tapahtuu lähes täysin ilman Uskonnottomien uhrien tukijärjestön työtä. Suonta isketään sääliä, ja verenvähyys kuihduttaa Kirkon alaosastojen viikonlopputoimintaa. Voidaan tietysti ajatella, että Kirkon jalkautuminen kansan pariin tapahtuu nyt hyvin käytännöllisellä tasolla. Vastaavalla optimismilla ajateltiin aiemmin, että jumalanpalveluksiin viikoittain osallistuva 1,2 prosenttia seurakuntalaisista ikään kuin edustaa Kirkon jäsenistöä nukkuvien puolueen valitessa pyhäamun rauhan.

Onnea palkituille!

Arkkipiiska

Kirkon kolmas linja

YTIMEEN!-tapahtuma

Lahden Joutjärven kirkossa 31.3.2009
klo 9.30–20.00

Ytimeen!-tapahtuma on tarkoitettu kaikille, joita kiinnostaa klassisen kristinuskon asema Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Tapahtuma on suunnattu kirkon hengellisen työn tekijöille ja niille, jotka kantavat huolta kirkostamme ja sen perustehtävästä. Monet kokevat jäävänsä yksin kirkkoamme ravistelevien kysymysten kanssa. Tervetuloa rohkaistumaan ja saamaan uusia näköaloja.

Alustukset aiheista:

- Millaisessa kirkossa elämme ja toimimme vuonna 2009? Kaatuuko kirkon kivijalka? Mikä lääkkeeksi teologiseen hivetustautiin? Savonlinna-Säämingin kirkkoherra Sammeli Juntunen.
- Postliberalismi: Sekularismin kritiikki ja uusi teologia. Dos. Timo Eskola.
- Rakkauden ja totuuden välisessä jännitteessä – psykoteologiaako? Millainen on vanhurskauttamisopin ja eettisten kysymysten välinen suhde tämän päivän kirkollisessa keskustelussa? Teol. tri, Timo Pokki Lahden Diakonialaitokselta.

Kanavissa keskustellaan:

- Tulevaisuuden haasteita hengellisessä käytännön työssä
- Yhteisöllisyys kirkon voimavarana
- Terve karismaattisuus seurakuntaelämässä.

Keskustelua jatketaan paneelissa ja tapahtuma päättyy yhteiseen viikkomessuun.

Ilmoittautuminen 25.3. 2009 mennessä Joutjärven seurakunnan virastoon puh. (03) 891 245. Osallistumismaksu 30 €, opiskelijoilta 20 €. Osallistumismaksu sisältää ruokailut ja kahvit. Järj. Lahden Joutjärven seurakunta ja Ytimeen-tiimi.

PERUSTIA

Aikakauskirja uskon ja ajattelun avuksi
36. vuosikerta

Ilmestyy:

kuudesti vuodessa

Julkaisijat:

Suomen Evankelisluterilainen Opiskeli-
ja- ja Koululaislähetys ry (OPKO)
Suomen Raamattuopiston Säätiö (SROS)
Suomen teologinen instituutti ry (STI)

Vastaava päätoimittaja 2008–2010:

Raimo Mäkelä, raimo.makela@kotiportti.fi
050 910 9058

Toinen päätoimittaja 2008–2010:

Timo Eskola, timo.eskola@teolinst.fi, (09) 668 9550

Toimitussihteerit:

Paula Eskola, paula.eskola@sro.fi, (09) 5123 9157
Essi Tuomala, essi.tuomala@sro.fi, 040 823 3460

Toimitus 2008–2010:

Jukka Niemelä, jukka.niemela@sro.fi
Jukka Norvanto, jukka@norvanto.fi
Henrik Perret, henrik.perret@teolinst.fi
Niilo Räsänen, niilo.rasanen@sekl.fi
Matti Sartonen, matti.sartonen@kolumbus.fi
Aku Visala, aku.visala@helsinki.fi
Juha Vähäsarja, juha.vahasarja@sro.fi

Neuvottelukunta 2008–2010:

Puheenjohtaja: Jouko Talonen, Reijo Arkkila, Juha Auvinen, Leif Erikson, Ruth Franzén, Salli Hakala, Martti Haverinen, Teuvo Huhtinen, Markku Ihonen, Tapani Innanen, Harri Joensuu, Timo Junkkaala, Juha Koi-vulahti, Pekka Mäkipää, Lasse Nikkarikoski, Leif Nummela, Olavi Peltola, Keijo Rainerma, Erkki Ranta, Timo Rämä, Päivi Räsänen, Olli-Pekka Vainio

Toimituksen osoite:

PL 15, 02701 Kauniainen

Kustantaja:

Perussanoma Oy

Tilauspalvelu:

PL 15, 02701 Kauniainen, (09)5123 9152/
Sirpa Mäkelä, sirpa.makela@sro.fi

Tilauhinnat 2009:

Opiskelijatilaus 18 €/vuosi, kestotilaus 24 €/vuosi,
määräaikaistilaus 29 €/vuosi, irtonumero 6 €

Ilmoitushinnat:

1/1 sivu: 232 mm (kork.) x 170 mm (lev.) 250 euroa
½ sivu: vaaka 98 mm (kork.) x 124 mm (lev.) 140 euroa
pysty 196 mm (kork.) x 60 mm (lev.) 140 euroa
muut: 0,80 eur/pmm, palstaleveys 60 mm

Hintoihin lisätään alv. (22%).

Ilmoitusten vastaanotto:

perusta@sro.fi, (09) 5123 9157

Aikakauslehtien liiton jäsen

ISSN 0355-7111

Forssan kirjapaino Oy, Forssa